

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

**RUSKÉ A ČÍNSKÉ FRAZEOLGISMY
S ANIMALISMY**

RUSSIAN AND CHINESE ZOONYMIC IDIOMS

VYPRACOVAL: Jan Štefanides

VEDOUCÍ PRÁCE: Prof. Ludmila Stěpanova, CSc.

2015

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vytvořil samostatně a uvedl všechny použité prameny.

V Olomouci dne 15. 4. 2015

Podpis

Obsah

ÚVOD.....	5
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1. Frazeologie.....	7
1. 1. Vymezení frazeologie.....	7
1. 1. 1. Frazeologie a neязыkové disciplíny.....	8
1. 1. 2. Frazeologie v čínském kontextu.....	9
1. 2. Frazeologismus.....	9
1. 2. 1. Frazém a idiom.....	9
1. 2. 2. Frazeologismus, jeho znaky a příznaky.....	10
1. 2. 3. Klasifikace frazeologismů.....	12
1. 2. 3. 1. Klasifikace podle sémantické spjatosti.....	12
1. 2. 3. 2. Klasifikace podle lexikální struktury.....	14
1. 2. 3. 3. Klasifikace podle původu.....	15
1. 2. 3. 4. Klasifikace podle stylového rozvrstvení.....	17
1. 2. 3. 5. Typologická klasifikace čínských frazeologismů.....	19
2. Překlad frazeologismů.....	23
2. 1. Problematika překladu ve frazeologii.....	23
2. 2. Klasifikace způsobů překladu frazeologismů.....	24
2. 3. Překlad ruských a čínských frazeologismů.....	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
3. Frazeologismy s animalismy.....	30
3. 1. Pes a vlk.....	31
3. 1. 1. Frazeologismy s komponentem pes.....	34
3. 2. 3. Frazeologismy s komponentem vlk.....	48
3. 2. Kůň a osel.....	51
3. 2. 1. Frazeologismy s komponentem kůň a kozyla.....	52
3. 2. 1. Frazeologismy s komponentem osel.....	60
3. 3. Koza a ovce.....	63
3. 3. 1. Frazeologismy s komponentem koza a kozel.....	63
3. 3. 2. Frazeologismy s komponentem beran.....	66
3. 3. 3. Frazeologismy s komponentem ovce.....	69
3. 4. Kočka.....	71
3. 4. 1. Frazeologismy s kočičím komponentem.....	71
3. 5. Tur.....	79
3. 5. 1. Frazeologismy s komponentem kráva.....	80
3. 5. 2. Frazeologismy s komponentem býk a vůl.....	82
3. 5. 3. Frazeologismy s komponentem tele.....	85
3. 6. Ryby.....	86
3. 6. 1. Frazeologismy s rybími komponenty.....	86
3. 7. Ptáci.....	91
3. 7. 1. Frazeologismy s komponentem pták.....	92
3. 7. 2. Frazeologismy s komponentem nedomestikovaného ptáka.....	97
3. 7. 3. Frazeologismy s komponentem označujícím kur.....	104
3. 7. 4. Frazeologismy s komponentem, který obsahuje název ostatní drůbeže.....	110
3. 8. Hmyz.....	115
3. 8. 1. Frazeologismy s komponentem moucha.....	115
3. 8. 2. Frazeologismy s ostatními hmyzími ekvivalenty.....	120
3. 9. Hlodavci.....	121

3. 9. 1. Frazeologismy obsahující hlodavčí komponent.....	122
3. 10. Lesní šelmy.....	128
3. 10. 1. Frazeologismy s komponentem medvěd.....	129
3. 10. 2. Frazeologismy s komponentem liška.....	131
3. 11. Vepř.....	133
3. 11. 1. Frazeologismy s prasečími komponenty.....	134
3. 12. Slon.....	137
3. 12. 1. Frazeologismy s komponentem slon.....	137
3. 13. Had.....	139
3. 13. 1. Frazeologismy s hadím komponentem.....	140
3. 14. Ostatní.....	143
3. 14. 1. Frazeologismy s ostatními zoonymními komponenty.....	143
ZÁVĚR.....	149
РЕЗЮМЕ.....	153
BIBLIOGRAFIE.....	160
Internetové zdroje.....	163
ANOTACE.....	165

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá ruskými zoonymními frazeologismy a jejich protějšky v českém a především čínském jazyce. Frazeologie je nesmírně rozsáhlá a stále moderní disciplína. Frazeologismy jsou oknem do světa konceptů v kultuře národa, tedy skupiny lidí, kterou spojuje používání společného hlavního dorozumívacího jazyka. Proto je důležité se jejímu studiu věnovat a pokud možno srovnávat co nejvíce jazyků mezi sebou. Analýzou můžeme dostat věrný obraz o mentalitě národa a jeho percepci fenoménů.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se vymezuje frazeologie jako taková a její vztah k ostatním vědním disciplínám. Prostor se věnuje přírodě čínské frazeologie, klasifikaci frazeologismů jak v ruštině, tak v čínštině, a to podle různých kritérií. Zvláštní podkapitola se věnuje způsobům překladu ruských frazeologismů do čínštiny. V praktické části se nachází tabulky s excerpovaným materiálem – více než 500 frazeologismů nebo jejich variant, umístěných ve více než 400 srovnávacích tabulkách. V horní části se vždy nachází ruský frazeologismus a jeho případné varianty, v prostřední tabulce se nachází čínský překlad ve znacích opatřený transkripcí **pinyin**, která je obecně nejrozšířenější nepoužívanější transkripcí čínštiny na světě. V některých tabulkách se nacházejí nefrazeologické překlady – v případě, že se nepodařilo dohledat frazeologismus stejného nebo podobného významu. Tyto jsou označeny znakem *. V případě, že byl dohledán frazeologismus buď poněkud odlišnějšího významu, specifického způsobu použití nebo jinak odlišný, je tento označen dvěma symboly **. V závorce za čínským překladem je zpětný překlad do češtiny, a to buď jednotlivých komponent nebo frazeologismu jako celku – literární nebo doslovný. Odlišné přístupy ke způsobu zpětných překladů byly zvoleny z toho důvodu, že práce primárně není zamýšlená jako sinologická a překlad komponentů v některých případech nemusí být vypovídající. V některých případech je zase dostatečně názorný a má vypovídající hodnotu pro pochopení vzniku a smyslu takové jednotky. V posledním řádku tabulek se nachází český překlad, který je označen ve specifických případech týmiž symboly, jako překlad čínský. Pod prakticky každou tabulkou je komentář k překladu, případně informace o ekvivalentnosti, etymologii jednotek s koncepty nepřítomnými v češtině aj.

Přestože se podobné práci zpravidla zaměřují na analýzu excerpovaného materiálu, lexikografický materiál na srovnávací úrovni ruštiny a čínštiny není pro potřeby zkoumání zoonymních frazeologismů dostatečně informativní, proto se práce zaměřuje spíše na překlad jednotek a demonstraci praxe při rusko-čínském frazeologickém překladu. Prostor se však věnuje i srovnání konceptů zvířat v ruské, české a čínské kultuře, které jsou podle očekávání výrazně odlišnější, než je tomu mezi nejzastoupenějšími evropskými jazyky, které pojí například společná inspirace antickou kulturou a křesťanství. Práce se záměrně vyhýbá procentuálně vyjádřeným datům, vyjadřujícím ekvivalenci mezi jednotkami nebo alespoň přítomnost stejného či podobného zoonyma – ve srovnání s čínštinou by se jednalo o nepotřebný údaj.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Frazeologie

1. 1. Vymezení frazeologie

Frazeologie jakožto samostatná disciplína se začala prudce rozvíjet až s druhou polovinou 20. století. Určitá část idiomatiky a frazeologie byla však známá již ze starého Egypta a Řecka – již součástí těchto kultur byla přísloví. Právě přísloví byla inspirací na počátku 16. století Adagia Erasma Rotterdamského. I u nás byly práce podobného typu - Komenského moudrost starých Čechů (1631) a Čelakovského Moudrosloví národu slovanského v příslovích (1852). Jinak se má se za to, že jejím zakladatelem je Charles Bally¹, přelomovými pro tuto vědu potom byly práce V. Vinogradova. Za více než půl století existence této vědy bylo dosaženo mnoha významných výsledků – byly prozkoumány gramatické vlastnosti frazémů, jejich struktur a problémy sémantické sepjatosti komponentů, použití frazémů v textu, aj. Významnými osobnostmi frazeologie byli a jsou např. B. Larina, S. Ožegova, O. Achmanova, A. Babkina, V. Žukov, A. Molotkov, A. Fedorov, V. Teliova, V. Mokienko, v České republice a na Slovensku potom především F. Čermák, J. V. Bečka, M. Čechová, R. Blatná, J. Mlacek, J. Skladaná, P. Ďurčo, M Jankovičová aj.

Frazeologie označuje jednak část vědy, která označuje frazémy (termín definován v podkapitole dále), jednak souhrn samotných frazémů neboli frazeologických jednotek. (Stěpanova 2004: 7) Je to ta část jazykovědy, která se zabývá frazeologickým systémem jazyka v synchronním i diachronním plánu a jeho vztahy mezi lexikou, derivací a gramatikou. Objektem studia frazeologie jsou frazeologické výrazy neboli frazeologismy, tj. ustálená slovní spojení, která jsou vnímána jako celistvé významové jednotky. Jedná se jak o jednotky ekvivalentní slovu, tak o jednotky, které co do struktury a sémantiky odpovídají větě. (Шанский 1996: 4) Frazeologie tak narušuje zdánlivou harmonii fonetiky, gramatiky a lexiky, tří pilířů jazyka. Totiž – nahlížení na jazykové jednotky, kterými jsou fonémy, morfémy a lexémy prizmatem oné „triády“ nám neumožní chápat jazykovou jednotku v potoku řeči jinak, než formálně. Jako dobrý přírůbek pro tápání při použití výhradně těchto tří pilířů, se v knize uvádí nedorozumění českého stážisty v Moskvě, Ctirada Kučery, který právě v potoku řeči narazil na frazeologismus *забить*

---

1 **Charles Bally** (1865 – 1947) – švýcarský lingvista, žák F. De Saussura, spoluautor Kurzu obecné jazykovědy, základní knihy strukturní lingvistiky

козла, který chápal čistě formálně – jako zabít kozla. V ruštině v kontextu situace znamenalo toto slovní spojení „zahrát si domino“. (Mokienko, Stěpanova 2008: 7-8) Jeví se tedy logickým, že nová věda, postihující a zkoumající podobné situace a jazykové jednotky, musela vzniknout.

Je také nutné zmínit, že existuje určitá kvantitativní nevyváženost mezi výsledky výzkumů synchronních aspektů, které jsou slušně rozpracované a výsledky diachronních aspektů, kterých stále není dost. V. Mokienko tvrdí, že je to dáno především dobou vzniku frazeologie, kdy se již dostaly do popředí zájmu synchronní disciplíny, sociální a psychologická lingvistika (Мокиенко 1993). V posledních desetiletích 20. století se však tento trend pokoušejí svými pracemi zvrátit např. B. Larin, N. Tolstoj, V. Mokienko, A. Fedorov, L. Kost'učuková, J. Solodub, H. Burger, A. Linke, J. Mlacek, J. Skladaná a další. (Stěpanova 2004: 9)

1. 1. 1. Frazeologie a nejazykové disciplíny

Frazeologie souvisí s dalšími disciplínami jak synchronně, tak diachronně. V nejširším smyslu se dotýká **filozofie** a **etiky**, protože kumuluje životní zkušenosti a zásady: *Žádný učený z nebe nespádl; Kdo mnoho mluví, lže, anebo se chlubí; Kam vítr, tam plášt'*, apod. Vztah má v širším smyslu i k **psychologii**, kdy dokáže jazykově ekonomicky pojmenovat stav psychiky: *přehazovat si něco jako horký brambor; být z obliga; srazit někomu hřebínek*, apod. Velké společné pole má frazeologie s **etnografií** v oblasti věcné kultury a řemesel (*je to na jedno brdo; jít do kanafasu*) nebo starých zvyků, pověr a religiozity (*mluvit do někoho jako do dubu; držet modrý pondělek; vstávat levou nohou; číst někomu levity; vzít si někoho na paškál*). Existuje i vzájemný kontakt s **historií**, který zprostředkovává nejen historii jazykovou, ale i společenskou: *Dopadli jak sedláci u Chlumce; sejdem se u Filipp; znám své pappenheimské*, apod. Velký vliv na frazeologii má potom literatura, jakožto zdroj frazeologismů – např. román V. Řezáče Větrná setba (*Kdo seje vítr, sklízí bouři*); román M. Pujmanové Hra s ohněm (*hrát/zahrávat si s ohněm*); hry Voskovce a Wericha Nebe na zemi (*mít nebe na zemi*), Rub a líc (*mít svůj rub a líc*); Pěst na oko (*je to jako pěst na oko*). (Filipec, Čermák 1985: 168)

Frazeologismem se podobně může stát i výrok státníka, takže existuje i společný prostor s **politikou**. Ačkoliv se nejčastěji jedná o jednoduché metafory či metonymie

(jablka, kapřící jako označení peněz na uplacení někoho), může se jím stát celý citát, což je velmi typické třeba pro čínštinu a projevy státníků, např. Mao Zedongův citát k emancipaci žen: „Ženy mohou držet půl nebe.“ (妇女能顶半边天 *funü neng ding banbian tian*), který znamenal, že žena je již rovna muži.

1. 1. 2. Frazeologie v čínském kontextu

Zájem o frazeologii (熟语 *shuyu*) se do Číny přenesl právě z Ruska – nejedná se tedy o disciplínu, která by byla v čínské lingvistické tradici. Označuje :

1) jazykovědní obor, který zkoumá frazeologismy, a to synchronně i diachronně (熟语学 *shuyuxue*)

2) soubor frazeologických jednotek

„Фразеология“ a 熟语 *shuyu* ale mají i další rozdíly v použití termínů. Фразеология označuje soubor všech frazeologických jednotek v daném jazyce, jedná se o jakýsi hromadný, systémový termín. Každá jednotka samostatně se potom nazývá „фразеологизм“ (熟语单位 *shuyu danwei*), kdežto 熟语 *shuyu* v zásadě označuje obě – lze tímto slovem označit jak „frazeologický systém“ nebo „systém frazeologismů“, tak jednotlivý frazeologismus. Předtím, než čínština přijala a přeložila ruský termín, z něhož vychází, používala prostě označení jednotlivých typů frazeologismů (např. 成语 *chengyu*, 古语 *guyu*, 常言 *changyan* atd.) nezávisle na sobě. (Sun 1989: 1) O typologii čínských frazeologismů se bude psát v příslušné kapitole.

1. 2. Frazeologismus

1. 2. 1. Frazém a idiom

Obecně lze říct, že základními a sémanticky nerozložitelnými jednotkami ve frazeologii jsou frazém a idiom. Jsou nevymezené jedinou vlastností, ať už máme na mysli formální, sémantickou či kolokační. Ani jejich nejrozšířenější pojetí (pozn. a zejména v čínštině) jako *ustáleného a reprodukovatelného spojení prvků (zvláště slov), jehož význam je (zčásti nebo zcela) z významu jeho složek*, zdaleka nevyhovuje všem typům (např. frazémům s monokolokabilním komponentem nebo verboidem² – v

2 **Verboidem** se rozumí například „holičky“ v jednotce „nechat na holičkách“ nebo „nepořízená“ v jednotce „vrátit se s nepořízenou“

čínštině, která je velmi idiomatická, je jich mnoho, pozn. autora). (Filipec, Čermák 1985: 167 – 180) Tyto termíny, pojmenovávající základní jednotky jsou tedy rozšířené, ale nepřesné. Přestože panuje jakási obecná shoda na jejich používání a jazykovědci vidí společné vlastnosti idiomů a frazémů jako víceslovnost, ustálenost, reprodukovatelnost, sémantickou celistvost nebo také syntaktickou ustrnulost, přítomnost archaismu, nezaměnitelnost komponentů (Stěpanova 2004: 8), jsou tyto termíny stále daleko od nahrazení stovek alternativních termínů používaných v různých evropských jazycích nebo v čínštině, jejíž terminologie je nastíněna v kapitole 1. 1. 1.

1. 2. 2. Frazeologismus, jeho znaky a příznaky

Kromě slov se v současné spisovné ruštině používají zvláštní jazykové jednotky zvané frazeologismy (фразеологизмы). Např. *нищие духом; завить горе верёвочкой; как пить дать; Мал золотник, да дорог; медвежья услуга; не по дням, а по часам*. Abychom pochopili jejich specifičnost, je třeba je důsledně rozlišovat od slovních spojení a samostatných slov. (Шанский 1996: 19-20) Podle V. Vinogradova by frazeologická jednotka rozhodně měla mít tyto příznaky: 1) přenesený význam, který je základem nedělitelnosti frazeologismu, 2) expresivitu, 3) nezaměnitelnost komponentů frazeologické jednotky jednotlivými sémantickými synonymy, 4) možnost sémantické záměny pouze frazeologismu jako celku jiným slovem nebo výrazem s podobným významem. (Виноградов 1977: 133)

L. Stěpanova a V. Mokienko definují frazeologismus jako ustálené, reprodukovatelné a expresivní slovní spojení, které má zpravidla ucelený význam. (Mokienko, Stěpanova 2008: 12) Tato definice je pochopitelně zcela nepoužitelná pro potřeby čínštiny, už jen proto, že v podstatě nevíme, jak vypadá, resp. co je ve standardní čínštině slovem (je nebo není slovo rovno znaku?). Některé typy frazeologismů dokonce bývají některými podle některých teorií považovány za slova. Teoreticky se čínským frazeologismům budeme věnovat v příslušné kapitole.

Nicméně dle poslední definice má frazeologismus 4 typické znaky:

1. Ustálenost - činí spojení konzervativním v tom smyslu, že se dané slovní spojení pokaždé nerozpadá na jednotlivé části, které se mezi sebou mohou volně pojít, ale reprodukuje se vždy v téže podobě, v němž se někdy pod nějakou motivací stalo územ.

Tento znak odkazuje na zachování strukturně-sémantického modelu spojení, z něhož frazeologismus vychází. V knize se uvádí jako příkladová jednotka *подносить (подавать) на блюдечке что кому* (přinést komu co na zlatém podnosu), tedy poskytovat někomu to, co si přeje, aniž by tento vyvinul k dosažení kýženého nejmenší úsilí. V praxi se potom *блюдечко* může nahradit slovem *тарелка*:

И честный очень... От верных людей знаю, ему тридцать тысяч на блюдечке принесли, чтоб он дело занял, так ничерго подобного. Ю. Герман. Один год.

Распустили молокососов, волю дали, да руках их носим, всё на золотом блюдечке им подаём... А. Старцев. Преграда.

Как вы думаете, товарищ Шикович, что может вырасти из ребёнка, которому родители ни в чём не отказывают? Всё подносят на золотой тарелке. И. Шамякин. Сердце на ладони.

2. Opakovatelnost – projevuje se ze strany mluvčího, kdy ten si vybavuje frazeologismus jako celek, podobně jako jednotlivé slovo, jako obnovitelnou jednotku. Opakovatelnost má těsnou souvislost s ustáleností. Nicméně najdou se i případy, kdy opakovatelnost nikterak nepomůže udržet jednotlivé komponenty frazeologismu v jednom celku, protože nabývají jistou formu autonomie. Objevují se tak různé formy frazeologismu, byť se stejným jádrem, které nám jsou však srozumitelné. Jako příklad lze uvést varianty frazeologismu *волк в овечьей шкуре* (vlk v rouše beránčím):

Обрядив его однажды в овечью шкуру, мы забыли о страшном волчем оскале. В. Чертков. Выходит на дорогу волк.

Вроде и не жаловался Кукушкин и овечью шкуру на свою волчью шерсть не натягивал, - а поди ж ты! - высек искру из самого Семёна Митрофановича. Б. Васильев. Самый последний день.

Я уже начал привыкать к тому злему маскараду, на котором мы всё время вертимся с Жегловым, приподымая на людях маску, чтобы выволочь волков из овчей шкуры. А. Вайнер, Г. Байнер. Эра милосердия.

3. Expresivita – frazeologismus má schopnost emocionálně zabarvovat vztahy subjektů, objektů a jevů. Například intenzitu emocí v obsahu, stupňování projevu příznaku vyjadřovaného frazeologismem, apod. Expresivita jako dominantní sémantický

příznak je dobře patrná například na řadě ruských frazeologických synonym, vyjadřujících opilost:

Пьян как сапожник, пьян как извозчик; пьян в стелку, пьян в дрезину, пьян вдрызг, пьян в дребадан; пьян в лоск; лыка не вяжет; еле языком ворочает, вяжет ногами вензеля; под мухой, под шефе, под балдой, под газом, под градусом...

Každé z takových spojení je vlastně expresivní miniaturou, která má vyvolat konkrétní emoci. V češtině lze uvést podobné příklady – *pít jako holendr (Holand'an) / flamendr (vlám) / Dán*, kdy se příměrem opilosti staly některé germánské národy.

4. Sémantická ucelenost – je schopností frazeologismu být ekvivalentním ke slovu. Některé z nich dokonce mají se slovy synonymické vztahy. Již Charles Bally si ostatně všimnul, že frazeologismus se vyznačuje tímto příznakem – je determinován možností nebo nemožností zaměnit dané sousloví jednotlivým slovem, které se nazývá identifikační slovo (слово-идентификатор):

бить баклуши – бездельничать, заливать за галстук – выпивать (спиртное), слонов слонять - слоняться (Mokienko, Stěpanova 2008: 12-20)

1. 2. 3. Klasifikace frazeologismů

1. 2. 3. 1. Klasifikace podle sémantické spjatosti

Způsobů a metodik dělení frazeologismů je několik. Již víme, že frazeologismy vždy představují smyslový celek, nicméně vztah mezi významem frazeologismu jako celku a významů komponent, z nichž se skládá, se mohou lišit. Podle **sémantické spjatosti**, tedy vztahu významu frazeologismu a jeho vnitřních částí, lze frazeologismy rozdělit na **frazeologické srůsty, frazeologické jednotky, frazeologická spojení a frazeologické výrazy**. (Шанский 1996: 64)

1. Mezi **frazeologické srůsty** patří zásadně dále nedělitelná a nerozložitelná slovní spojení, jejichž celkový význam je zcela odlišný od v nich obsažené lexiky, stejně jako je tomu u nemotivovaného znakového slova. (Виноградов 1977: 121) Frazeologismy Vinogradov dále dělí na ty, v jejichž struktuře se nechází již **nepoužívaná** či **vymizelá** slova, kterým dnes již nerozumíme (напр. *у черта на куличках, во всю Ивановскую*,

попасть впросак atd.); dále na ty, v jejichž struktuře se objevují **gramatické archaismy**, které jsou syntakticky nedělitelnými celky nebo neodpovídají úzu slovních spojení (např. *ничтоже сумняшеся, была - ни была, и вся недолга!*); na ty, které jsou ovlivněny individuální expresivitou, a tudíž jsou nerozložitelné lexikálně i sémanticky (např. *чего доброго, вот тебе и на*); a na ty, jež jsou spojitým sémantickým celkem a významy jejich komponentů jsou nesrozumitelné (např. *сидеть на бобах, души не чаять в ком-нибудь*). Sám autor však připouští, že tato klasifikace je možná příliš schématická. (Tamtéž: 161)

2. Další skupinou jsou **frazeologické jednotky**, jež jsou také sémanticky nedělitelné a jež mají také jeden ucelený význam, nicméně jejich celkový smysl je motivovaný, neboť jeho vznik je podmíněn difúzí významů jednotlivých komponent. (Tamtéž: 131) Slova jsou podčiňena jednotě celkového obrazu nebo vnitřní celistvosti, proto nelze žádný z komponentů nahradit nějakým synonymem. Na rozdíl od srůstů je význam jednotky poměrně transparentní – mělo by jít je dostatečně doslovně přeložit do cizího jazyka, přičemž jejich komponenty i přenosný smysl by měly být srozumitelné, dokonce pokud v daném cizím jazyce takový obrat dosud neexistoval. Za příklady frazeologických jednotek mohou posloužit: **держатъ камень за пазухой, плыть по течению, ставить палки в колёса кому**.

3. **Frazeologická spojení** jsou typem frází, které jsou sice spojeny slovy s vázaným významem, jejich substituce je ale možná. (Tamtéž: 137-138) Frazeologická spojení nejsou bezpodmínečnými sémantickými jednotkami - jsou analytické. Analytičnost, která je tedy těmto spojeními vlastní, může být zachována při použití slova, které se v rámci omezeného kontextu vyskytuje v jedné či dvou frázích. Například hovorové slovo *беспросыпный* se používá pouze ve spojení se slovem *пьянство*, také je možné říct *беспросыпно пьянствовать*. Synonymem tohoto slova je potom slovo *беспробудный*, které by se dalo považovat spíše za knižní. Toto slovo je ve frázích využitelnější: *спать беспробудным сном, беспробудное пьянство*. Pro frazeologická spojení je tedy příznačná existence synonymického, paralelního obratu, vázaného na totéž opěrné slovo, např. *затронуть чувство чести, затронуть чьи-нибудь интересы, затронуть гордость* atd. (Tamtéž: 161)

4. Frazeologické výrazy podle Šanského jsou strukturou a použitím stálé frazeologismy, které nejenže jsou sémanticky členitelné, ale navíc jsou zcela složené ze slov, která nemají vázané významy. Od frazeologických spojení se liší tím, že v nich nejsou obsažena slova s vázaným významem. Jejich komponenty však nemohou mít synonyma: *Любви все возрасты покорны; волков бояться – в лес не ходитью всерёз и надолго; процесс пошёл; рыночная экономика.* Charakterem vztahů mezi komponenty ani obecným významem se frazeologické výrazy nijak neliší od běžných slovních spojení. Rozdíl je pouze v procesu řeči – zatímco běžné slovní spojení je tvořeno v procesu řeči, frazeologické výrazy se realizují jako hotové jednotky se stálým významem a komponenty. Takže například užití frazeologického výrazu *Любви все возрасты покорны* se liší od užití věty *Стихи покоряли читателя своей искренностью и свежестью* tím, že frazeologismus vychází mluvčímu na mysl jako celek (jako slovo), kdežto ona věta byla nepochybně vytvořena v potoku řeči po jednotlivých slovech. (Шанский 1996: 69-70)

1. 2. 3. 2. Klasifikace podle lexikální struktury

Šanskij dále dělí frazeologismy podle lexikální struktury na frazeologismy, které jsou složeny ze slov nikoliv vázaného použití, která patří do aktivního lexika současné ruštiny, např. *как снег на голову* ve významu *внезапно*, *через час по чайной ложке* ve významu *медленно*, *бросить взгляд* ve významu *взглянуть*, aj. Tato skupina do sebe zahrnuje valnou většinu frazeologismů, přičemž se neustále rozrůstá.

Ve druhé skupině jsou potom frazeologismy s lexiko-sémantickými specifiky, tzn. takové, které obsahují slova vázaného užití, archaismy či slova, jejichž použití je rozšířeno spíše v dialektu, např. *мурашки бегут* ve významu *знобит*; *оторопь нашла* ve významu *в замешательстве*; *елико возможно* ve významu *насколько возможно*, *апод*. Tato skupina, která zahrnuje poměrně nevelkou skupinu frazeologismů se zaplňuje nepravidelně a jen pomalu.

V tomto kontextu Šanskij zkoumá frazeologismy složené ze **slov nevázaného použití**, frazeologismy složené ze slov s **lexiko-sémantickými zvláštnostmi**, dále frazeologismy složené ze **slov známých pouze z použití v daném frazeologismu**, frazeologismy **se slovy archaickými či dialektickými**, dokonce prizmatem tohoto

kritéria zkoumá frazeologismy podle **sémantické spjatosti** (kap. 1. 2. 3. 1.). (Шанский 1996: 72-79)

1. 2. 3. 3. Klasifikace podle původu

Šanskij rozděluje frazeologismy v současné ruštině podle původu na 4 základní skupiny: **původní ruské, přejaté, frazeologické kalky a frazeologické polokalky**. Klíčové množství současných ruských frazeologismů podle něj tvoří ty výsostně ruského původu: *ищи ветра в поле; как огня бояться; в чём мать родила* apod.

1. Původní ruské frazeologismy navíc rozděluje na:

Všeslovanské, což jsou frazeologismy, které do ruštiny přišly ještě z praslovanštiny: *вšeslov. бити въ очи — rus. бить в глаза — ukr. бити в очи — pol. bić w oczy — bul. бия в очи; rus. водить за нос — ukr. водити за ніс — pol. wodzidza nos — bul. водя за носа; rus. с головы до пят — srb.-chor. од главе до пете — čes., od hlavy až do paty; rus. бабье лето — pol. babie lato — srb.-chor. бабино лето*.

Вýchodoslovanské, které si současná ruština převzala ze staré ruštiny, tedy z doby před rozdělením na ruštinu, ukrajinštinu a běloruštinu: *русск. под горячую руку — укр. під горячу руку — бел. пад гарачую руку*.

Vlastní ruské, které vznikly v době po rozdělení východoslovanských jazyků: *Тише едешь — дальше будешь, как кур во щи, душа душа в пятки ушла, aj.* (Шанский 1996: 100 – 102)

Stěpanova nadto ukazuje původní české a ruské frazémy, které odrážejí extralingvistické realie – frazémů spojených s **dějiny, folklórem** a také frazémů pocházejících z **vlastní literatury**. Všimá si, že poměrně velká skupina českých a ruských frazémů zachovává svědectví o důležitých **historických událostech**, často spjatých například s bitvami či válkami (*dopadnout jako sedláci u Chlumce, jako Rus u Slavkova; пропал как швед под Полтавой*), některé dokonce uchovávají památku historické osobnosti (*slepý jak Žižka 'být úplně slepý', znám své Pappenheimské 'znát reálně svoje lidi'; Мамаў прошеў 'velký nepořádek'*). Frazémy, které pocházejí z **legend a pohádek** by údajně měly být jednou z nejstarších částí lidových rčení (*krásná jako Libuše 'velmi krásná', tomu by ani Kazi nepomohla 'nikdo mu nepomůže', ztratit se jako Ječmínek 'zmizet beze stopy', aj.*). Opravdu mnoho frazémů pochází z národních literatur různých období, zejména z proslavených knih a replik, vyřčených proslavenými

postavami (ječet jako Viktorka u splavu 'pronikavě ječet, křičet' – z povídky Babička Boženy Němcové; chovat se jako Švejk 'tvářit se nechápavě, nejapně a v nitru se někomu smát' – z románů Osudy dobrého vojáka Švejka Jaroslava Haška; от Ромула до наших дней 'vyprávění od samého počátku' – z Evžena Oněgina A. Puškina). (Stěpanova 2004: 15 – 20)

2. Přejaté frazeologismy jsou podle Šanského ta ustálená slovní spojení, která již jako hotové jazykové jednotky byly importovány do ruštiny, přičemž jejich užití odpovídá užití v jazyce, z něhož pochází. Přejaté frazeologismy jsou tedy prostě jinojazyčná ustálená slovní spojení, která se užívají v ruštině bez překladu. Šanskij provedl jejich základní rozdělení na ty, které pochází ze **staroslověnštiny** (*злачное место; всею душой; в плоть и кровь; ради бога; корень зла; знамение времени; козёл отпущения; на сон грядущий, aj.*), u kterých je někdy možné rozeznat kromě cizího původu i původní knižnější charakter a ty, které pochází ze **západoevropských jazyků** (*lat. o tempora, o mores — rus. О времена, о нравы; it. dolce far niente — rus. сладкое ничегонеделание; fr. façon parler — rus. манера выразиться*), jejichž použití je víceméně limitováno písemnou ruštinou. Některé z nich je třeba v textu psát latinkou. První skupinu považuje za mnohem větší a v současné ruštině „domestikovanější“. Druhou skupinu považuje za stále se zmenšující. (Шанский 1996: 108 – 115)

Stěpanova v souvislosti s přejatými frazeologismy vytyčuje další, specifikovanější skupiny podle původu, a sice frazémy biblického původu, tzv. **bibliismy** (sprostí jako holubice – просты как голуби; na věky věků – во веки веков; rány egyptské – казни египетские, атр.) a frazémy převzaté z **antické mytologie** (*Tantalova muka – Танталовымуки; sardonický smích – сардонический смех; trójský kůň - троянский конь, aj.*), **světové historie a literatury** (*rytíř smutné postavy – рыцарь печального образа z Don Quijote M. Cervanta; ošklivé káčátko – гадкий утёнок z pohádky H. Ch. Andersena; zlatá mládež – золотая молодёжь o bohaté pařížské mládeži, která trávila život v prázdném nicnedělání a zábavách*) (Stěpanova 2004: 37 – 71)

3. Frazeologické kalky jsou ustálená slovní spojení, která vznikla v jednom (ruském) jazyce důsledkem doslovného překladu cizojazyčného frazeologismu. Frazeologické kalkování může vést (v cílovém jazyce) k takovým případům, kdy

syntaktické a sémantické vztahy neodpovídají pravidlům a zákonům daného (ruského) jazyka. Tato nechtěná vlastnost může podněcovat vznik nových, přenesených významů a modelů frazeologismů. Šanskij je dále rozděluje na **přesné kalky** (*задняя мысль* – fr. *arriere pensee*, *иметь место* – fr. *avoir lieu*; *синий чулок* – ang. *blue stocking*, *бумага не краснеет* – lat. *epistola non erubescit*) a **nepřesné kalky** (*железная дорога* – fr. *chemin de fer* – dosl. 'дорога железа'; *дневное светило 'солнце'* – fr. *flambeau de jour* – dosl. 'светило дня'; *с птичьего полёта* – fr. *a vol d'oiseau* – dosl. 'с полета птицы'). (Шанский 1996: 116 – 117)

4. Frazeologické polokalky jsou frazémy, jejichž jedna část si uchovává původní podobu a druhá je přeložena do cizího jazyka. Existují jak v ruštině, tak v češtině (*пробить брешь* – fr. *battre en brèche* – dosl. *udělat průlom v něčem* – 'zničit překážku, překonat něco'; *спрoutь куры* – fr. *faire la cour* – dosl. „dělat dvoření“ – 'dvořit se komu'; *мít kuráž* – fr. *courage* – dosl. *odvaha, aj.*) (Stěpanova 2004: 77)

1. 2. 3. 4. Klasifikace podle stylového rozvrstvení

Filipec a Čermák si všimají, že frazeologismy mají distribuci výrazně odlišnou od celku pravidelného jazyka. Píší o širší a variabilní stylové charakteristice, která nezávisí na kodifikaci. Vyděluje hlavních 7 skupin:

- 1. Poetické:** *letět na křídlech lásky, skleníková květinka*
- 2. Knižní:** *vylévat si srdce, dostat se do něčeho jako Pilát do kréda*
- 3. Publicistické:** *vypustit pokusný balónek, dělník slovanského*
- 4. Neutrální:** *budit zdání, ležet na smrtelné posteli*
- 5. Kolokviální:** *vzít hopen, mít plné kalhoty*
- 6. Slangové:** *klamat tělem, nasadit trháka*
- 7. Argotické:** *mazat deku, udělat káču*

K publicistickým nebo i neutrálním lze také zařadit vzácné odborné kvaziidiomy a kvazifrazémy (*pracovat v úkolu, rozvázat pracovní poměr*). Tyto, kromě toho, že patří ke kolokviálnímu stylu, prostupují i stylem knižním a publicistickým (*brát v úvahu, uchovat v tajnosti, budít zdání*).

Důležitým faktorem frazeologismu pro jeho stylistickou platnost je **expresivita**, a to

příznaková, která může být **kvantitativní** (*intenzita a důraz, popř. Eufemismus*) či **kvalitativní** (*pozitivní – negativní, pochvalný – hanlivý, žertovný – posměšný, atd.*). Příznaková kvalitativní expresivita je obzvláště silná u kolokviálních idiomů. (Filipec, Čermák 1985: 197 – 8)

Šanskij v rámci svojí klasifikace frazeologismů z pohledu expresivně -stylistických vlastností, která se podle něj v ničem neliší od stejného druhu klasifikace jednotlivých slov, zvlášť vyděluje:

1. Mezistylové frazeologismy, což jsou ustálená slovní spojení, používaná ve všech stylech jazyka. Jsou to, stejně jako mezistylová jednotlivá slova, prostými pojmenováními jevů bez jakékoliv exprese (*сдержатъ слово; от всего сердца; тайное голосование; во всяком случае, ај.*), jakož i řady jejich synonym, např. *сошёл с ума — не все дома — повредился в уме — винтика не хватает; поднять голову — задрать нос; сидеть сложа руки — лодыря корчить — бить баклуши, атр.*

2. Frazeologismy všedně-konverzační, které se převážně, nebo dokonce výlučně používají v hovorovém jazyce. Od mezistylových frazeologismů se tyto liší užším spektrem využití a „snižující“ expresí (zdrobnělinami, hanlivostí, ironií, atd.). To lze vyzorovat i srovnáním příkladů synonym: *убежать — наострить лыжи; говорить — точить лясы; нестерпимо — мочи нет; разбогатеть — набить карман, ај.* Prakticky všechny tyto frazeologismy mají jen obrazný charakter, do řeči mají vnášet nenucenost a jednoduchost, Šanskij dokonce zmiňuje určitou volnost či nevázanost: *заморить червячка; свинью подложить; ни за понюшку табаку, ај.*

3. Knižní frazeologismy jsou ta ustálená slovní spojení, která se užívají především nebo výlučně v písemném jazyce. Od předešlé skupiny se lidí jednak daleko častějším použitím v psaném jazyce, jednak jejich použití je vždy díky zabarvení spisovnější a knižnější. Sem patří ponejvíce frazeologismy terminologického, publicistického a poetického charakteru. Dobře je to patrné při srovnání s běžně užívanými slovy (neboť opět totéž, co platí pro ustálená slovní spojení, platí i pro jednotlivá slova): *происходить — вести начало; сдаться — сложить оружие; деньги — золотой телец, ај.*

4. Frazeologické archaismy a historismy – první jsou frazeologická spojení, která vymizela, protože byla nahrazena novými, aktualizovanými ustálenými spojeními nebo jednotlivými slovy, která se nějakým způsobem začala považovat za vhodnější (*биться об заклад – vs. спорить, держать пари; блуждающие звезды*

vs. планеты; Новый Свет vs. Америка, apod.), druhé jsou frazeologická spojení, která se již aktivně nevyskytují, protože označovaný jev se v současné realitě již nenachází (частный пристав; требовать удовлетворения; статский советник, aj.). (Шанский 1996: 165 - 170)

1. 2. 3. 5. Typologická klasifikace čínských frazeologismů

Téma frazeologie v čínském kontextu bylo nastíněno v kapitole 1. 1. 2. Klasifikace frazeologismů v čínštině není zdaleka tak jednoznačně systematizována jako v ruštině. Tato kapitola bude zaměřena na typologickou klasifikaci frazeologismů a její strukturu.

Když se mluví o frazeologismech v čínštině, objevují se následující termíny: 成语 *chengyu*, 古语 *guyu*, 常言 *changyan*, 谣谚 *yaoyan*, 谚语 *yanyu*, 格言 *geyan*, 惯用语 *guanyongyu*, 习语 *xiyu*, 习用语 *xiyongyu*, 熟语 *shuyu*, 俗语 *suhua*, 俗话 *suyu*, 俚语 *liyu*, 歇后语 *xiehouyu*, 缩脚语 *suojiaoyu*, 俏皮话 *qiaopihua* a mnohé další. (Sun 1989: 2)

Dříve se všechny tyto typy frazeologismů z pohledu čínské lingvistiky braly jako zcela oddělené, ovšem s přijetím termínu frazeologie/frazeologismus (熟语) z ruštiny se situace změnila a z pohledu nečínského badatele zpřehlednila. Níže se pokusím popsat nejzákladnější typy čínských frazeologismů.

Číňané mnohdy pod frazeologismem rozumí pouze 成语 *chengyu*, což jsou ustálená slovní spojení (nejčastěji čtyřznaková) složená podle pravidel klasické čínštiny³. Chengyu se dnes vnímá jako sémanticky monolitní, má přenesený význam a ve větě funguje jako jeden větný člen. Z chengyu se někdy speciálně vydělují frazeologická spojení s archaickými komponenty. Je to velmi obšírná skupina, kam patří výroky paremického⁴ charakteru, okřídlená hesla, literární klišé nebo literární citáty (tzv. 典故 *diangu*). (Cao 2003: 70) Takto triviální terminologická struktura ale neodpovídá dnešní lingvistické realitě. Jak už bylo předesláno v kapitole 1. 1. 2., dnes už čínština má pro frazeologii vlastní termín (熟语 *shuyu*), a současné práce čínských lingvistů i zahraničních sinologů tento termín používají. I v současných diplomových pracích , a to

3 **Klasická čínština** – 文言 *wenyan* je literární psaný jazyk, který vznikl z jazyka pozdních Zhou (周朝 *Zhou Chao*, 1046–256 př. n. l.) v důsledku reformy, k níž došlo za vlády dynastie Han (汉朝 *Han Chao*, 206 př. n. l. – 220 n. l.). *Wenyanwen* byl poté dominantním psaným jazykem až do 20. let 20. století, kdy byl vlivem [Hnutí za novou kulturu](#) (新文化运动 *Xin Wenhua Yundong*) a [Májového hnutí](#) (五四运动 *Wu Si Yundong*) téměř ve všech oblastech nahrazen jazykem [baihua](#) (白话 *baihua*). (<http://wiki.cinstina.upol.cz/index.php/Wenyan>)

4 **Mravně-naučné**

i těch psaných v Číně se mnohdy tento termín přiznává (např. Biedulina 2012, Belykh 2013). Nicméně v jeho chápání a následném chápání terminologie podřazené jsou zásadní rozdíly. V zásadě se podle (kromě výše uvedeného zjednodušujícího) používají 4 typy terminologické struktury (Sun 1989: 3)

1. Model, který je pro evropského badatele nejspíš nejvhodnější (ačkoliv např. v uživatelsky velmi populárním internetovém autorském moderovaném slovníku **zhonga.ru** se všechny frazeologismy zatím označují rovněž jako chengyu), protože je nejbližší evropským frazeologickým terminologiím, vyděluje termín 熟语 *shuyu* (frazeologie, frazeologismy), které zahrnují:

- a) 成语 *chengyu*
- b) (习)惯用语 *xiguanyongyu*
- c) 谚语 *yanyu*
- d) 格言 *geyan*
- e) 歇后语 *xiehouyu*

V tomto modelu, k němuž se přikláníme, existuje pět typů frazeologismů, z nichž nejrozšířenější je **chengyu**, definované na předešlé straně, ruský чэньюй; фразеологизм, как правило, четырёхэлементного строения; готовые выражения (např. 脚踏实地 *jiatashidi* – stát pohata na zemi - стоять на твёрдой (реальной) почве; 不劳而获 *bulao'erhuo* – jen sklízet plody (bez vlastního přičinění) – пожинать плоды без труда; 不三不四 *busanbusi* – ani ryba, ani rak – ни то ни сё).

Druhým typem je **xiguanyongyu**, do ruštiny se překládá jako идиома nebo идиоматическое выражение. Jedná se o slovní spojení popisného charakteru, na rozdíl od chengyu „nevyráví“ a nemůže být sám o sobě větou, pouze větným členem. Počtem znaků se nemusí lišit od chengyu, typicky čtyřznakového, ačkoliv velmi často jsou jako typické příklady uváděny tříznakové jednotky. Do ruštiny se překládá jako идиома nebo идиоматическое выражение (např. 替罪羊 *tizuiyang* – obětní beránek – козёл отпущения; 耳边风 *erbianfeng* – jedním uchem tam, druhým ven – в одно ухо пускать, в другое выпускать; 长舌妇 *chengshefu* – drbna – сплетница). (Sun 1989: 197)

Ani **yanyu** (příslovice, příslovce) a **geyan** (příslovice, příslovce, aforismus, výročník, věta) se na první pohled nemusí lišit od chengyu počtem znaků, obvykle se ale za yanyu považují frazeologismy, které mají 5 a více znaků, neberou se přitom v potaz

jiná kritéria, hlavním je počet znaků (např. 八九不离十 *bajiu buli shi* – zhruba tak, přibližně – *приблизительно, близко, почти правильно*; 吃软不吃硬 *chi ruan buchí yìng* – pořídit s někým jen po dobrém (a ne po zlém) – *поддаваться уговорам, но не принуждению*; 一蟹不如一蟹 *yixie buru yixie* – jeden horší než druhý – *чем дальше, тем хуже; один тиран хуже другого*). I čtyřznakové ustálené jednotky mohou být považovány za *yanyu* nebo *geyan* (např. 量入为出 *liangruweichu* – utratit jen tolik, kolik vydělám – *жить по средствам*; 官官相护 *guanguanxianghu* – ruka ruku myje; vrána vráně oči nevyklove (v orig. o úřednících) – *рука руку моет; ворон ворону глаз не выклюет*; 事在人为 *shizairenwei* – mít všechno ve svých rukách (vše je v rukách člověka) – *всё в руках самого человека*). Jak *yanyu*, tak *geyan* si (někde) zachovaly více vlastní funkčnosti (třeba té gramatické, která je patrná i pro znalce pouze standardní čínštiny a v uvedených příkladech je patrná v (vy)užití běžné zápornky 不 *bu*). Jinými slovy oproti *chengyu* kromě sémantického významu je patrnější funkce ve větě, a to díky rozpoznatelnější vnitřní struktuře.

Přestože Sun uvádí, že tyto dva členy se často zaměňují (a proto se jim v jedné kapitole věnuje současně), *geyan* by měl mít spíše mravokárný charakter (např. 满招损, 谦受益 *man zhao sun, qian shouyi* – hrdost se škodí, skromnost se vyplácí – *гордость приносит ущерб, скромность пожинает свои плоды*), kdežto *geyan* by měla být zlidovělá (tedy ustálená) věta hlubokého významu, která spíše popisuje, než nabádá (např. 三天打鱼, 两天晒网 *san tian dayu, liang tian shai wang* – pracovat neefektivně/pracovat jen nárazově – *то работать, то бить баклуши*). (Sun 1989: 292 – 6)

Xiehouyu (недоговорка) je specifický druh frazeologismu, jehož struktura se skládá ze dvou částí, přičemž první část je jinotaj, druhá je jeho vysvětlením (např. 打开天窗——说亮话 *dakai tianchuang——shuo lianghua* – vyložit karty na stůl; nalít čistého vína – *открыть карты; говорить без утайки*; 司马昭之心——路人皆知 *sima zhao zhi xin——luren jiezhi* – veřejné tajemství – *всем известная тайна, секрет полишинеля*; 猫哭老鼠——假慈悲 *mao ku laoshu——jia cibe* – falešná lítost – *крокодиловы слезы, притворное сострадание или доброжелательность*). V některých zdrojích se uvádí, že tento druh frazeologismu se dále může dělit na dvě formy, z níž první – 缩脚式歇后语 *suojiaoshi xiehouyu* je kratší co do počtu znaků a vysvětlující část – je vždy v principu pouze slovem, a nikoliv slovním spojením, nebo dokonce větou, jako v případě

druhého typu – 譬解式歇后语 *pijieshi xiehouyu*, za jehož příklady mohou posloužit výše uvedené. Jako příklad 缩脚式歇后语 *suojiaoshi xiehouyu* lze uvést např. 牛头马—面 *niutouma—mian* – *d'áblová sémě, temné síly* – *черти, чёртово семя, тёмные силы*; 醉翁之意不在—酒 *zuiweng zhi yi buzai—jiu* – *mít postranní cíle* – *преследовать совсем иные цели*; 君子之交淡如—水 *junzi zhi jiao dan ru—shui* – *přátelství se nemá přehánět* – *дружба между джентльменами подобна разведенному вину*. (Sun 1989: 244 - 254)

2. Frazeologismy se dělí na dvě skupiny:

成语 *chengyu*

熟语 *shuyu*, která se dále rozdělují na:

- a) (习)惯用语 *xiguanyongyu*
- b) 谚语 *yanyu*
- c) 格言 *geyan*
- d) 歇后语 *xiehouyu*

V této struktuře tradiční (většinou čtyřznaková) 成语 *chengyu* jsou si rovna se 熟语 *shuyu*, pod které patří zbylé čtyři typy čínských frazeologismů, jejichž význam jakožto termínů je stejný jako v prvním konceptu. Nezapomínejme však, že oba dva členy v tomto konceptu zkoumá 熟语学 *shuyuxue* – frazeologie. (Tamtéž 3 - 4)

3. V tomto konceptu dochází k terminologické rošádě, přičemž struktura je prakticky stejná jako v prvním případě. Celá skupina frazeologismů se označuje jako 习惯用语 *xiguanyongyu*, přičemž 熟语 *shuyu*, původní název pro celou skupinu, substituuje 习惯用语 *xiguanyongyu*, jakožto typ frazeologismu v prvním konceptu:

习惯用语 *xiguanyongyu*:

- a) 成语 *chengyu*
- b) 熟语 *shuyu*
- c) 谚语 *yanyu*
- d) 格言 *geyan*
- e) 歇后语 *xiehouyu* (Tamtéž 4)

4. V posledním používaném konceptu jsou si 成语 *chengyu*, 熟语 *shuyu*, 谚语

yanyu, 格言 *geyan* i 歇后语 *xiehouyu* rovné, tzn. jsou to nezávislé členy, kterým chybí nadřazený termín. Termín 熟语 *shuyu* je navíc možné volně zaměňovat za termín 习惯用语 *xiguanyongyu*. (Tamtéž 4)

2. Překlad frazeologismů

2. 1. Problematika překladu ve frazeologii

Překlad frazeologismu je rozhodně jednou z těžších translátologických disciplín. Je samozřejmě v první řadě třeba pochopit, že jazyková jednotka, kterou máme před sebou, je frazeologismem. Musíme odhadnout její stylistickou hodnotu a intenzitu exprese. V nejhorším případě se překladateli může stát, že jednotka, kterou má před sebou je nikoliv ustálené, ale pouze volné spojení slov, a překládá jej tedy doslovně, což může způsobit mnoho komických situací. Nejčastěji se podobného přešlapu dopouštějí uživatelé elektronických translátorů, jejichž korpusy nejsou zatím natolik bohaté, aby mohly posloužit k překladu frazeologismů. Takže překládají buď doslovně, jedno ze slov překládají do angličtiny: např. k 10. 2. 2015 aplikace Google Translator překládá frazém „komu se nelení, tomu se zelení“ do ruštiny jako „кто не ленивый, он зелёный“ nebo „драть козла“ jako „tear koza“. Občas translátor nabídne „ekvivalent“ zcela mimo mísu vinou uživatele, který variantu překladu zapsal do systému, např. frazém газетная утка (novinářská kachna) translátor překládá jako „pomyje“.

Při překladu frazeologismů se můžeme setkat s tzv. falešnými přáteli. Zejména, jedná-li se o překlad z jazyka slovanského na slovanský (není podmínkou), kdy existuje překladový ekvivalent jednotky (resp. jejího komponentu), avšak jeho užití neodpovídá úzu cílového jazyka, podle něhož by se v daném slovním spojení (mluvíme-li tedy o frazeologii) měl použít komponent jiný. Jak uvádí níže citovaný zdroj, objevily se například překlady termínu *космический корабль*. V češtině samozřejmě existuje slovo koráb, což samo o sobě rozhodně je ekvivalentem podobně znějícího ruského slova *корабль*, avšak v daném spojení úzus velí použít spíše slovní spojení *kosmická loď*, byť samozřejmě můžeme argumentovat tím, že překladovému termínu v češtině by každý nositel českého jazyka zcela určitě porozuměl, a nikdo by si pravděpodobně nepředstavil jakousi „dřevěnou archu“ ve vesmírném prostoru. Koráb v nás navíc může evokovat určitou percepci možného záměru autora termínu, který možná měl pro použití slova

koráb nějaký důvod – např. aktualizaci textu, také mohl chtít evokovat poměrem lodí (kterou bychom si v daném spojení nejspíš automaticky vybavili) a korábu ve čtenáři pocit něčeho staršího, popř. většího. Dalším uvedeným příkladem je porovnání německého frazému *eine weißer Rabe* s českým *bílá vrána* a ruským *белая ворона*. Za prvé je potřeba si uvědomit, že zvíře má v každé kultuře i svoji symboliku. Zatímco v toto vrána v češtině je jako ocenění spíše negativní, bílá vrána spíše pozitivní, v ruštině *белая ворона* je ocenění negativnější než v češtině, ale německé spojení v kontextu vždy působí jako pozitivní hodnocení. Za druhé – i kdyby se ale jednalo o ekvivalentní řadu, dospět v tomto případě ke zdárnému překladu by nemuselo být tak snadné – prvně je třeba říct, že německé slovo *Rabe* znamená v češtině havran a v ruštině *ворон*, což může být další komplikace, neboť *ворон* a *ворона* v ruštině vyvolává dojem samce a samice jednoho druhu, přičemž se jedná i o jiné druhy biologické, jejichž rody jsou čistě morfologickou otázkou, a nikoliv ukazatelem jejich pohlaví. V češtině se jedná o *havrana* a *vránu*, což není tak podobné, přesto si mnozí také myslí, že jde o pohlavní rozlišení téhož druhu. Jsou tedy slovní spojení ve výše uvedené řadě ekvivalenty? Nikoliv. Tento příklad ukazuje typickou dvojnásobnou komplikaci při překladu frazeologismu. (Mokienko, Stěpanova 2008: 34 - 35)

2. 2. Klasifikace způsobů překladu frazeologismů

Existuje hned několik způsobů klasifikace překladu ustálených slovních spojení, které se často opírají mj. o klasifikaci frazeologismů na základě sémantické spjatosti. Můžeme uvést například klasifikaci profesora A. V. Fjodorova:

- 1) Frazeologický srůst se překládá frazeologickým srůstem, např. angl. *Cat my dogs!* - něm. *Du heiliger Bimbat* – rus. *Вот те на!; Ёлки-палки!*;
- 2) Frazeologismus se překládá ustáleným srovnáním, např. angl. *It rains cats and dogs!* - rus. *льёт как из ведра*;
- 3) Frazeologismus se překládá volným slovním spojením, např. angl. *Cat my dogs!* - rus. *вот поразительно*;
- 4) Frazeologismus se překládá lexémem, např. uvnitř ruštiny lze přeložit *бить баклуши* jako *безделничать*. (Mokienko, Stěpanova 2008: 36)

Sledování konkrétních překladů vedly k další klasifikaci frazeologických ekvivalentů

podle Golcekeru. Konkrétně se jednalo o překladový materiál příbuzných slovanských jazyků. Klasifikaci determinuje závislost lexikálního kompozice, syntaktické struktury a obraznost frazeologismu:

- 1) **frazeologické ekvivalenty;**
- 2) **frazeologické analogy;**
- 3) **frazeologické obdoby;**
- 4) **frazeologické kalky.**

(Tamtéž)

O něco přesnější je klasifikace bulharských teoretiků překladu S. Vlachova a S. Florina. Věrnost výše uvedené klasifikace popíral i její autor, tuto lze vnímat jako její zdokonalení:

- 1) **lexikální překlad;**
- 2) **překlad volným slovním spojením;**
- 3) **překlad přejatým frazeologismem;**
- 4) **opisný překlad.**

(Tamtéž)

Kvalitní klasifikaci vztahů frazeologických ekvivalentů zdrojového a cílového jazyka vypracoval A. D. Rajchštejn:

- 1) **identičnost** (např. rus. *играть роль* – něm. *eine Rolle spielen*)
- 2) **strukturní synonymie** nebo **lexikální variabilita** (např. rus. *намылить голову* – něm. *j-m. den Kopf waschen*)
- 3) **ideografická synonymie** (např. rus. *рубить с плеча* – něm. *kein Blatt vor den Mund nehmen*)
- 4) **hyperonymie – hyponymie** (např. rus. *мелкая рыба* – něm. *kleiner Fisch*)
- 5) **stylistická synonymie** (např. rus. *кому-л. море по колено* – něm. *j-d fürchtet weder Tod noch Teufel*)
- 6) **homonymie a polysémie** (např. rus. *язык прилип к гортани* – něm. *die Zunge klebt am Gaumen*)
- 7) **enantiosémie**⁵ (např. rus. *каша в голове* – něm. *j-d hat Grütze im Kopf*)

---

5 **Enantiosémie** se projevuje protikladností dvou významů polysémického slova. Tento jev je velice řídký a považuje se (v projevu) za nežádoucí (např. *půjčovat* – půjčovat někomu peníze, ale zároveň

(Mokienko, Stěpanova 2008: 37)

I posledně uvedená klasifikace má určité nedostatky – úplně chybí například kategorie pro příklad nulové ekvivalentnosti. Odmítnutím hodnocení ekvivalence podle funkčních a sémanticko-stylistických vztahů vznikla další, praktičtější klasifikace určující základní typy mezijazykových ekvivalentů:

- 1) **úplné ekvivalenty** (např. *засучить рукава – vykasat rukávy*)
  - 2) **částečné ekvivalenty** (např. *от всей души – od srdce*)
  - 3) **relativní ekvivalenty** (např. *делать из мухи слона – dělat z komára velblouda*)
  - 4) **frazeologické analogy** (např. *ездить в тулу со своим самоваром – nosit dříví do lesa*)
  - 5) **neekvivalentní frazeologismy** (např. *вешать лапшу на уши, být se okamžitě vybaví české frazeologismus podobného významu, tahat někoho za nos – do předešlých kategorií je ale podobný překlad nezařaditelný mj. ze stylistických důvodů, neboť ruský frazém vyjadřuje hrubé obelhání/ošizení někoho*)
- (Tamtéž 37 – 39)

2. 3. Překlad ruských a čínských frazeologismů

Důležitým aspektem této práce je mj. polemika s kategoriemi ekvivalence, uvedenými v předešlé kapitole. Je jasné, že v obrovském množství frazeologismů, jimiž čínský jazyk disponuje, bude vzhledem k ruštině i češtině relativně málo úplných a částečných ekvivalentů, relativně hodně neekvivalentních frazeologismů, při překladu z ruštiny do čínštiny a pravděpodobně hodně frazeologických analogů, ale možná nebude úplně jednoduché říct, co ještě lze považovat za frazeologický analog a co má spíše blíže k neekvivalentnímu frazeologismu – v tom by této práci měla pomoci především praktická část. Každopádně je třeba si uvědomit, že rusko-čínské či čínsko-ruské frazeologické slovníky nejsou v zásadě vůbec uspokojivé a obsahují jen zlomek ze skutečného počtu skutečně užívaných frazeologismů. Překladatel je tak často odkázán na internetové uživatelské slovníky, jejichž kvalita však roste. Největším problémem proto zůstává skutečnost, že je velice snadné frazeologismus označit jako nemající ekvivalent, a to jen proto, že se nám ekvivalent nepodařilo dohledat. Často, jak v praktické části

---

půjčovat si od někoho peníze). (Kvardová 2006: 16)

uvidíme, je velmi diskutabilní použít jednotku, kde nějaký stupeň ekvivalence spatřujeme, a označit ji za vhodný překlad, přestože popisuje stejným či podobným příznakem třeba stejný nebo podobný fenomén, jako ustálené spojení cílového jazyka. V této kapitole bude uvedena nejčastější klasifikace způsobů překladu. Jak je vidno, jejich klasifikace má určitá specifika a působí poněkud vágně. Především je ale v mnohých případech nelze vůbec nebo lze jen částečně aplikovat na klasifikace předešlé kapitoly.

Většinou se píše o třech způsobech překladu:

1) Překlad frazeologismem, který buď odpovídá sémantikou, formou (resp. lexikálními komponenty) i obrazností (např. *куй железо, пока горячо* – 趁热打铁 *chenredatie*), nebo odpovídá pouze sémantikou a svojí obrazností (např. *как две капли воды* – 一模一样 *yimoyiyang*). (Yu 1994: 16) V každém případě platí, že ruský i čínský ekvivalent musí pomocí sémantiky i gramatiky znovuvytvářet původní význam frazeologismu zdrojového jazyka. Mnohem častějším přístupem u tohoto typu překladu je samozřejmě překlad, kde odpovídá sémantika a obraznost, protože způsoby pojmenování identických předmětů v různých kulturách vycházejí z různých představ a různého národního myšlení. (Цао 2003: 146)

2) Přímý překlad neboli doslovný překlad, který se volí v případě „neekvivalentnosti“ podle kritérií klasifikací ekvivalentnosti v předešlé kategorii – formálně vzato totiž vytváříme nový frazeologismus. Měli bychom být důslední při zachování formy, která je v tomto případě rovněž určitým měřítkem ekvivalence – například, je-li ve frazeologismu rým, měl by být obsažen i v nové jednotce (např. *клади на воз густа – в амбаре не будет пусто* - 勤上粪, 粮满囤 *qinshang fen, liang man dun*), někdy ale stačí zachovat jen vyjádření významu frazeologismu původního jazyka (např. *не забравшись в логовище, не поймешь тигряка* – 不入虎穴焉得虎子 *bu ru huxue yan de huzi*). Při tvorbě nového frazeologismu je někdy nutné v jazyce frazeologismu cílového jazyka modifikovat některá ze slov, z nichž se skládá (např. *事半功倍* *shibangongbei* – *добиться успехов при меньшей затрате сил*). (Yu 1994: 16)

3) Významový překlad, který prakticky činí termín neekvivalence nerelevantním – v případě neexistence plně ekvivalentního frazeologismu prostě vyhledáme frazeologismus, který má co nejbližší význam. Metodika k vyhledávání takového ustáleného výrazu může být různá, každopádně může postačit jazykový korpus, který umí prohledávat fulltextové vyhledavače jako Google či Baidu (např. *бесчисленные трудности* – 千辛万苦 *qianxinwan ku*; *举世无敌* *jushi wudi* – *не находить себе равных в мире*). Někdy je nejvhodnější nahradit frazeologismus jedním slovem, které však může mít přenesený význam, takže se stále může jednat o svého druhu frazeologický překlad (např. *实事求是* *shishi qiushi* - *деловитость*) (Yu 1994: 16)

O něco jednodušší způsob dělení aplikovaný ruskými studenty sinologie v Číně, popř. čínské studenty rusistiky popisuje ve své diplomové práci Olga Biedulina:

1) Přímý překlad (zde spíše nelze říci „doslovný“) - Biedulina píše, že by měla odpovídat forma ekvivalentů, ve skutečnosti má spíše na mysli, že by se měla zachovat idiomaticnost překladu, v cílovém jazyce bude materiál přeložen také do frazeologismu – v příkladech, které uvádí se však nejedná vždy o doslovný překlad, tedy o plnou ekvivalenci (např. *овчинка выделки не стоит* – 得不偿失 *debuchangshi* x *око за око, зуб за зуб* – 以眼还眼, 以牙还牙 *yi yan huan yan, yi ya huan ya*). Tento typ překladu je nejpřesnější a čtenář ihned pochopí idiomaticnost výrazu. (Biedulina 2012: 22 – 23)

2) Významový překlad je nejdůležitějším způsobem překladu frazeologismů v uměleckém textu. V podstatě je něčím, čemu bychom řekli spíše doslovný překlad. Například ruské přísloví *дождь льёт как из ведра* můžeme do čínštiny podle prvního způsobu přeložit jako 暴雨如注 *baoyuruzhu* nebo podle druhého způsobu jako 雨这么大像一个人拿着桶倒水 *yu zheme da xiang yi ge nazhe tong daoshui*, tedy v podstatě doslovně, přičemž čtenář v čínštině pravděpodobně pochopí, že se jedná o frazeologismus, ale možná mu plně neporozumí, proto se doporučuje před jednotku v cílovém jazyce na vysvětlení dopsat např. „Rusové říkají“ (俄罗斯人说 *elusiren shuo*). Nebo můžeme přeložený materiál doplnit poznámkou, např. *в Тулу со своим самоваром не ездят* můžeme do čínštiny, zvláště při potřebě zdůraznit

“ruské” jako 去图拉不用带自己的茶壶, budeme však muset kdesi v poznámce doplnit, že Tula je město a že je proslulá výrobou samovarů. (Biedulina 2012: 23 – 24)

3) Překlad vysvětlením je poslední z metod překladu. Používá se tam, kde překlad jednou z předchozích metod buď není možný nebo je nevhodný. Třeba v případě úplné neekvivalence, navíc může eliminovat případné kulturní rozdíly. Rovněž v některých případech vlastně vytváříme nový obrat, jehož idiomatickou hodnotu adresáti cílového jazyka mohou pochopit (např. *хорошее начало – пол дела* - 良好的开端是成功的一半 *lianghao de kaiduan shi chenggong de yiban*; *дёргать за ниточки* – 拿着线来操作别人 *nazhe xian lai caozuo bieren*).

(Tamtéž 24 -25)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. Frazeologismy s animalismy

V této části práce budeme zkoumat frazeologismy se zoonymními prvky. Z teoretické části práce víme, že frazeologie je vědou, která se zabývá ustálenými a reprodukovatelnými jednotkami, typickými určitou měrou exprese. Tzv. **zoonymní frazeologismy** jsou takové ustálené a reprodukovatelné jednotky, které obsahují **zoonyma**, tedy slova či slovní spojení, která byla odvozena od názvů zvířat (resp. Mohou obsahovat přímo názvy zvířat). (Козлова 2001: 7).

Protože zvířata jsou odedávna součástí lidské kultury, jejich soužití s lidmi dalo vzniknout určitým stereotypům popisujícím jejich chování. Tyto stereotypy postupem času začaly sloužit i k popisování jevů, které se zvířaty nesouvisely, ale vnější nebo vnitřní podobností pomáhaly vytvářet s ním určitou asociaci. Козлова jako příklady takových asociací spojených s některými zvířaty uvádí:

- 1) *prase*: špinavé, nepořádné, nenasytné, žíznlivé, chamtivé, neslušné, hrubé, drzé
- 2) *tele*: hloupé, naivní, tiché, klidné, nemluva, slabé, bezmocné, laskavé, lichotící, šplhounské
- 3) *želva*: pomalá, líná
- 4) *včela*: pracovitá, skromná, snaživá (Козлова 2001: 8-11)

V praktické části budou srovnávány překlady ruských frazeologismů s animalismy do češtiny a čínštiny. Vždy se bude jednat o frazeologismy, které ve své struktuře zmiňují konkrétní zvíře (dle podkapitoly) či budou obsahovat slovo odvozené od tohoto zvířete (typicky adjektivum – např. *волчий*), tedy o frazeologismy, které ve své struktuře obsahují animalismus – zvířecí motiv. Ruské frazeologismy byly vyhledávány zejména v Rusko-českém frazeologickém slovníku (Stěpanova 2006), ale i dalších. Jejich české překlady překlady tamtéž, mnohdy byly ale nahrazeny věrnějšími ekvivalenty, k ověření kterých sloužily zejména volně přístupné korpusy v podobě fulltextových vyhledávačů, zejména google.com. Překlady do čínštiny pochází velmi často z moderovaných autorských slovníků zhonga.ru, brks.ru, ale ještě častěji autor hledal vhodné ekvivalenty sám, např. ve slovníku mdbg.net, který disponuje i korpusovou

aplikací. Některé překlady pochází ze slovníku *E'han chengyu cidian* (Zhou, Chou, Zhang 1984), který ale uplatňuje především doslovnou překladovou metodu, která je pro práci prakticky nepoužitelná.

U každé kapitoly budou uvedeny výtahy frazeologických významů nejzastoupenějších zoonym podle slovníků: *Большой толковый словарь*, Кузнецов 2009 (dostupno na: <http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>) ; *Slovník spisovného jazyka českého*, Havránek, Helcl, Bělič a Jedlička 2011 dostupný na webu (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>). Původní záměr použít *现代汉语词典 Xiandai hanyu cidian* dostupný na webu (<http://vdisk.weibo.com/s/cLyBP0kTarp5>) se ukázal jako zbytečný, pro frazeologický význam zoonymního komponentu nemá použití – nepomáhá nastínit percepci zvířat podle kapitol jako je tomu u Slovníku spisovné češtiny a ruského výkladového slovníku. U čínštiny bude proto akcentována symbolická hodnota zvířat, popř. jejich význam ve zvěrokruhu.

Zvířata budou rozdělena do podkapitol v zásadě podle bazálních principů moderní taxonomie, v podkapitole budou uvedeny všechny frazeologismy obsahující komponent stejně taxonomicky zařaditelný bez ohledu na jeho jazykovou hodnotu (změna rodu, zdvojnásobení, slova s podobným významem, ale jinou stylistickou hodnotou, apod.). U čínských překladů bude uveden kromě transkripce pinyin i zpětný doslovný nebo literární překlad do češtiny, a to jednotlivých komponent nebo celého frazeologismu (v případě, že by pro čtenáře překlad jednotlivých komponent byl spíše zavádějící).

3. 1. Pes a vlk

Význam psa v lidské společnosti je nezpochybnitelný a pravděpodobně se jedná o nejstarší domestikované zvíře ze všech. Nejstarší dochovaná fosílie psa byla zatím nalezena ve švýcarském Schaffhausenu a její stáří se odhaluje na 14 100 – 14 600 let (<http://www.swissinfo.ch/eng/sci-tech/could-the-world-s-oldest-dog-be-swiss-/19738642>). Byl samozřejmě vyšlechtěn z vlka, který byl postupně domestikován. Vnímání psa ve společnosti se ve společnosti pochopitelně do dnešní doby měnilo napříč kulturami horizontálně i vertikálně – pro některé kultury to byl především pracovní nástroj, pro některé dobrý společník, pro Korejce třeba pochoutka, přestože samozřejmě i v Koreji byla a jsou chována i (a dnes už nejspíš většinou) plemena čistě za účelem zábavy. V rámci těchto procesů pochopitelně vzniklo mnoho přenesených významů slova

„pes“ kromě označení savce psa domácího (*canis lupus f. familiaris*). V Číně byli psi původně vedle prasat dokonce hlavním zdrojem masa a byli také používáni k rituálním účelům. Později se ale jejich funkce začaly přibližovat funkcím, které známe z Evropy a které daly podněty k vyšlechtění dalších a dalších plemen – pracovních psů, pasteveckých psů apod. Pohled na psa v Číně se ale i v dnešní globalizované době dost liší od českého nebo ruského pohledu (které je při znalosti velmi odlišného čínského přístupu možné sjednotit). Je to patrné například v právních normách Čínské lidové republiky, kde se nevěnuje žádná pozornost fenoménu týrání zvířat a naprosto chybí paralela k našemu novému občanskému zákoníku, který mění právní pohled na zvířata jako na věci a již je považuje za živé tvory. (<http://chineseculture.about.com/od/Chinese-Pop-Culture/fl/Dogs-in-China.htm>)

Psu je věnována nejdelší kapitola, protože počet frazeologismů, jejichž je slovo pes komponentem, je ze všech ruských frazeologismů s animalismy největší. Předtím, než budou zkoumány přímo frazeologismy a jejich ekvivalence s českými a čínskými překlady, bude vysvětlen význam slova „собака“, jeho ekvivalentů, popř. synonym.

Dle ruského výkladového slovníku je zřejmé, že ruština „psa“ vnímá skrze 4 základní významy – jako název zvířete, jako taxonomické zařazení, jako pejorativní pojmenování zlého, krutého či hrubého člověka nebo jako přívlastek ve spojení s infinitivem o člověku umném či znalém v nějakém oboru. Dalšími jsou významy ve frazeologismech, jejichž příklady jsou v hesle uvedeny a o nichž budeme hovořit dále. (<http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>)

Do této skupiny budou případně zařazeny i frazeologismy, které obsahují komponent o významu psa s jiným stylistickým zabarvením (např. *něc*), popř. slova, která jsou názvy psí samice (*сука, сучка*) nebo psího mláděte (*щенок*), která mají, byť se jedná o jazykové varianty vztahujícímu se k témuž druhu, velmi odlišné přenesené významy, resp. významy v ustálených spojeních, než pes – *собака* (např. *něc* bude mít prakticky vždy negativní význam, *сука* může být nadávka pro muže i ženu či může označovat povolnou ženu či jako zdobnělinu sexuálně přitažlivou ženu ve slangu, *щенок* může být něčím, čehož hlavním atributem je mládí či nezkušenost spíše v negativním smyslu slova). Slovník synonym nabízí i další slova - *псица, дворняжка, шавка, моська* (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>).

Cílem této práce však není citovat významy či etymologie všech slov označujících v

ruštině psa domácího ze slovníku, ale poukázat na jejich výskyt v ruských frazeologismech a ukázat následné překlady těchto frazeologismů.

Ve slovníku spisovné češtiny je možné si všimnout velkého množství přenesených významů slova, které je spjata s dlouhou tradicí psa v naší společnosti. Vidíme, že v českém kulturním prostředí je podle přenesených významů (což jsou v tomto případě všechny, kromě prvního) pes obecně používán výhradně k negativním pojmenováním, dokonce může být použit přímo figurativně jako nadávka. Rovněž se poukazuje na jeho nesnášenlivý vztah s kočkou. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

Jak vnímá psa čínština? Základní slovo, které označuje psa, je vyjádřeno znakem 狗 *gou*. Ve slovníku má následující výklad:

gou 哺乳动物,种类很多,嗅觉和听觉都很灵敏,毛有黄、白、黑等颜色。是一种家畜,有的可以训练成警犬,有的用来帮助打猎、牧羊等。也叫犬。
(<http://vdisk.weibo.com/s/cLyBP0kTarp5>)

Xiandai hanyu cidian nezmiňuje přenesené významy, zmiňuje jen, že se jedná o savce, který má mnoho plemen, má velmi vyvinutý čich a sluch, může mít zlatou, bílou či tmavou srst a je jedním z druhů domácích zvířat – lze vycvičit na hledacího psa, loveckého psa, pasteveckého psa, atd. Pes může být podle slovníku navíc vyjádřen i znakem 犬 *quan*.

Níže pod heslem 狗 slovník uvádí několik slov (která zde nejsou uvedena), jež obsahují komponent v podobě znaku 狗 *gou*, přičemž některá lze považovat za frazeologismy či přenesené významy, zdaleka však nepostihuje všechna - minimální, např. na Itlearner ChengYu Dictionary dohledaný počet kodifikovaných čínských frazeologismů, obsahujících tento znak, je 129 a ve skutečnosti jich musí být díky dialektům a sociolektům nesrovnatelně více. Frazeologismů s komponentem 犬 *quan* též slovník uvádí 69. Jak moc a zda vůbec se budou objevovat frazeologismy s těmito komponenty objevovat jako překlady ruských frazeologismů obsahujících ekvivalentní komponenty, bude jasné z tabulek a komentářů k nim.

Předtím je ale potřeba ujasnit si, že mezi psem v západním pojetí a psem ve východním pojetí jsou určité rozdíly. Na západě a v Rusku je pes vnímán veskrze jako přítel člověka, věrný a dbá určitých imperativů. V Číně je situace trochu složitější. Díky čínskému horoskopu, v němž „berným“ obdobím je nikoliv měsíc, jako v západním horoskopu, ale celý rok, který se však daty nekryje s naším kalendářem (není nijak odvozen

od našeho gregoriánského kalendáře), jsou charakteristiky, které vycházejí ze stereotypů vytvořených starými Číňany, uplatňovány přímo na lidi. Ne vždy musely být nutně vytvořeny psem samým, může se jednat vlastně o charakteristiky „psů“ – lidi, kteří se narodili v roce psa. Stejný problém může pochopitelně nastat i u ostatních živočichů, kteří se v čínském zvířetníku nacházejí (myš či krysa, buvol, tygr, králík drak, had, kůň, ovce nebo koza, opice, kohout a prase nebo vepř).

„Pes“, tedy člověk narozený podle horoskopu v roce psa má mj. vlastnost, že může lhát, aby věci byly snadnější, podobně jako v západní kultuře je věrný, a dokonce může bojovat s nepravostmi. Je věrným posluchačem svého pána. Zná svoje kořeny, a ví, kde je doma. Je spíše veselý, ale může být i samotářský. Může být typický ale i iracionálními strachy. Může být také vybíravý. Má cit pro spravedlnost. Pes ve staré Číně ale fungoval také jako symbol, rovněž velmi odlišný od západního a ruského konceptu – ve staré Číně se věřilo, že psi zahánějí zlé duchy. V severní Číně se 5. dne 5. lunárního měsíce házeli do vody papíroví psi, aby zlé duchy za záhrobí odehnali. Jako ochránci hrobek se realizovali také terakotví psi. Na Taiwanu se „černými psy“ nazývají sukničkáři. V Číně také existovalo psí božstvo, tzv. Nebeský pes. Jednalo se o zlověstné taoistické božstvo, které se snažilo uloupit duše malých dětí. Šlo ho zahnat jedině rámušempři zatmění měsíce. (Guter 2005: 134, 152)

Vlk má v ruské frazeologii podle výkladového slovníku především význam lichoměrnosti, poukazuje se na jeho konzumní vztah k ovčím. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V čínštině existuje více než 300 frazeologismů, které obsahují komponent vlka. V praktické části ale uvidíme, že jsou pro překlad ruských frazeologismů prakticky nepoužitelná. Čínský slovník podobně jako u psa a všech ostatních zvířat popisuje jen jeho primární význam. Symbolicky a frazeologicky je vnímán jako lačný, žravý a ukrutný.

(Guter 2005: 205)

3. 1. 1. Frazeologismy s komponentem pes

бред собачий
扯淡 <i>chedan</i> (přen. kecat – nevýrazný)
koňský / kravský nápad; výplod chorobného mozku

Zatímco český frazeologismus by v tomto případě mohl mít některý z nižších stupňů ekvivalence – mohlo by se jednat o frazeologický analog – čínský překlad, který

je v tomto případě zvolen, je ve slovníku označen jako dialektický výraz. Jedná se v podstatě o frazeologismus, který ale v čínštině může plnit jediné predikativní funkci na rozdíl od ruského výrazu, který bude podmětem či předmětem. Práce s korpusem ale ukazuje, že blíže ruskému výrazu je po sémantické stránce čínský překlad.

бросаться / броситься как собака на кого; быть как собака / собака собакой с кем
狼心狗肺 <i>langxingoufei</i> (vlk – srdce – pes – plíce)
být na koho (jako) pes / kat

Překlad tohoto ruského frazeologismu do čínštiny je relativně snadný. V čínštině je pes často spojován s vlkem a má něco z jeho vlastností. Dominantní popisovaná vlastnost v tomto frazeologismu je **krutost**. Jaký má však čínský frazeologismus vztah k ruskému co do ekvivalence? Jednak jsou tam dva zoonymní komponenty, jednak může ve větě jakožto chengyu působit jako větný člen, a proto se liší i syntakticky, stejně jako každé jiné chengyu nebo jiná čtyřslabičná frazeologická jednotka v čínštině. Na druhou stranu se příliš neliší sémantikou – můžeme o někom říci, že je na někoho jako pes, v čínštině o něm řekneme, že takový člověk je „vlčí srdce a psí plíce“. Odlišnost čínštiny a překlady do chengyu klasifikaci podle stupně ekvivalence znesnadňují a relativizují ji. Z tabulky vidíme, že česká jednotka lze (dle variant) naproti tomu označit za úplný ekvivalent.

быть собака собакой с кем
chovat se k sobě jako zvířata

Nepodařilo se dohledat zoonymní frazeologismus, který by v čínštině vyjadřoval význam „chovat se k sobě navzájem velmi hrubě“.

вешать / повесит / навешать всех собак на кого
狗血喷头 <i>gouxiepentou</i> (pes – krev – tryskat – hlava)
nenechávat / nenechat na kom, čem poctivý chlup / (ani) poctivého vlásku; nasazovat / nasadit komu psí hlavu

Z ruského ekvivalentu lze vysoudit, že pes má příznak **nepříjemnosti** pro člověka. Je zajímavé, že se našel v čínštině výraz, který lze použít v podobném kontextu, který nemá s ruským výrazem společný význam žádného z komponentů. Jeden z českých překladů má shodný ještě komponent „hlava“. Nějaký stupeň ekvivalence lze ale hledat

spíše mezi ruskými a českými výrazy. Mohlo by se jednat o částečnou ekvivalenci.

водить кого на поводке как собачку
提傀儡 <i>ti kuilei</i> (držet – loutka)
vodit koho jako na šňůrce čokla

Český i ruský výraz jsou spojeny úplnou ekvivalencí, která reflektuje historickou podřízenost psa. V čínštině takový výraz s ohledem na méně rozšířenou tradici chovatelství psa domácího nebyl nalezen (připouští se metodická chyba), zato byl nalezen analog, kde v podřízenosti a cizím řízení může být subjekt po vzoru loutky.

вот где / в чем собака зарыта
вот где собака порылась
症结所在 <i>zhengjiesuozaizai</i> (nemoc – být svázán s – <i>pomocné slovo, které substantivizuje predikativní slova – být</i>)
tady (v tom) je zakopaný pes

Ruské a české výrazy mohou podle variant dosáhnout vztahu plné ekvivalence. Čínský výraz byl vybrán navzdory překladu na zhonga.ru, podle kterého znamená „úplný pořádek“. Sémanticky odpovídá ruskému výrazu, ale žádný zoonymní komponent v něm není. V tomto smyslu žádný frazém s komponentem psa v čínštině nejspíše neexistuje.

гнать / прогнать кого к чертам собачьим
*去死 <i>qusi</i> (jít – zemřít)
posílat / poslat k čertu / k ďáblu / do horoucích pekel / do háje koho

Mezi ruským a čínským výrazem může být vztah až částečné ekvivalence, bohužel nikoliv přes zoonymní komponent. Do „míst“ spojených se psem ale posíláme i v češtině, např. *do psích náušnic* nebo (možná) autorský a již zlidovělý frazém od Z. Pohlreicha *do psích pochev urousanejch*. Chápání čínského výrazu je samozřejmě přenesené a používá se v daném kontextu zhusta. O žádnou ekvivalenci se ale nejedná. Je otázka, zda-li by se jednalo vůbec o frazém v našem slova smyslu.

голодный / голоден как собака / пес
**饥不择食 <i>jibuzeshi</i> (hladový – záporka – vybírat – potrava)
má hlad jako vlk; je hladový / má hlad jako herec

Ruská a česká jednotka jsou ve vztahu částečné ekvivalence, čínský výraz odpovídá sémanticky jen částečně, přestože v korpusu bylo možné najít podobný kontext použití, jeho lepší překlad do češtiny by *byl hlad je nejlepší kuchař*, popř. rusky 1) голод не

tětka; 2) брать что под руку подвернется; ситуация такова, что выбирать не приходится. Nalézt ekvivalent se zoonymním komponentem se – možná metodickou chybou nepodařilo. Možná by se dal použít frazém 狼吞虎咽 (*langtunhuyan* vlk – hltat – tygr – polykat), nicméně jeho zpětný překlad do ruštiny podle zhonga.ru je жадно наброситься на еду, do češtiny by se dalo říct expresivněji žere jako prase/dobytěk, popř. hází to tam jako do šachty, apod.

гонять собак
游手好闲 <i>youshouhaoxian</i> (plavat – ruka – dobrý – volný)
chytat lelky; chodit od ničeho k ničemu

Všechny tři výrazy mají v podstatě shodné sémantické pole, ale jen ruský výraz obsahuje animalismus. Žádný český ani čínský frazeologismus nespojuje psa nebo cokoliv spjatého se psem s leností.

грызться / перегрызться как собаки из-за кости
狗咬起架来了 <i>gou yaoqijialai le</i> (pes – pokousat se – partikule ukončení děje / změny stavu)
rvát se / porvat se jako supi na mršíně; ležet si ve vlasech

Existuje ve slovníku neuvedený český relativní ekvivalent „rvát se jako koně“, ovšem nebyla provedena analýza v korpusu, třebaže subjektivně se použití ve slovníku uvedených překladů s tímto kryje. Čínský plný ekvivalent je doslovným překladem a nikoliv plným ekvivalentem, který byl použit po konzultaci s rodilým mluvčím. Pokud bychom trvali na původním frazeologismu s animalismem, bylo by možné napsat 作困兽斗 *zuokunshoudou* (dělat – vysílený – šelma – bojovat), které ale spíše znamená bojovat jako lev, čili statečně a úporně.

жить / ладить как кошка с собакой кто
*不能和平相处 <i>bu neng heping xiangchu</i> (záporka – moci – harmonicky – vycházet s)
má kočičí život; má (tuhý) život jako kočka

Tento ruský frazeologismus poukazuje na odlišnost a přirozenou nesnášenlivost psa a kočky, která je u nás literárně potlačována díky Pejskovi a kočičce Josefa Čapka, takže mohou být vnímáni v některých kontextech i jako přátelé (viz divácky oblíbené bulvární zprávy o soužití domácích mazlíčků). V ruštině může být tento frazeologismus použit v souvislosti se vztahem dvou partnerů. České relativní ekvivalenty si budou ve větě žádat jinou vazbu – např. kvůli němu / díky němu / s ním má život jako kočka, ačkoliv se

podle korpusů nejedná o nic častého. Čínský překlad je doslovný, zoonymní frazém s podobným významem se nepodařilo dohledat, pokud bychom ale chtěli v souvislosti právě s partnerským vztahem vyjádřit odlišnost, šlo by to např. vyjádřit chengyu 同床异梦 (*tongchuangyimeng* spolu – postel – jiný – sen) nebo 夫妻反目 (*fuqifanmu* manžel – manželka – obrácený – pohled).

жить как собака
饥寒交迫 <i>jihanjiaopo</i> (hlad – chlad – styk – tísnit)
žít psí život; žít v bídě; žít jako bezdomovec

Ruská i česká slovní zásoba reflektuje трудности psího života a přenáší je i do lidského světa jako popis bídy. Život psa je v Číně zpravidla ještě krutější, avšak frazeologismus podobného významu se stejným zoonymem nebyl nalezen. Český překlad je relativním ekvivalentem, čínský má podobný význam, přičemž hlavním ukazatelem bídy není příměr k psu, ale hlad, což je pro gastronomicky laděnou čínskou kulturu pochopitelné.

заживет что как на собаке
*伤口愈合 <i>shangkou yuhe</i> (zranění – zahojit se)
*rychle se to zahojí (samo, bez léčení)

V tomto celku nejsou žádné vztahy ekvivalence, čínský překlad je termínem.

замерз / продрог как собака
мерзнуть / замерзнуть / продрогнуть / дрожать как собака
春冷冻死牛 <i>chunleng dongsi niu</i> (jaro – chlad – umrznout – tur)
je zmrzlý na kost

Čínská jednotka v sobě na rozdíl od české nese zoonymní ekvivalent, nicméně příměrem je kráva / býk / buvol. Jedná se o frazeologické analogy.

злой как собака
狼心狗肺 <i>langxingoufei</i> (vlk – srdce – pes – plíce)
zlý jako pes

Ruský a český překlad spojuje úplná ekvivalence. Čínský překlad se objevil v podobném významu výše – ekvivalenci je těžké ohodnotit, významově se jedná o blízký frazeologismus, ale jak již bylo zmíněno, může být použit mnohem šíře, neboť se nejedná o přirovnání v pravém slova smyslu jako v ruštině a češtině.

знать как пеструю собаку
臭名昭著 <i>choumingzhaozhu</i> (lit. překl. být nechvalně známý)
být profláknutý; *být nechvalně známý

Zoonymní je jenom ruština, čínštinká jednotka, přestože obsahuje komponent 臭 *chou*, jehož význam je zapáchající či smradlavý, je méně zabarvená než první česká jednotka v tabulce.

знать каждую собаку где
**了如指掌 <i>liaoruzhizhang</i> (znát – jako – prsty – dlaň)
znát to kde jako svoje boty

Mezi českým a ruským frazeologismem je analogie, čínský překlad se hodí spíše pro člověka, jev apod. být rodilý mluvčí připouští použití ve vztahu k místu, které ale není primární, jeho zpětný překlad do ruštiny by potom byl (*знать*) как свои пять пальцев a jednalo by se o částečný ekvivalent.

что идет / пошло / летит / полетело к чертям собачьим
*真倒霉 <i>zhen daomei</i> (lit. překl. opravdové neštěstí)
jde / šlo k čertu <i>co</i> ; je v pytlí <i>co</i> ; je v háji <i>co</i>

Čeština a ruština mají společný jeden komponent, i když nikoliv zoonymní. Čínština v běžném jazyce a v této stylistické vrstvě upřednostňuje nefrazeologické vyjádření. Frazeologická jsou většinou vulgarismy, které není potřeba v této tabulce uvádět. Může se vyskytovat i varianta 倒霉蛋儿 *daomeidanr*, která označuje člověka, který má opravdovou smůlu a který by mohl sám ohodnotit situaci jedním z frazeologismů uvedených v tabulce.

каждая собака знает кого / что
臭名昭著 <i>choumingzhaozhu</i> (páchnoucí – jméno – proslavit se – známý)
je známý / znám jako falešný pětník

Překlad směrem do češtiny vytváří analog, do čínštiny je vztah obtížné určit, podle kritérií méně přísných, než jsou uplatňována na evropské jazyky by se o frazeologický analog mohlo také jednat – jedná se o vyjádření pošramocené pověsti.

как (что) собак нерезаных кого
*非常多; 多极了
je koho jako psů; (lidí) jako kobylek / smetí / máku

Podle českých variant překladu lze ekvivalenci ohodnotit jako částečnou nebo relativní. Čínský překlad je doslovný, pokud bychom chtěli vyjádřit obrovské množství lidí, bylo by možné použít např. chengyu 人山人海 *renshanrenhai* (člověk – hory – člověk – moře).

как собаку съестъ
小菜一碟 <i>xiaocaiyidie</i> (malý – jídlo – jeden – talířek)
mít co v maličku; být v čem doma / kovaný

Všechny překlady mají podobné sémantické pole, použití čínského překladu co do významu je ruskému frazeologismu o něco blíže. Nejedná se však o ekvivalenci. Nelze nezmínit, že čínský frazeologismus je velmi blízko anglické jednotce stejného významu – *piece of cake*.

как собаку
Honit / vyhnat / prohánět koho jako psa / čokla; zabít koho jako psa

Čínský frazeologismus s podobným významem se nepodařilo dohledat. Ekvivalentních výrazů v češtině, která chápe „zacházení se psem“ jako archetyp špatného zacházení, je několik.

какое твое (ваше, их и т.п.) собачье дело!
не твое собачье дело
关你屁事 <i>guan ni pi shi</i> (zavřít – ty – zadek – záležitost)
co je ti / jim / vám apod. do toho / po tom; nehas, co tě nepálí
co je ti do toho?; nehas, co tě nepálí

V žádném překladu se neobjevuje animalismus, psí rys z ruského frazeologismu je nejasný, každopádně frazeologismus lze vyřknout i bez tohoto komponentu, bude znít o něco málo méně expresivně.

любить кого / что как собака палку
恨之入骨 <i>henzhirugu</i> (nenávidět – ukazatel atributu – proniknout do – kost)
mít rád koho jako veš v kožichu / jako pes kočku / jako drát v oku / jako sůl v oku

Český překlad může být podle varianty buď relativním ekvivalentem, nebo frazeologickým analogem. Čínský idiom postrádá ironický význam, je přímější a do ruštiny se většinou zpětně překládá jako *ненавидеть кого-либо до мозга костей*. Je poměrně překvapivé, že se nepodařilo dohledat čínský frazeologismus s animalismem,

neboť čínská kultura se ke zvířatům chová z našeho pohledu poněkud macešsky, nemálo živočišných druhů vyhubila a ještě vyhubí. Má se za to, že zvířata nemají duši a řeší se spíše na pozadí materiálního užitku nebo estetiky (ryby a ptáci se považují za pěkné a velmi dekorativní).

ни одна собака
**懒驴上磨屎尿多 (lit. překl. když má líný osel otáčet kamenem, často čůrá a kaká)
nikdo ani prstem nehne pro co

Ruská a čínská jednotka jsou zoonymní, význam čínské je ale poněkud odlišný, znamená, že se „všichni vymlouvají a jsou líní pracovat“. Ruská jednotka vyjadřuje jen význam „všichni jsou líní pracovat“.

ни одной собаки (нет) где
人迹罕至 <i>renjihanzhi</i> (člověk – stopa – řídce – dojít až)
není ani noha kde; (kde je) jako by vymetl / vymeteno

Ani český ani čínský překlad neobsahuje zoonymní prvek, všechny jednotky mají ale podobné použití, kdy se dá obecně v každém ze tří jazyků napsat pouze místo / jméno místa + daný idiom. Je zajímavé poukázat na fakt, že pro Číňany je důležitější, že na opuštěné místo nevstročil ČLOVĚK – čínská společnost je výrazně antropocentrická.

ночью все кошки серы
potmě jsou všechny kočky šedé

V češtině a ruštině je vztah plné ekvivalence, nicméně frekvence užití frazeologismu v češtině je velmi nízká. Čínský frazeologismus ve smyslu „vnější faktor skryje nedostatky“ nebyl nalezen.

нужен кто , что как собаке пятая нога
画蛇添足 <i>huashetianzu</i> (malovat – had – přidat – noha)
nechtít koho, co ani zadarmo / za milion; je jako páté kolo u vozu

Český překlad postrádá zoonymní prvek, zato jej s ruským pojímá použití – obé lze použít ve vztahu k člověku i nepotřebné věci. Čínský frazeologismus se musí vztahovat ke konkrétní činnosti, kterou někdo vykonává – zbytečná činnost je tak „malováním nohou hadovi“, který se logicky nepotřebuje, protože se umí plazit. Kvůli poněkud odlišnému použití se nejspíš nejedná ani o frazeologické analogy.

(а) ну его (тебя / вас) (вместе с чем) к свиньям собачьим!
иди / катись / пошел / ступай (ты) к свиньям собачьим!
иди / катись / пошел / ступай (ты) к чертям собачьим!
*滚蛋; 见鬼去吧 <i>gundan</i> (kutálet - vejce); <i>jian gui qu ba</i> (vidět – ďábel – jít – <i>partikule pobídky</i>)
jdi / táhni k čertu / ke všem čertům!; jdi / táhni do horoucích pekel!; jdi k šípku!; jdi do hajzlu!; můžeš mi políbit šos!; trhni si nohou!; vlez mi na záda!

V závislosti na výběru ekvivalentu se může jednat o relativní ekvivalenty, ale ve většině případů spíše o frazeologické analogy. Je zajímavé, že ve všech jazycích je přítomen infernální motiv. Dané ruské a čínské jednotky významu „vyhodit někoho, koho nechceme vidět“ jsou vzhledem k češtině stylisticky širěji použitelné, v češtině bychom museli v závislosti na kontextu vybrat nejvhodnější jednotku od ne vulgarárních *jdi k šípku* a *vlez mi na záda* po *táhni k čertu*, nebo dokonce *jdi do hajzlu*. Zoonymními prvky v daném kontextu je typická pouze ruština.

околеть / слохнуть / подохнуть как (бездомная) собака
*惨死 <i>cansi</i> (ubohý - smrt)
chcípnout / scípnout / pojít / zajít jako pes za plotem / u cesty

České jednotky jsou v závislosti na výběru varianty vzhledem k ruštině plně nebo částečně ekvivalentní (byť ve slovníku nebyl plný ekvivalent nalezen). Čínština pravděpodobně nemá idiom (které jsou zpravidla stylisticky vyšší) pro podobný kontext.

пес возьми (кого)
碰到鬼了! <i>Pengdao gui le!</i> (narazit <i>na</i> – čert – <i>zdůrazňovací partikule</i>)
čert tě vem

Frazeologizmů ve formě zvolacích vět, vyjadřujících rezignaci je bezpočet ve všech jazycích. Zoonymní se však podařilo dohledat pouze v ruštině.

пес знает
天知道! <i>Tian zhidao!</i> (dosl. překl. Nebesa ví!)
bůh ví; čert ví

Relativní ekvivalenty. Ve významu „nikdo neví“ se odkazuje k entitě, která ví všechno (čeština, čínština), anebo která naopak neví zaručeně nic (ruština).

побитый пес
俛首帖耳 <i>fushoutie'er</i> (sklonit – hlava – přilepit - uši)
spráskaný pes

Čeština a ruština jsou relativně ekvivalentní, čínská jednotka je slohově podobně platná, ale nepoužívá se v nominativní, jako spíše v pradikativní funkci.

предан как собака / пес
碧血丹心 <i>bixuedanxin</i> (jadeit – krev – loajální - srdce)
věrný jako pes

Plná ekvivalence ruského a českého frazeologismu může být doplněna i doslovným překladem do čínštiny, protože mladým lidem v Číně je koncept „věrného psa“ znám a určitě je dlouho znám i v některých částech Číny, a to zejména u etnických menšin, které lovecké psy hojně používaly (Evenkové, Hezhenové v Heilongjiangu, apod.). Nicméně korpus hovoří jasně – existují vhodnější překlady. Stylisticky nejvhodnější bude nezoonymní chengyu, které je v čínštině původní.

побить собаку любая палка годится
**百般刁难 <i>baibandiaonan</i> (lit. překl. činit překážky)
kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde

Čínský frazeologismus by se do češtiny dal přeložit spíše jako *házet klacky pod nohu*, resp. do ruštiny jako *ставить палки в колеса*, jedná se tedy spíše vytváření překážek, které nemusí být nutně verbálního charakteru. Ekvivalence je patrná opět pouze ve vztahu ruština – čeština.

посылать / послать кого к чертям собачьим
*去死 <i>qusi</i> (jít - zemřít)
posílat / poslat k čertu / ke všem čertům (a d'áblům)!; ať se jde / se dá vycpat!; vlez mi na záda

Čeština i ruština mohou mít jednotky ve vztahu částečné ekvivalence, čínština pravděpodobně obsahově nebo stylisticky vhodný překlad nemůže realizovat, použitý ekvivalent je samozřejmě s přenesením (adresátovi nejspíše nepřejeme smrt), a není tak vulgární, jako bychom v češtině „škoditeli“ přáli, aby „chcípnul“.

резвиться как щенок
*爱游玩 <i>ai youwan</i> (milovat – hrát si)
(být) hravý jako kotě / štěně

Čeština může být až plně ekvivalentní, čínština často používaný frazeologismus vyjadřující hravost nemá a nejčastěji tuto vlastnost vyjadřuje slovním spojením uvedeným v tabulce.

с лихой собаки хоть шерсти клок
恶狗身上拔毛 <i>egou shenshang ba mao</i> (lit. překl. vytáhnout chlup ze psa)
nemusí pršet, aspoň když kape

Nepodařilo se dohledat autentický čínský frazeologismus, proto uvádíme doslovný překlad ruského frazeologismu, který je uveden ve slovníku. Je potřeba napsat, že pro rodilého mluvčího není srozumitelný – plná ekvivalence (existuje-li vůbec něco takového při specifické povaze komponent v čínštině vzhledem k ruštině) tedy není vypovídající.

с собаками не сыщешь
凤毛麟角 <i>fengmaolinjiao</i> (fénix – peří – jednorožec - roh)
je toho jako šafránu

Zajímavý zoonymní frazeologismus nabízí ve významu „vzácnosti“ předmětu nebo jevu čínština, když něco řídkého v podstatě přirovnává k fénixově brku a jednorožcově rohu. Otázkou je, je-li význam čínského ekvivalentu opravdu nejbližší ruské jednotce – po konzultaci s rodilými mluvčími i nahlédnutím do několika slovníků jsme dostali několik výkladů – porovnání sémantických polí ruské a čínské jednotky by mohlo být předmětem diskuze.

собаке собачья смерть
恶人不得好死 <i>eren bude haosi</i> (zlý – člověk – zápornka – dostat – dobrý - smrt)
ať chcípne jako pes

Česká a ruská jednotka jsou částečné ekvivalenty, čínský frazeologismus neobsahuje zoonymní komponent, ale přesto bychom měli zdůraznit, že přestože se podle doslovného překladu nemusí zdát, jedná se opravdu o frazeologismus. Jedná se o dobrý příklad a důkaz frazeologičnosti čínštiny ve srovnání s ostatními jazyky – v podobném případě čeština i ruština potřebují přenesenost nebo příměr (třeba v podobě animalismu),

kdežto čínština si daleko častěji vystačí s tím, že „se to takto prostě říká“.

собаку / пса из сома не выгонят
飘风苦雨 <i>piaofengkuyu</i> (vát – vítr – drsný - déšť)
počasí, že bys psa nevyhnal; psí počasí

Ruská a česká jednotka mohou být v nejlepším případě plnými ekvivalenty, každopádně je důležité, že oba obsahují motiv psa. Čínština psa v tomto kontextu nepoužívá - existuje několik chengyu, které explicitně popisují špatné počasí.

(как) собака на сене кто
贪得无厌 <i>tanlinwuyan</i> (lit. překl. lakomý a nenasytný)
jako pes na seně

Plná ekvivalence češtiny a ruštiny. Plná verze frazeologismu v češtině je *lakomec na penězích, jako pes na seně: sám nežere, ale druhému nedá*. Čínský frazeologismus je nezoonymní, jeho idiomatičnost spočívá výhradně v ustálenosti.

собачий голод
**饥不择食 <i>jibuzeshi</i> (hladový – záporka – vybírat – jídlo); v
vlčí hlad; mít hlad jako vlk

Pes je v češtině nahrazen pouze vlkem. Čínština může použít doslovný příměr, ale pravděpodobně by se jednalo spíše o výpůjčku, byť komentář by zřejmě nebyl potřeba. Chceme-li ale zachovat v překladu frazeologii, můžeme použít chengyu uvedené v tabulce. Musíme mít ale stále na paměti, že chengyu můžeme použít i v mluvené řeči, ale v zásadě spíše tihne k psanému a vyššímu jazyku. Doslovný překlad uvedeného chengyu by zněl asi *hladový si jídlo nevybírání*, čili zpětně literárně přeloženo do češtiny jako *hlad je nejlepší kuchař*. Největší rozdíl je ale v tom, že ruský i český frazeologismus popisují spíše potenciál hladu, na rozdíl od čínského, který řeší hlad z praktické stránky. Můžeme také použít druhou jednotku z tabulky, kde je zoonymum, ale označuje nikoliv stav (velký hlad), ale hladového člověka.

собачий нюх у кого
十里飘香 <i>shilipiaoxiang</i> (deset – čínská měrová jednotka li – vát - voňavý)
*má dobrý čuch / čich

V češtině můžeme o někom říct, že funí jako pes, kdybychom řekli, že má čich jako pes, nejspíš by to muselo být ve vtipném kontextu. Proto překládáme doslovně. Čínský frazeologismus opět neobsahuje animalismus – příznakem dobrého čichu je ucítní vůně z dlouhé vzdálenosti.

собачий холод
*酷暑 <i>kuhan</i> (krutý - mráz)
psí zima; zima jako v psí boudě; zima jako v psinci / psírně; mráz jako v Rusku; zima jako na Sibiři

Ruský a čínský frazeologismus jsou v závislosti na výběru varianty plnými ekvivalenty, v čínštině pravděpodobně i s ohledem na obvyklou knižnost chengyu spíše idiom nepoužijeme – v daném kontextu ani nebyl nalezen (což nemusí znamenat, že neexistuje).

собачий сын
狗崽子 <i>gou zaizi</i> (pes – mládě - potomek)
čubčí syn

Ne první pohled velmi podobné překlady jsou ve skutečnosti velmi matoucí – ruský frazeologismus je ze všech nejméně vulgární. Čínský podle doslovného překladu vulgárně nevypadá, ale stylisticky vzato, podobně jako český překlad, odpovídá spíše ruskému *сукин сын*, který je s českým překladem plně ekvivalentní.

собачья жизнь у кого
*困苦生活 <i>kunnan shenghuo</i> ; 猪狗不如的生活 <i>zhu gou buru de shenghuo</i> (prase – pes – <i>záporka</i> – jako – <i>marker atributivnosti</i>)
psí život

Ruský frazeologismus s českým plně a s čínským (druhým v tabulce) částečně ekvivalentní. Čínské přirovnání obsahuje hned dva animalismy – psí a prasečí.

собачья радость
*levný nekvalitní salám

Ani ruština, ani čínština nemají frazeologický překlad k ruskému. Třebaže v češtině

se může objevit použití lidového názvu „koňský salám“ nebo „konina“ pro označení levného salámu, ale je v zásadě nesprávné a většinou se má opravdu na mysli salám z koňského masa. V čínštině je absence vhodného ekvivalentu způsobena tím, že uzeniny obecně v Číně (s výjimkou Vnitřního Mongolska a provincie Heilongjiang) nejsou příliš oblíbené a objektivně vzato kritériím levného nekvalitního salámu odpovídají vesměs všechny.

спускать / спустить собак на кого
狗血淋头 <i>gouxuelintou</i> (pes – krev – polít – hlava)
nenechávat / nenechat na <i>kom</i> , <i>čem</i> poctivý chlup / (ani) poctivého vlásku; nasazovat / nasadit <i>komu</i> psí hlavu

Zcela výjimečně všechny jazyky mají frazeologismus s animalismem v daném významu – vynadat *někomu*.

устать как бобик
又乏又累 <i>youfayoulei</i> (lit. překl. jak upracovaný, tak i unavený)
být unavený jako pes

Ruské slovo *бобик* se do češtiny dá přeložit jako pejsek, voříšek. Relativní ekvivalence je v češtině, ale zoonymum není expresivně vyjádřeno. Čínština zpravidla nepoužívá natolik obrazné frazeologismy, ale se zoonymním komponentem lze vyjádřit únavu z práce pomocí frazeologismy 人困马乏 *renkunmafa* (člověk – unavený – kůň - upracovaný), tato jednotka ale stylisticky ani významově neodpovídá ruské jednotce. Uvedená čínská jednotka využívá formátu 又 A 又 B, který se dá přeložit jako *jak ..., tak ...*

устать как собака
筋疲力尽 <i>jinpilijin</i> (sval – unavit se – síla – vyčerpat)
být unavený / utahaný jako pes

Zatímco český překlad může být až plně ekvivalentní s ruským, čínština, chceme-li použít autentický čínský frazeologismus animalismus nepotřebujeme. Je však třeba vědět, že můžeme v principu použít jakýkoliv příměr k pracovním zvířatům (která se v Číně k práci používají) a stylisticky budeme možná hovorové řeči blíže, než použitím ustáleného spojení.

(погода такая, что) хороший хозяин собаку (на улицу) не выгонит
飘风苦雨 <i>piaofengkuayu</i> (vát – vítr – drsný - déšť)
počasí, že bys psa nevyhnal; psí počasí
Neekvivalentní čínský frazeologismus konkrétně popisuje špatné počasí.

3. 2. 3. Frazeologismy s komponentem vlk

бирюком жить
处人 <i>churen</i> (nacházet se - člověk)
žít jako poustevník; žít ve slonovinové věži; žít jako vlk samotář

Čeština zná koncept osamělého vlka. Čínština nepopisuje proces, ale častěji pojmenovává člověka, který osaměle a staticky žije. Buď poněkud knižnějším slovem v tabulce nebo hovorovějším 窝儿老 *worlao* (hnízdo – erizace – stále).

волк в овечьей шкуре
披着羊皮的狼 <i>pizhe yangpi de lang</i> (dosl. překl. vlk má na sobě ovčí kůži)
vlk v rouše / rouchu beránčím / ovčím; vlk v beránčí kůži

Patrná ekvivalence ve všech jazycích. V čínštině ale tento idiom vznikl jako literární překlad a jeho percepce v mluvené řeči by mohla být předmětem výzkumu. Potřeba poznámky.

волк в овчарне кто
**楚才晋用 <i>chucaijinyong</i> (toponymum – talent – toponymum – používat)
kozel zahradníkem

Čínský překlad je diskutabilní – toto *chengyu* vzniklo v historii, kdy talenty vychované v království Chu byly použity v království Jin. Obyvatelé Chu tedy mohli jen nasupeně přihlížet – dnes se může toto *chengyu* přenést na kohokoliv, kdo pracuje tam, kde by neměl. Je ovšem otázka v jakém kontextu. Práce s korpusem přímou sémantickou shodu s ruským frazeologismem nepotvrdila.

волк линяет, но нрава своего не меняет
*本性难移 <i>benxingnanyi</i> (vlastní – charakter – složitý - změnit)

starého psa novým kouskům nenaučíš

Čeština a ruština jsou relativně ekvivalentní, čínština vyjadřuje totéž, je knižnější než čeština a její idiomatičnost se projevuje pouze ustáleností.

волка ноги кормят

狼饱肚子靠勤 <i>lang bao duzi kaoqin</i> (dosl. překl. vlk si plní břicho podle práce)
--

**komu se nelení, tomu se zelení

Ruština a čínština jsou částečně ekvivalentní, čínský frazeologismus je ale pro čínštinu relativně dlouhý, protože v ní panuje tendence používat nejčastěji 1 – 4 komponentová slova (nebo slovní obraty – dosud není jasné, jak velká jednotka je v čínštině vlastně slovem, protože nějaký význam má každý znak, přesto se některé vyskytují jenom v kombinacích). Delší jednotky jsou tak obvykle považovány za knižnější a jejich použití je vhodné spíše v psaném projevu. Pokud chceme dokázat svoji erudovanost či sečtělost, je samozřejmě možné je použít i ve standardním ústním projevu, bude se však jednat spíše o aktualizaci projevu.

волков бояться - в лес не ходить

怕老虎不上山 <i>pa laohu bu shangshan</i> (bát se – tygr – záporka – stoupat – hora)
--

kdo se bojí, nesmí do lesa

Ruský frazeologismus je částečně ekvivalentní s českým a relativně ekvivalentní s čínským.

ВОЛКОМ ВЫТЬ / ВЗВЫТЬ / ЗАВЫТЬ

近朱者赤 , 近墨者黑 <i>jinzhuzhichi, jinmozhehei</i> (lit. překl. kdo blízko k červené zrudne, kdo blízko k tmavé, zčerná)
--

s vlky výt

Čeština a ruština jsou částečně ekvivalentní, čínština je frazeologicky analogická.

волчий аппетит

狼吞虎咽 <i>langtuhuyan</i> (vlk – hltat – tygr – polykat); **饿狼 <i>elang</i> (hlad - vlk)
--

vlčí apetit

Ruský a český frazeologismus jsou sice plnými ekvivalenty, ale minimálně použití českého frazeologismu už je velmi řídké. Všechny uvedené frazeologismy mají podobné

použití, ale zatímco ruský a český mohou označovat potenciál velkého hladu, čínský spíše projevy při ukojování velkého hladu, druhá jednotka označuje hladového člověka, obsahuje však stejné zoonymum – je tedy jasné, že koncept hladového vlka existuje i v čínštině.

ВОЛЧИЙ ГОЛОД
**饥肠辘辘 <i>jichanglulu</i> (hladový – střeva – 2x citoslovce označující kodrcavý zvuk <i>kol</i>); **饿狼 <i>elang</i> (hlad - vlk)
vlčí hlad; mít hlad jako vlk

Plné frazeologismy v češtině jsou věrohodně nepřeložitelné do čínštiny, která zhusta používá frazeologismus, který ustáleně popisuje kručení v břiše způsobené hladem.

ВОЛЧИЙ ЗАКОН
弱肉强食 <i>ruorouqiangshi</i> (slabý – maso – silný - potrava)
vlčí zákon; vlčí morálka

Plná ekvivalence v češtině a ruštině nepřevoditelná do čínštiny, která je obraznější a nepoužívá zoonyma. Percepce vlka nebo psovité šelmy ve smečce, která má jakási pravidla vyústila i ve vznik českého vulgárního frazeologismu, které totéž vyjadřuje „možností nejsilnějšího ze psů se pářit“.

вцепиться в кого, во что вольчей хваткой
咬牙坚持 <i>yaoyajianchi</i> (kousat – zub – pevný - držet)
držet se / chytit se <i>koho / čeho</i> jako klíště; zakousnout se <i>do čeho</i> jako buldok

Čeština a ruština mohou být relativně ekvivalentní, čínština je konkrétnější, idiomatičnost se opět projevuje naprostou ustáleností chengyu.

глядеть / смотреть волком / зверем
*阴森地看 <i>yinsente kan</i> (dosl. překl. zamračeně se dívat)
*je to k nesnesení

Daný ruský frazeologismus je neekvivalentní vzhledem k češtině i čínštině a překládá se zejména nefrazeologicky.

голодный / голоден как волк

饥肠辘辘 <i>jichanglulu</i> (hladový – střeva – 2x citoslovce označující kodrcavý zvuk kol)
má hlad / je hladový / jedl by jako vlk; má hlad, že by snědl vola / vlka; má hlad jako pes / čokl; má hlad / je hladový jako herec

Český frazeologismus může být s ruským dle výběru varianty až plně ekvivalentní, čínský navrhovaný překlad označuje kručení v břiše, které je symptomem hladu. Všechny frazeologismy v tabulce označují potenciál hladu.

морской волк
海事老手 <i>haishilaoshou</i> (moře – věc – starý – pomocné slovo označující mistra)
mořský vlk

Plná ekvivalence českého a ruského frazeologismu nemá v čínštině obdoby. Navrhovaný překlad má ale stejný význam a lze jej použít jen pro zkušeného námořníka.

о волке речь, а он навстречь
说曹操曹操就到 <i>shuo Cao Cao Cao Cao jiu dao</i> (dosl. překl. když řekneš Cao Cao, tak Cao Cao přijde)
my o vlku a vlk za humny / dveřmi

Čeština je s ruštinou částečně ekvivalentní. Čínština se odkazuje nikoliv na vlka, ale na historickou postavu vojenského vůdce a ministra s dob Tří království. Zatímco ruský a čínský frazeologismus se používá spíše v případě „příchodu nechtěné osoby, které se týkala dosavadní konverzace“, česká jednotka se používá spíše v kladném významu.

старый / травленный / стреляный волк
饱经世故 <i>baojingshigu</i> (nasytit se – projít – století - událost)
starý / ostřílený kozák; starý mazák

V této tabulce je třeba upozornit na stylistické rozdíly. Čínský překlad je opět chengyu, které se principiálně spíše hodí do psaného jazyka – literární překlad by mohl znít jako „nasytit se událostmi napříč stoletími“, čímž můžeme označit třeba svého učitele. Český překlad je nejhovorovější.

3. 2. Kůň a osel

Význam koně a osla byl v obou kulturách nepochybně velký, jednalo se o pracovní

zvířata (u druhého jmenovaného v Číně trvá dodnes) a zdroj masa (v Číně spíše osel, v českých zemích spíše kůň, navíc jako levné maso pro chudé lidi). V ruštině se pod koněm rozumí např. *конь, лошадь, кобыла, кляча*. Poslední dva jmenované mají celkem jasný význam, čtvrtý název potom odpovídá českému *herka*. Klíčovou otázkou při zpracování nasbíraného materiálu je hlavní rozdíl mezi slovy *конь* a *лошадь*. Dle slovníku odpovídá první jmenovaný českému kůň, přičemž druhé jmenované slovo označuje rovněž koně, ovšem prizmatem jeho funkce – jako vojenský či jezdecký kůň. V poetickém jazyce potom označuje hřebce, který se jinak rusky řekne *жеребец*. K frazeologické podstatě ruský slovník píše, že významem koně je cítit se jako vítěz, může být použit také ve významu zbytečné útraty.

(<http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>)

Slovník spisovné češtiny k obrazným významům koně píše, že je spojován s velkým množstvím námahy, příchodem sněhu, dominancí, vnímá koně jako produkt.

Obecně lze říci, že čínština vnímá koně rovněž velmi často frazeologicky, v práci došlo několikrát ve shodě v zoonymním komponentu, podobně jako u psa. Slovník *现代汉语词典* je v popisování primárního významu totožný s výkladovým slovníkem ruštiny i Slovníkem spisovné češtiny. Jedná se o zvíře, které je součástí horoskopického zvířetníku. Je symbolem nezkrotnosti a vůle. Bělouš potom znamená loajalitu a čistotu. Je spojen s cestováním, proto se má za to, že člověk, narozený v roce koně, je ve svém životě neustále na cestách. Nechá se také rozptýlit a mění směr, nemá úctu k autoritám a je to egoista. (Guter 2005: 104)

Osel v ruské frazeologii znamená nejčastěji hloupost a tvrdohlavost. (<http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>), podobně jako oslice. Podle slovníku spisovné češtiny je osel obrazně pošetilec a hlupák. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>) V čínštině je osel brán jako symbol hlouposti a zabeďněnosti, ve frazeologii se to ale příliš neprojevuje. (Guter 2005: 142)

3. 2. 1. Frazeologismy s komponentem kůň a kobyla

бред сивой кобылы
扯犊子 <i>che duzi</i> (táhnout – tele – potomek)
koňský/kravský nápad, výplod chorého mozku

Český a ruský frazeologismus jsou relativními ekvivalenty, navíc se podařilo najít čínský frazeologismus, kde je shodou náhod také animalismus, který má ale očividně

zcela jinou etymologii, potažmo strukturu – predikát 扯 a objekt 犊子, tudíž se má jako symbol „kecání“ na mysli spíše činnost – táhnutí telete, protože pokud chceme být v čínštině vulgárnější, použijeme pouze sloveso – 扯 *che*. Další důkaz antropocentričnosti v čínštině.

был конь, да уездился/изъездился
曾经是千里驹, 可是现在是匹疲惫不堪的弩马 <i>cengjing shi qianlima, keshi cianzai shi si pibeibukan de numa</i> (zpět. překl. kdysi to byl zázračný kůň, ale teď je to nemožná herka)
**už to není, co to bývalo

Český překlad je přibližný a má trochu širší sémantické pole, ruský frazeologismus zpravidla použijeme pouze v případě ztracených možností či schopností člověka. Čínský překlad byl nalezen ve slovníku a používá se při překladu v knize (např. v dílech Turgeněva a Ostrovského) a je tedy využito metody frazeologické výpůjčky, která ale bude v textu rusismem a do hovorového jazyka se nehodí.

быть на коне
*(觉得自己)是胜利者 (<i>juede ziji shi shenglizhe</i> (cítit – nabýt – sám) být – vyhrát – výhoda – <i>sufix ozn. osobu</i>)
být na koni; být v sedle; být jistý v kramflecích

Plná ekvivalenci českého a ruského frazeologismu se v čínštině nepodařilo vyvážit vhodným ekvivalentem. Nefrazeologický překlad může mít sám o sobě ironický podtext, podobně jako kdybychom v ruštině napsali, že *он думает, что на коне*, a fonetickými prostředky zdůraznili ironii.

дарёному (даровому) коню на зубы не смотрят
白得的东西不挑剔 <i>baide de dongxi bu tiaoti</i> (zpět. překl. ve snadno získaných věcech se nehnípe)
darovanému koni na zuby nehled'

Ruský a český frazeologismus jsou plně ekvivalentní, čínský označuje totéž, ale je na hranici toho, čemu se dá říkat frazeologismus. Je to dáno strukturou, která není zdaleka tak soudržná jako čtyřznaková chengyu – i jeho strukturu lze sice narušovat, obvykle

však uzuálně daným způsobem.⁶

за деньги и кляча поскачет
有钱能使鬼推磨 <i>you qian neng shi gui tui mo</i> (lit. překl. kdo má peníze, může i d'ábla přimět, aby mlel)
*za peníze se dá všechno

Čínština je nezoonymní, ale k čínštině relativně ekvivalentní. V češtině krátkou dobu existoval korpusem nepodložený frazeologismus *za prachy je i herka plnokrevník*.

зелёная лошадь
老灰马 <i>laohuima</i> (starý – popelavý - kůň)
šedý vlk

Je zajímavé, že pro vyjádření zkušenosti spojené s věkem využívá čínština a čeština šedou – barvu stáří, kdežto ruština zelenou, kterou máme spojenou spíše s nezkušeností a mládím (díky slovům zelenáč a angl. *greenhorn*). Čínština má přitom stejný zoonymní komponent jako ruština.

идти как кляча
*闲逛 <i>xiankuang</i> (nezaneprázdněný – procházet se)
loudat se jak stará herka; loudat se jak šnek / hlemýžď

„Loudat se“ může být v ruštině i češtině vyjádřeno pomocí stejného zoonyma, čínština podle všeho frazeologismus nemá a nejčastěji používá slovo v tabulce. Možná lépe stylisticky odpovídá neformální slovo 转悠 *zhuanyou*, které rovněž není frazeologismem.

(от всего шарахается) как пугливая лошадь
支支吾吾 <i>zhizhiwuwu</i>
**bázlivý jako zajíc

Ruský frazeologismus sice znamená i prchlivost, pak by čínský překlad obligátně vypadal jako 胆小如鼠 *danxiaorushu* (prchlivý jako myš), ale v současné ruštině

6 např. 憨状可掬 („hloupý, že by se dal vzít do dlaní“ - velmi hloupý, hloupoučký) je možné záměrně a při vědomé znalosti původního frazeologismu pozměnit na 醉状可掬 („opilý, že by se dal vzít do dlaní“ - velmi opilý)

znamená spíše úhybnost a může mít i pejorativní význam. Čínské chengyu v tabulce vyjadřuje právě úhybnost, a sice úhybnost v řeči, nikoliv v činech – v určitých kontextech se dá do češtiny přeložit i jako *mlžit*.

(ещё и) конь не валяйся где, у кого
毫无动静 <i>haowudongjing</i> (chloupek – nemít – hýbat se - pokojný)
je ještě práce jako na kostele

Čínské slovní spojení je na hranici frazeologie, první dva a poslední dva znaky spolu souvisí a mohou být používány volně, avšak kombinovatelnost slov je v čínštině mnohem vázanější než v ruštině a češtině. Takto vyřčené slovní spojení je velmi ustálené a nelze obvykle v tomto významu zaměnit překladovými synonymy.

конь о четырёх ногах, да и тот спотыкается
人有失错, 马有失路 <i>ren you shicuo, ma you shilu</i> (dosl. překl. člověk chybuje, kůň se ztrácí)
chybovat je lidské

V této tabulce je zajímavá jenom přítomnost téhož zoonymního motivu v ruském i čínském slovním spojení, což je řídký jev.

конькова грива
**云鬓 <i>yunbin</i> (říkat – skráně); **茸茸 <i>rongrong</i> (jemný a hustý)
mít hřívu jako lev

Čeština používá jiné zoonymum pro vyjádření hustých vlasů než ruština. Čínština zoonymum pravděpodobně nepoužívá vůbec. První uvedená čínská jednotka se používá jako atribut ženských vlasů, druhá uvedená jednotka jako atribut mužských či chlapeckých vlasů, ale také trávníku.

лошадиная доза
*太大的药量 <i>tai da de yaoliang</i> (příliš – velký – marker atributivnosti – lék - množství)
koňská dávka

Plná ekvivalence ruského a českého slovního spojení. Ekvivalent v čínštině nenalezen.

лошадиное здоровье
**欢蹦乱跳 huanbengluantiao (radostný – skákat – rozverný - skákat)
koňská nátura

Zoonymní frazeologismus se v čínštině nepodařilo dohledat. I když to tak na první pohled nevypadá, čínská jednotka primárně nepopisuje radostné skákání, ale zdraví a s ním spojenou vitalitu – to je kontext, ve kterém se v textu vyskytuje nejčastěji.

лошадиная сила
马力 <i>mali</i> (kůň - síla)
koňská síla

Zcela výjimečně dochází k plné ekvivalenci všech jednotek navzájem – význam všech je „velká síla“.

лошадиная фамилия

Tento ruský frazeologismus má původ v literatuře a označuje se tím něco, co se špatně vyslovuje, nebo jsme zapomněli, jak se to řekne, ale máme to na jazyku nebo si pamatujeme nějaký význam tohoto jevu.

любимый конек
*爱玩 <i>aiwan</i>
oblíbený koníček

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínská jednotka je hovorová, není však frazeologická.

(въехать куда) на белом коне
přijet na bílém koni

Čínština sice má koncept prince na bílém koni, ale používá ho jenom jako ekvivalent ruského či českého prince na bílém koni – takto, s plnou ekvivalencí ruské a české jednotky s jasným predikativním významem s oním konceptem nepracuje.

не в коня корм
吃了不长胖 <i>chile bu zhangpang</i> (jíst – partikule ukončenosti děje – zápornka – vyrůst – tlustý)
*1. není to k užitku; 2. je to marné

Ruština i čínština při vyjádření daného významu marnosti či zbytečnosti vykonávání nějaké činnosti řeší plýtvání potravou, v případě antropocentrické čínštiny jídla člověka. Možná je důkazem absence podobného frazeologismu v češtině historicky lepší materiální zaopatřenost.

принц на белом коне
白马王子 <i>baima wangzi</i> (bílý – kůň – král – potomek)
princ na bílém koni

Česká a ruská jednotka jsou ve stejném významu plně ekvivalentní. Čínština převzala koncept prince na bílém koni pravděpodobně ze západních pohádek, které se tam především díky pohádkám ze studia Disney těší velké popularitě. Vinou jiné typologie jazyka ale nejdou všechny komponenty stejné a nemůže se jednat o plnou ekvivalenci podle definice v teoretické části.

(не) пришей кобыле хвост
画蛇添足 <i>huashetianzu</i> (malovat – had – přidat – noha)
to je jako pěst na oko

Čínský a ruský frazeologismus jsou zdánlivě relativně ekvivalentní, avšak ruská a česká jednotka se sémanticky nekryjí plně – ruská a čínská jednotka označuje spíše nepěknost (když se něco k něčemu nehodí), čínský spíše zbytečnost (když je něco k něčemu přidáno a škodí to přirozenosti *onoho*).

работать/вкалывать/тянуть как (ломовая) лошадь
任劳任怨 <i>renlaorenyuan</i> (vydržet – práce – nést povinnost - kritika)
dřít (se) jako mezek, dřít/makat jako kůň/hovado/černý/černež/Bulhar

Plná až částečná až relativní ekvivalence ruského a českého frazeologismu. Navrhovaný překlad do čínštiny v sobě nese nejen tvrdou práci (v češtině část frazeologismů z této tabulky může být i pochvalou), ale i trpění pomluv nebo kritiky, které v Číně k otravné práci patří. Práce v klidu není natolik pracnou jako práce pod

jařmem někoho – řínřtina to reflektuje a opět místo přenesenosti reaguje spíše vysokou měrou ustálenosti.

рабочая лошадь
老黄牛 <i>lao huangniu</i> (starý – žlutý - kráva)
mezek (řlověk, který se dře)

Vřechny řtři jazyky používají pro označení (se)dřeného řlověka animalismus, nepřekvapivě jsou to vždy tažná zvířata.

ржать/заржать как лошадь
*粗鲁地哈哈大笑 <i>culu de hahadaxiao</i> (lit. překl. neotesaně se chechtat); *嘶鸣 <i>siming</i> (řehtat se – zvuk)
řehtat se jako kůň

Ruský a řeský frazeologismus jsou plně ekvivalentní, v řínřtině jsme v daném smyslu objevili slovní spojení s vloženou jednotkou, kterou je teoreticky kvůli vázanosti možné považovat za frazeologismus (哈哈大笑 *hahadaxiao*) a slovo, které je plně ekvivalentní ruskému *ржать*.

спать как коней продавши
沉沉入睡 <i>chenchenrushi</i> (ponořit se – ponořit se – vstoupit - spánek)
spát jako sysel / dudek

Čeřtina je zoonymní, frazeologicky analogická. Čínřtina, pokud chceme zachovat stykistickou hodnotu ruské jednotky vyjadřuje hlukobý spánek poměrně ustáleným až frazeologickým spojením v tabulce, jinak v hovorové řeči spíše slovem 沉沉 *chenchen*.

ставить/поставить на темную/верную лошадку
买冷门马 <i>mailengmenma</i> (koupit – chladný – vrata – kůň)
sázet/vsadit na správného koně, strefovat/trefit se do černého, dělat/udělat terno

Ruský a řeský ekvivalent mohou být i plnými elvivalenty, řínský obsahuje stejný animalismus a dalo by se říct, že je to analog ruského frazeologismu.

ставить/запрягать телегу впереди лошади
反其道而行之 <i>fan qi dao er xing zhi</i> (lit. překl. jednat opačně)

zapřahat vůz před koně

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínská jednotka nevyjadřuje „hloupost a absurdnost“ jednání, ale opačnost či diametrální odlišnost jednání od *něčeho*. Přesto se jedná o nejbližší nalezený frazeologismus, jehož použití je podle korpusů často překrývající se.

старый конь/кобыла борозды не испортит

老马不会踩坏犁沟 *laoma bu hui caihuai ligou* (dosl. překl. starý kůň nerozdupe brázdu)

Bohužel se nepodařilo hledat český ekvivalent ruského literárního frazeologismu, který znamená, že starý, ale zkušený člověk nezkazí to, do čeho se pustí. Čínský překlad je téměř doslovným překladem používaným v literárních překladech z ruského jazyka.

тактика троянского коня

**特洛伊木马 *teluoyi ma* (dosl. překl. trojský kůň)

taktika trojského koně

Plné ekvivalenty (opis ze slovníku), kde alespoň v češtině se jedná o idiomatičnost pouze částečnou – „taktika“ je připojena volně. Čínský ekvivalent neexistuje – překlad „trojského koně“ se nachází v přespříští tabulce.

темная лошадка

黑马 *heima* (černý – kůň)

tichošlápek, tichá voda

Čínská jednotka označuje spíše nečekaného vítěze a označuje spíše nečekaného vítěze – je formálně ekvivalentní českému „černému koni“, kde v češtině označuje sám o sobě spíše potenciál vyhrát, v čínštině pak obyčejně již výhry bylo dosaženo.

троянский конь

特洛伊木马 *teluoyi ma* (dosl. překl. trojský kůň)

trojský kůň

Všechny frazeologismy jsou navzájem plně ekvivalentní, je potřeba si ale uvědomit, že do Čínštiny byl koncept trojského koně implementován nejpozději a zcela určitě

nebude pochopen lidmi, kteří neznají základy antické kultury, která se v čínské literatuře objevuje prakticky až od 19. století. Trója nemá v čínštině samozřejmě vlastní triviální název, ale jedná se o fonetický přepis do znaků.

упираться, как норовистая лошадь
象公羊一样犟 <i>xiang gongyang yiyang jiang</i> (jako – beran – stejně - tvrdohlavý)
být tvrdohlavý jako kůň/beran/osel

Ve všech případech zoonymní příměry. Ruština stejně jako čeština i čínština dopouští více možností. Uvedeny jsou nejpoužívanější.

усталому коню хомут не хомут
人困马乏 <i>renkunmafa</i> (člověk – ospalý – kůň - unavený)
být utahaný / unavený jako kotě; být ztrhaný jako kůň

Pro únavu je kůň obecně známý koncept, i když v čínštině zdaleka nejméně používaný. Co se týče stylistického srovnání, český frazeologismus se zoonymem kůň je ryze hovorový, čínský spíše písemný.

я не я и лошадь не моя
(与我)毫无瓜葛 <i>(yu wo) haowu guage</i> ((s – já) nemít ani trochu – stonky tykve)
já nic, já muzikant

Čínský překlad je frazeologický a má botanický motiv, kdy 瓜葛 *guage*, proplétající se stonky tykve znamenají v čínštině vztahy, nejčastěji mužské a ženské – tzn. Zpětný literární překlad by zněl *nemá to se mnou nic společného*.

3. 2. 1. Frazeologismy s komponentem osel

буриданов осел
优柔寡断 <i>yourou guaduan</i> (váhající - nerozhodný); 布里丹之驴 <i>bulidan lü</i> (Buridan - osel)
Buridanův osel

Tento idiom vycházející z Aristelova spisu je označením pro lidskou nerozhodnost (původně se jednalo o osla, který váhal mezi dvěma stejnými kupkami sena, až zemřel hladu). Ekvivalence je tedy v tomto případě sice plná, ale jako označení zcela prázdná. V

Čínštině se samozřejmě nejedná o původní frazeologismus a tak fonetický přepis Buridana bude třeba v textu opatřit poznámkou, lepší je použít chengyu vyjádřující zdůrazněně nerozhodnost, pokud jej budeme chtít použít jako podmět, přidáme za něj 的人 *de ren* (*ukazatel atributivnosti* – člověk). V češtině se Buridanův osel běžně nepoužívá.

валаамова ослица
1. Balámova oslice; 2. husa hloupá; nána pitomá

Neekvivalentní vzhledem k čínštině, podařilo se sice dohledat několik frazeologismů ve významu hloupé ženy, ale byly příliš vulgární. Čínština má tendenci označovat hloupé lidi bez akcentace pohlaví. V češtině se plný ekvivalent běžně neuzívá.

глуп как осел
顿马 <i>dunma</i> (zastavovat se - kůň); 蠢货 <i>chunhuo</i> (hloupý - zboží)
je jako osel; dubová palice

Čeština zná příměr hloupého člověka k oslu, čínština k zastavujícímu se koni, ale častěji ke zboží. V češtině častěji než „je hloupý jako osel“ řekneme častěji napřímo, že „je osel“.

кричать как валаамова ослица
大叫大喊 <i>dajiaodahan</i> (velký – křičet – velký - křičet); 喊嗓子 <i>han sangzi</i> (křičet - hrdlo)
řvát jako na lesy

Všechny jednotky v tabulce mají v podstatě stejné sémantické pole. Čínský čtyřznakový výraz je ale spisovnější než tříznakový.

олиный разум
爪儿 <i>zhuar</i> (pařát)
slepičí mozeček

Čínština uvádí frazeologický analog, který má také nominativní funkci, čeština je relativně ekvivalentní.

упрямая как валаамова ослица
至死不悟 zhisibuwu (až do – smrt – zápornka - pochopit) ;死顽固 si wangu (smrt – tvrdohlavý);牛脾气 niu piqi (kráva - povaha)
tvrdohlavá jako ovce

Čínština nemá výraz (resp. nebyl nalezen), který by vyjadřoval a priori tvrdohlavou ženu. Má však zoonymní frazeologismus vyjadřující tvrdohlavost jako vlastnost/povahu, ačkoliv v čínštině stejně jako v češtině můžeme doslovně říci, že je někdo „taková“ povaha, tedy zde, že je „kraví povaha“, tedy že je velmi tvrdohlavý.

упрямый / упрям как осел кто
至死不悟 zhisibuwu (až do – smrt – zápornka - pochopit) ;死顽固 si wangu (smrt – tvrdohlavý);牛脾气 niu piqi (kráva - povaha)
tvrdohlavý jako osel / beran / mezek / buldok; má dubovou palici / hlavu; má tvrdou hlavu / palici / lebku

Čeština a ruština mohou být až plně ekvivalentní, čínština zřejmě relativně ekvivalentní.

ученный осел
**越帮越忙 yuebangyuemang (lit. překl. čím více pomoci, tím více práce)
chytrý jako rádio; chytrý blbec; mluvit jako kniha v telecí kůži vázaná

Zatímco čeština spíše přirovnává, ruština pojmenovává a čínština pojmenovává vlastnost – tato jednotka může mít ve větě predikativní funkci – její význam je však velmi podobný a označuje jakési „kontraproduktivní úsilí člověka, který je přesvědčen o své kvalitaci“.

флегматичный как ишак
肉 rou (maso)
je mu to jedno, jak kolečko u trakaře; je mu to šuma fuk; je mu to putna

Čeština pravděpodobně nemá ekvivalentní, natož zoonymní příměr, slovo flegmatický je „příliš nečeské“ na to, aby mohlo být použito jako komponent frazeologismu - ačkoliv z autopsie lze napsat, že se řídce vyskytuje (nebo vyskytoval) příměr flegmatického člověka k „novofundland'ákovi“, tedy k novofundlandskému psovi,

který je pověstný svojí flegmatickou povahou – lze ale pochybovat, že většinový rodilý mluvčí tento příměr pochopí, nebo dokonce použije. Čínský frazeologismus je metaforou.

3. 3. Koza a ovce

Koza a ovce jsou domestikovaná zvířata, která jsou přítomná jak v ruské, čínské, tak i české kultuře, a to jako masná i jinak užitková. Základními zoonymními komponenty v ruštině jsou *коза, козел, овца, баран*. Všechny mohou být přímými přenesenými nazvánými člověka s vlastnostmi jako hloupost nebo tvrdohlavost. Řídce se vyskytuje i komponent *агнец*, jehož význam je podle bible (jednalo se o jedno ze jmen J. Krista) krotký a poslušný. V tabulkách nalezneme nejfrekventovanější ruské frazeologismy s těmito komponenty. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

Čeština je velmi často s ruštinou v zoonymech shodná. Jako koza je často vnímána žena nebo je to přenesený název pro ženský prs v pejorativním smyslu. Kozel je především starý nebo chlípňý, ovce podobně jako koza může být přenesena jako název pro hloupou či tvrdohlavou ženu, beran je ve frazeologismech nejčastěji tvrdohlavý nebo přímý člověk. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

V čínštině je základním problémem, že základní znak 羊 *yang* označuje ovci i kozu, chceme-li přímo označit druh či pohlaví, musíme být explicitnější, což Číňan při realizaci jazyka v hovorovém stylu neudělá (např. 公羊 *gongyang* beran, 山羊 *shanyang* koza). Tento základní znak je rovněž obsažen v horoskopickém zvířetníku a četných frazeologismech, jejichž počet zcela určitě převyšuje 200. Symbolický význam ovce je dětská oddanost. Člověk narozený v roce ovce je potom stydlivý, pesimistický a těkavý. (Guter 2005: 146) Ve frazeologii příliš styčných bodů s ruskou a západní kulturou v konceptu ovcí a koz nenajdeme, a pokud ano, jsou to většinou koncepty přejaté – například skrze křesťanství.

3. 3. 1. Frazeologismy s komponentem koza a kozel

бровенки как козочки
蛾眉 <i>emei</i> (motýl - obočí)

Ruština a čínština jsou relativně ekvivalentní, liší se v zoonymech a zatímco ruština

přirovnává, čínština pojmenovává. Český frazeologismus ve významu „krásné bočí“ se nepodařilo najít.

ДОИТЬ КАК КОЗУ
摇钱树 <i>yaoqianshu</i> (třást – peníze - strom)
dělat z někoho/něčeho dojnou krávu/oslíčku otřes se

Čínština nepoužívá přeneseně pojem „dojit“ jako využívat někoho jako zdroj peněz. Má ale koncept bájného stromu, který generuje peníze, jež se sklízí setřásáním. Tímto lze v překladu nahradit dojnou krávu, kozu i oslíčku otřes se. Jedná se o frazeologický analog.

драть/выдрать (лупить/излупить/отлупить/бить/избить/пороть/выпороть) кого как сидорову козу
拳打脚踢 <i>quandajiaoti</i> (pěst – bít – noha - kopat)
řezat / zřezat / mlátit / zmlátit / bít / zbít jako koně / psa; bít / zbít / zmalovat / ztřískat / zmlátit <i>koho</i> jako financ kozu

Částečná až relativní ekvivalence českého slovního spojení a ruského spojení nemá analogii v čínštině, která nejčastěji popisuje surové bití uvedeným *chengyu*, které má dostatečně hovorovou stylistickou hodnotu.

забивать/забить козла
*浪荡 <i>langdang</i> (vlnit se – houpat se)
chytat lelky; hrát domino

Ruské zoonymum ve skutečnosti označuje domino, je tedy ekvivalentní s českým *hrát domino*. Stylisticky nejbližší je v čínštině slovo v tabulce, čistě frazeologicky lze vyjádřit nicnedělání 游手好闲 *youshouhaoxian*.

козёл отпущения
替罪羊 <i>tizuiyang</i> (nahradit – vina – ovce)
obětní beránek

Relativní ekvivalence mezi češtinou a ruštinou, nejspíše by stejně šel klasifikovat i čínský frazeologismus.

КОЗЛОМ ПЕТЬ
唱得象山羊叫 <i>changde xiang shanyang jiao</i> (zpívat – vazba mezi slovesem a komplementem – jako – koza - křičet)
skřehotat jako páv / opice (o zpěvu)

Čínský a český frazeologismus jsou čistými příklady, čínský navíc od ruského převzal zoonymum. Český překlad se nemusí týkat (resp. většinou se netýká) zpěvu, ale spíše křiku. Čínský a ruský jsou de facto sémantický shodné. Pravděpodobně nelze přeložit doslovněji, proto je otázka ekvivalence podle dělení uvedeného v teoretické části neřešitelná.

(ПОЛЬЗЫ) КАК (ЧТО) ОТ (С) КОЗЛА МОЛОКА
象从公羊身上挤奶 <i>xiang cong gongyang shenshang jinai</i> (jako – z – kozel – z těla – dojit mléko); 毫无用处 <i>haowuyongchu</i> (dosl. přel. zcela bez užitku)
ten je starého kozla platný; ten je na houby

Shodné zoonymum ve všech jazycích, v čínštině by v tomto případě, byť je frazeologismus pravděpodobně převzatý, nemusela být poznámka. V češtině má tento frazeologismus s ruštinou, resp. Ruskem nechtěnou humornou sekundární asociaci, kdy sovětský akademik Moskalkenko při návštěvě SSSR prohlásil, že se v jeho družstvu podařilo podojit kozla (<https://www.youtube.com/watch?v=pA7e5Rj0laQ>). Jinak se v češtině jedná v případě ekvivalentního frazeologismu o zastaralé slovní spojení.

НА КОЗЕ НЕ ОБСКАЧЕШЬ (НЕ ОБЪЕДЕШЬ) КОГО
*欺骗不了 <i>qipian buliao</i> (ošidit - nemoci)
toho rohlíkem neopiješ, to je pálený ptáček

V čínštině se nepodařilo nalézt frazeologismus stejného nebo podobného významu, nejčastěji se význam ošidit koho vyjádří spojením v tabulce, kde na před ním ve větě by měl stát subjekt, po něm následovat objekt.

(И) НА КОЗЕ НЕ ПОДЪЕДЕШЬ К КОМУ
*难以接近 <i>nanyi jiejin</i> (těžký ohledně – přiblížit se); *有气质 <i>you qizhi</i> (mít - kvality)
je moc hých/nóbl; neví, co pýchou dělat

První ani druhý čínský výraz není frazeologismem a stylisticky příliš neodpovídá ruskému, navíc je v čínštině těžké oběma dodat dostatečnou negativní konotaci, protože v

čínštině není základní prostředek, který toto umožňuje, tedy ironie, velmi rozšířen. Čeština frazeologismus podobné i vyšší stylistické hodnoty, ale bez zoonyma.

на кривой козе не обскачешь (не объедешь) кого
*欺骗不了 <i>qipian buliao</i> (ošidit - nemoci)
toho člověk rohlíkem neopije; je to starý (ostřílený) kozák

V češtině existuje frazeologický analog, v čínštině se nepodařilo dohledat vhodný frazeologismus, proto je uvedeno nejčastější vyjádření ve významu „nemoci *někoho* ošidit“. Druhý nabízený překlad v češtině, přestože se to může na první pohled zdát, neobsahuje zoonymum.

отделять/отделить овец от козлиц
分左右儿 <i>fen zuoyou'er</i> (dělit – levý – pravý - dítě)
oddělovat / oddělit zrna od plev; rozdělovat <i>koho</i> jako berany a ovce

Částečná ekvivalence v češtině a frazeologický analog v čínštině.

отставной козы брабанщик
无足轻重的人 <i>wuzuqingzhong de ren</i> (nemít – být dostatečný – nedůležitý – důležitý – ukazatel atributivní funkce - člověk)
páté kolo u vozu; je poslední v abecedě; je k ničemu

Frazeologický analog v češtině. V čínštině lze vyjádřit význam zbytečnosti člověka pomocí *chengyu* 无足轻重, jehož literární význam je nedůležitý – proto je potřeba za atributivní ukazatel napsat, že se jedná o člověka (popř. o jakého člověka).

3. 3. 2. Frazeologismy s komponentem beran

agneц божий
菩萨心肠 <i>pusaxinchang</i> (bodhisattva - povaha)
(hotový) beránek

Prvotní význam ruského frazeologismu je dobrotivý člověk, druhotný a používanější je sarkastický a má přesně opačný význam. V češtině je to obdobné, ironii adresát nejlépe porozumí, pokud k české jednotce přidáme výraz, který je uveden v závorce před ním. V čínštině není ironie zdaleka tak častým jevem, jako v češtině a ruštině, proto se

frazeologismus vyskytuje pouze v prvním významu. Pojítkem není zoonymum, ale odkaz k božským entitám.

баранья башка
偻头偻脑 <i>juetoujuenao</i> (úporný – hlava – úporný - hlava)
dubová palice

Český překlad má rostlinný motiv, v čínštině chengyu popisuje také tvrdohlavost, a to, jako v mnohých předešlých překladech, dvojím různým nazváním subjektu a zdvojenou, zdůrazněnou jeho vlastností.

барашек в бумажке
红包 <i>hongbao</i> (červený - obálka)
kapříci; jabka

Zoonymum vyjadřující úpadek v češtině pochází ze slovníku fotbalového bafuňáře usvědčeného z korupce, jehož zveřejněné odposlechy se stali základem scénáře divadelní hry „Ivánku, kamaráde, můžeš mluvit?“. Jinak čeština disponuje i jinými, nezoonymními názvy pro úplatek. Přenesený název úplatku z čínštině má původ v tradici Čínského nového roku, kdy příbuzní nejčastěji dětem dávají peníze v červených obálkách. Červená obálka se tedy stala metonymií pro peníze.

быть как стадо баранов
随波逐流 <i>suibozhuliu</i> (podle – vlna – hnát se - téct)
být jako ovce / stádo ovcí

Zoonymní složka v češtině i ruštině je podobná (minimálně podle biologické taxonomie), mohou být v částečné ekvivalenci. Čínština vhodný zoonymní překlad nenabízí. Je třeba upozornit, že uvedené chengyu je stylisticky výše, než české „být jako ovce“.

глуп как баран кто
心拙口笨 <i>xinzhuokouben</i> (srdce – hloupý – ústa - hloupý)
hloupý / blbý jako vůl / bulík; je jako beran / osel

Přestože čeština ekvivalentní překlad, beran je v současné češtině spíše nositelem příznaku tvrdohlavosti než hlouposti. V čínštině se přenesení významu týká částí těla (i když srdce má v tomto chengyu spíše význam „duše“).

глядеть / смотреть / уставиться (на кого) как (будто / словно / точно) баран на новые ворота / на гумно / на воду
叹为观止 <i>tanweiguanzhi</i> (být uchvácen – být – dívat se - pouze)
koukat / dívat se / čučet / čumět jako tele na (nová) vrata; koukat / kouknout <i>na koho / na co</i> jako husa na flašky

Čeština má analogické zoonymní frazeologismy, čínština frazeologicky ustáleností spíše než přenesením vyjadřuje význam „s udivením se dívat“ stylisticky vyšší, spíše nehovorovou formou.

гнуть / согнуть / скрутить в бараний рог
**碰了一鼻子灰 <i>pengle yi bizi hui</i> (dosl. překl. narazit nosem do popela)
**ukázat, kde má kanec trenky

Zatímco ruský a český frazeologismus označují „potrestání druhou osobou“, čínský „potrestání sebe sama“. Český frazeologismus je výrazně hovorovější než ruský.

готов барана съест; барана бы съел кто
饿狼 <i>elang</i> (hlad – vlk); 饥不可堪 <i>ji bu kekan</i> (hladový – záporka – moci - moci)
má hlad / je hladový / jedl by jako vlk; má hlad, že by snědl vola / vlka

Čínština nemá frazeologismus, který vyjadřuje „konkrétní“ míru hladu – snědl by *druh zvířete*. Hladového člověka může označit za hladového vlka nebo potenciál hladu označit některým z četných *chengyu*.

идти за кем как стадо баранов
随波逐流 <i>suibozhuliu</i> (podle – vlna – hnát se - téct)
jít za někým jako stádo

Čeština nabízí relativně ekvivalentní přírámek ke stádu, čínština pojem stáda nemá a daný význam vyjadřuje bez zoonyma.

не баран начихал
满坑满谷 <i>mankengmangu</i> (plný – díra – plný - údolí)
1. je jako máku / hnoje <i>čeho</i> ; 2. *to není sranda

V češtině má tento frazeologismus dva významy. Vzhledem k češtině i čínštině je

neekvivalentní, protože má velmi specifické sémantické pole, které je v češtině i čínštině multivýznamové. Uvedený čínský frazeologismus je nezoonymní a znamená „mnoho něčeho“.

подносить / поднести барашка в бумажке
苞苴公行 <i>baojugongxing</i> (pupen – stélka – veřejný - konat)
poslat kapříky; *dát úplatek

Český frazeologický překlad v tabulce je nejhovorovější, čínské spojení je nejméně hovorové a lze použít i v psané formě jazyka.

упрям (уперся) как баран кто
牛脾气 <i>niu piqi</i> (kráva - povaha)
být tvrdohlavý jako beran

Plná ekvivalence ruštiny a češtiny. Čínština má koncept tvrdohlavé krávy – kraví povaha je tedy nazváním pro tvrdohlavého člověka.

3. 3. 3. Frazeologismy s komponentem ovce

зablудившая овца / овечка
迷途的羔羊 <i>mitu de gaoyang</i> (dosl. překl. zbloudilé jehně); 误入歧途(的人) <i>wuruqitu (de ren)</i> (chyba – vstoupit – větvit se – cesta- (ukazatel atributivnosti - člověk))
zbloudilá ovce; marnotratný syn

Čeština nabízí v závislosti podle vybrané varianty i plnou ekvivalenci, čínština (zřejmě) částečnou, nicméně jí koncept zbloudilé ovečky není vlastní, je převzat z ruské literatury. Druhý čínský frazeologismus v tabulce vyjadřuje potřebný význam, navíc je původní. Pokud chceme ale označit člověka a nikoliv fakt, že „sešel z cesty“, je třeba za chengyu podle vzoru v tabulce přidat atributivní ukazatel a jméno.

(быть) как стадо овец
随波逐流 <i>suibozhuliu</i> (podle – vlna – hnát se - téct)
být jako stádo ovcí

Plná ekvivalence češtiny a ruštiny nemá v čínštině obdobu, nejběžnějším frazémem v tomto významu je uvedená, nezoonymní jednotka.

молодец против овец, а против молодца (и) сам овца
欺软怕硬 <i>qiruanpaying</i> (ubližovat – slabý – bát se – silný)
*dovolovat si jenom na silnější

V češtině nebyl nalezen frazeologismus stejného nebo podobného významu, čínština používá nejčastěji nezoonymní chengyu, které je v doslovném překladu pochopitelné a jeho idiomatičnost je determinována pouze ustáleností.

одна паршивая овца все стадо портит
一个烂桃坏满筐 <i>yi ge lan tao huai man kuang</i> (jeden – numerativ – zkažený – broskev – zkazit – plný – koš)
být prašivá ovce

Čeština sdílí s ruštinou koncept „prašivé ovce“, i když nedělitelných komponentů je v českém frazeologismu méně (přestože díky jednotě v konceptu by každý porozuměl i doslovnému překladu z ruštiny). Čínština v tomto případě nemá zoonymum, ale frazeologický analog s rostlinným motivem.

паршивая овца
害群之马 <i>haiqunzhima</i> (škodit – stádo – ukazatel atributivnosti – kůň)
prašivá ovce; černá ovce

Ve významu „kazit stádo“ čínština sice zoonymní ekvivalent nemá, ale ve významu samotné prašivé ovce existuje analog v podobě špatného koně, který kazí stádo. Tímto chengyu lze označit zvíře, nejčastěji se podle korpusu používá v atributivní funkci (např. 害群之马的走狗 *haiqunzhima de zougou* – lovecký pes, který kazí smečku).

сбиться с пути / блуждать как овца
张皇失措 / 张惶失措 <i>zhanghuangshicuo</i> (lit. překl. být zmatený / ztracený / nervózní kvůli bezradnosti)
zbloudilá ovce / ovečka

Ruština spíše přirovnává, čeština v tomto případě pojmenovává. Čínské nezoonymní chengyu může vyjadřovat i jistou nervozitu způsobenou bezradností, tedy jakési vyšší stadium.

3. 4. Kočka

Kočka je na frazeologismy v ruštině velmi bohatý koncept. Jedná se zřejmě o druhého nejrozšířenějšího domácího mazlíčka v současnosti. Původní funkce tohoto zvířete však byla častěji pracovní – lovit myši. Právě tuto skutečnost frazeologismy často reflektují, stejně jako nesnášenlivost se psem.

V ruštině se nejčastěji vyskytují formy *кошка* a *кот*, jejichž frazeologickým významem je především – v případě kočky ubohost, odranost, osoba, která má těžký, ubohý život, je smutná, atp. ; v případě kocoura se daleko častěji zmiňují okolnosti, v nichž se kocour nachází – slovník neuvádí, že by měl kocour v ruštině i nominativní funkci, zřejmě proto jsou frazeologismy s ním jako komponentem významově různorodé. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině má kočka nominativní funkci a přeneseně označuje krásnou dívku. Frazeologie využívá jejích rysů, kterými je elegance, ale také úlisnost a falešnost. I čeština si všímá vztahu kočky a myši a kočky a psa. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

Čínština komponent kočka příliš ve své bohaté zásobě frazeologismů nepoužívá, nejfrekventovanějších je asi 19 (<http://www.hydc.d.com/cy/chengyu/cy02558.htm>). Kočka se symbolicky považuje za užitečnou (chytá myši - Číňané mají historicky velmi pragmatický přístup ke zvířatům), ale démonickou bytost, zároveň umí zlé duchy z domu vyhánět. Tento koncept je natolik odlišný, že lze očekávat nulové až minimální ekvivalence ve frazeologismech. (Guter 2005: 92 - 3)

3. 4. 1. Frazeologismy s kočičím komponentem

бежать / нестись / лететь / мчаться как угорелая кошка
东奔西跑 <i>dongbenxipao</i> (východ – hnát se – zípat – běžet)
běžet / letět / uhánět jako střelený / splašený / blázen

Čeština má relativně ekvivalentní frazeologismy ve významu „rychle (a ze zvláštní pohnutky) běžet“ – nejsou však stylisticky tak věrná jako uvedené. Např. na posledním srazu ČSSD slovenský premiér Robert Fico prohlásil o rychle ubíhajícím čase, že „běží jako jelen do prdele střelen“ – různá postřelená či jinak zraněná zvířata mohou v češtině posloužit jako příklady k rychle běžícímu člověku. V čínštině se podařilo dohledat ne tak obrazný frazeologismus, který využívá modelu 东 A 西 B, kde východ a západ označují všechny strany - v tomto frazeologismu tedy hnát se a utíkat na všechny strany.

блудливый / мартовский / старый кот
**登徒子 <i>dengtuzi</i> (lit. překl. hedonik)
mlsný / starý kocour

Podle varianty je mezi češtinou a ruštinou plná ekvivalence. V čínštině nebyl frazeologismus stejné hodnoty nalezen. Lze předpokládat, že existuje v hovorovém jazyce, avšak ani četné konzultace s rodilými mluvčími nedokázaly pomoci při hledání blízkého ekvivalentu. Při překladu do čínštiny tak bude nutné se rozhodnout, který symptom „starého kocourství“ chceme podtrhnout a k danému rysu dohledat vhodný frazém (např. slizkost, nadměrnou či nevhodnou intimní touhu, atd.)

дранная / ободранная кошка
**母老虎 <i>mulaohu</i> (samičí – starý – tygr)
stará čarodějnice; je jako strašidlo; vypadá jako vochechule; ošklivá jako noc

V tomto případě se podařilo dohledat čínský frazeologismus ve smyslu „stará a ošklivá / nepříjemná stará žena“, který je ruštině sémantikou jednotlivých komponent blíže. Čínština takovou ženu přirovnává k tygřici – význam je spíše ekvivalentem české semetricky či metrnice. Nesouvisí tedy se vzhledem, ale s jednáním. Čeština v nabízených překladech zase označuje spíše vzhled, čemuž je blíže i česká jednotka.

живуч как кошка кто
**颠沛流离 <i>dianpeiliuli</i> (lit. překl. žít mizerný potulný život)
má kočičí život; má (tuhý) život jako kočka; mít život jako pes

Čeština je v podstatě až plně ekvivalentní, čínština bohužel ani z literatury, zdá se, koncept kočičího života (jakkoliv čeština také v tomto významu minimálně v současné době používá psa) vůbec nemá. Nabízený překlad do čínštiny má trochu jiné sémantické pole – může se týkat spíše pouličního života nebo špatného potulného života, života v pohybu. Toto sice může označovat i „kočičí život“, bída označovaná tímto frazeologismem v ruštině či češtině však může mít v podstatě i nemateriální charakter.

жирный кот
财神爷 <i>caishengye</i> (bohatství – bůh – otec); *富翁 <i>fuweng</i> (boháč)
bejt zazobanej; *boháč

Čeština sice není prvoplánově zoonymní, nicméně sloveso zobat je spjato s ptáky (a sekundárně s drogami či dopingem). Uvedený čínský frazeologismus je stylisticky neutrální, uvedené vedlejší slovo může mít mírně negativní nádech, ale spíše se jedná také o stylisticky neutrální jednotku. Pokud bychom chtěli frazeologicky vyjádřit význam „bohatství a arogance“, použili bychom nejspíše chengyu 财大气粗 *caidaqicu*, které má atributivní funkci a bude označovat člověka, který je bohatý a hrubý svým chováním.

жить / ладить как кошка с собакой кто
*不能和平相处 <i>buneng hepíng xiangchu</i> (nemoci – harmonický – vycházet); *说不来 <i>shuobulai</i> (nevycházet s někým)
mít se rádi / být na sebe jako pes s kočkou; ležet si ve vlasech

Pes a kočka jako koncept neladících k sobě protikladů v čínštině nemá analogii, protože principiálně se protiklady doplňují a tvoří spolu harmonický celek. Relativní ekvivalence češtiny a ruštiny tak bude nejspíše přeložena pomocí nefrazeologické slovní zásoby.

знает / чуёт кошка, чье мясо съела
做贼心虚 <i>zuozexinxu</i> (dělat- zloděj – srdce – být prázdný)
*chápat svou vinu

Čeština, pokud bereme v potaz i hovorový jazyk, často používá v daném významu frázi s elipsou - však *on/ona dobře ví, za co (to má)*. Stylisticky vzato ovšem příliš nespadá do ostatních stylů, čímž není tak univerzální, jako původní ruská jednotka. Čínština používá v podobném významu několik chengyu, uvedené se zdálo být i stylisticky nejbližší. Poslední ze čtyř znaků, pokud je překládán jako verbum, může znamenat „otevřít srdce pravdě“. Oba tyto frazeologismy tedy přeneseně hovoří o nečistém svědomí, ruský možná navíc i o případném přijetí trestu či počítáním s tím, že se „to provalí“.

играть как кошка с мышкой / с мышью с кем; играть в кошки-мышки с кем
耍滑头 <i>shua huatou</i> (hrát si – šibal)
hrát si / pohrávat si s kým jako kočka s myší

Překvapivě nebyl nalezen autentický zoonymní čínský frazeologismus. Plná ekvivalence češtiny s ruštinou, nehledě na původ používání frazeologismu kočka / myš

v ruštině a češtině, je v daném případě důkazem obecně známé koncepce „silného a mocného naháněče a slabého naháněného“ vyjádřeného zoonymně kočkou a myší. Čínština je opět mnohem méně obrazná.

игривый как котенок / игривый кот
*爱游玩 <i>ai youwan</i> (milovat – hrát si)
(být) hravý jako kotě / štěně

Čeština může být až plně ekvivalentní, čínština často používaný frazeologismus vyjadřující hravost nemá a nejčastěji tuto vlastnost vyjadřuje slovním spojením uvedeným v tabulce.

КОТ В МЕШКЕ
покупать / купить кота в мешке
隔口袋买猫儿 <i>ge koudai mai maor</i> (otdělovat – pytel – kupovat – kočka – erizace)
zajíc v pytli

Relativní ekvivalence češtiny s ruštinou, plná (?) ekvivalence čínštiny, která koncept přejala z ruské literatury – v korpusu se frazém ale nachází v textech i bez poznámky, tzn. je pravděpodobně obecně srozumitelný.

кот Леопольд
菩萨心肠 <i>pusa xinchang</i> (dosl. překl. Bódhisattvovská duše)
dobrák od kosti

Ani čeština, ani čínština nemají zoonymní ekvivalent k ruskému frazeologismu. Je ale zajímavé, že čeština podobně jako čínština může používat v tomto významu části těla – čínské slovo 心肠 *xinchang* sice označuje mysl, pocity, duši, srdce (nehmotné), je ale tvořeno dvěma znaky, jejichž prvotní význam je srdce a střeva.

кот наплакал чего
寥寥无几 <i>liaoliaowuji</i> (vzácný – vzácný – nemít – kolik)
je koho / čeho jako šafránu / jako když plivneš do moře / jako když plivneš do stromovky; je toho 5 a půl

V čínštině by se zoonymně v podobném významu asi dalo použít 凤毛麟角 *fengmaolinjiao* (fénix – peří – jednorožec – roh), které ale znamená spíše unikum a

používá se třeba ve spojení s výjimečným talentem. Předmětná vzácnost se lépe vyjádří chengyu v tabulce, které je opět založeno na duplicitním vyjádření atributu.

(все что пошло) коту / псу / собаке под хвост
白白丢掉 <i>baibai diudiao</i> (zbytečně – ztratit)
je to v prčících; je to pro / na kočku; je to v háji; je to v pytli; je to na draka

Čeština je částečně ekvivalentní, může použít v podobném významu stejné zoonymum. „Je to na kočku“ ovšem méně označuje, že se něco nepovedlo, jako spíše, že to není dobré. Nehodnotí se bezprostředně prizmatem procesu práce. „Na kočku“ může něco být i ze své podstaty. Ruský frazeologismus je tedy v tomto blíže daleko méně obraznému čínskému spojení, které spíše hodnotí, co bylo ztraceno, přičemž bere v úvahu kontext, např. 普京竟然让中国白白丢掉了 29 个湖南省 *Pujing jingran rang Zhongguo baibai diule 29 ge hunan sheng*.

кошачий концерт
琴瑟不调 <i>qinsebudiao</i> (citera – harfa – záporka - ladit)
kočičí muzika; hudba, jako když tahá kočku za ocas

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínština používá podobně korektní, ale méně obrazný frazeologismus, jehož bernými komponenty jsou klasické čínské hudební nástroje.

кошачьи движения / повадки
轻手轻脚 <i>qingshouqingjiao</i> (lehký – ruce – lehký – nohy)
laní krok; kočičí chůze

Čeština může ve vyjádření významu „ladná chůze“ či „ladné pohyby“ být až částečně ekvivalentní s češtinou, v čínštině byl nalezen méně obrazný, avšak stylisticky obdobně platný frazeologismus, který zřejmě lze nazvat vzhledem k ruštině frazeologickým analogem.

кошачья музыка
*走调 <i>zoudiao</i> (jít - tón)
kočičí muzika / koncert

V čínštině se nepodařilo najít frazeologismus, který by označoval falešnou hudbu –

sloveso uvedené v tabulce to udělat může, a to nepřímo, neboť není vidově omezeno – vyjádření ale nebude ani explicitní, ani frazeologické.

кошачья походка
**轻手轻脚 <i>qingshouqingjiao</i> (lehký – ruce – lehký – nohy)
chodit / našlapovat jako kočka

V čínštině se nepovedlo nalézt frazeologismus ve významu „ladná chůze“. Čeština a ruština jsou v tomto případě částečně ekvivalentní za použití téhož zoonyma.

кошка, которая гуляла сама по себе
替罪羊 <i>tizuiyang</i> (nahradit – vina – ovce)
obětní beránek

Ekvivalent ke konceptu kočky v tomto významu nebyl v češtině ani ruštině nalezen, proto je oveden již výše uvedený koncept obětního beránka, respektive ovce, který je v podstatě synonymní.

кошки скребут / заскребли (на душе / на сердце)
心乱如麻 <i>xinluanruma</i> (lit. překl. srdce spletené jako vlákna konopí) ; 万箭钻心 <i>wanjianzuanxin</i> (deset tisíc – šíp – vrtat – srdce)
je úzko / těžko u srdce; srdce se svírá (úzkostí) komu; svědomí hryže koho

Čeština ani čínština pravděpodobně nenabízí zoonymní ekvivalenty, i v uvedených příkladech těžko vymezovat ekvivalenci.

льнет к нему как кошка
卑躬屈膝 <i>beigongquxi</i> (nízko – poklonit – ohnout - kolena)
psí podlézavost

Ruština přirovnává, čínština a čeština „podlézavost“ frazeologicky pojmenovávají. Čínština při své antropocentrické podstatě podle očekávání nemá (resp. nebyl nalezen vhodný) animalistický frazeologismus.

мурлыкать / урчать как кошка
**花生满路 <i>huashengmanlu</i> (lit. překl. být spokojený)
příst jako kočka; **být šťastný jako blecha

Čeština může být až plně ekvivalentní, druhý uvedený český frazeologismus vyjadřuje spíše význam „šťastného“ nežli „spokojeného“. Čínské chengyu je poměrně řídké v textu a etymologii jeho komponentů se nepodařilo dohledat. Daleko častěji ve vyjádření spokojenosti (a štěstí) se bude v čínštině používat slovo 美满 *meiman*.

не все коту масленица
盛筵难再 <i>shengjingnanzai</i> (bohatý – hostina – složitý – opakovat)
není každý den svátek

Čeština i ruština mají podobný komponent a zápor, lze tedy hovořit o relativní ekvivalenci, i když se čeština liší absencí zoonyma. Čínština zoonymum také nenabízí a hostitelem metonymie je v tomto případě slovo „hostina“ – již několikrát bylo v práci zdůrazňováno, že jídlo má v čínské kultuře ještě větší význam než v kultuře ruské a české – je ale pravda, že bohatá hostina se také odehrává především při svátcích nebo je sama o sobě svého druhu svátkem. Jedná se tedy pravděpodobně o frazeologický analog. Esence těchto významů musí vyjadřovat „řídkost“ události či jevu, který s sebou nese úspěch nebo něco pozitivního.

ножки как у котенка
缠足 <i>chanzu</i> (lit. překl. podvázané nohy)
*malá chodidla

Čínština přeneseně pro význam drobných chodidel přeneseně používá název pro podvázané nohy, což byla tradice v klasické Číně, známá ještě pod názvem lotosový květ (三寸金莲 *sancunjinlian*), která měla mj. zásadní erotický význam. Tato čínská jednotka může mít na rozdíl od ruské jednotky lehkou negativní nebo posměšnou konotaci.

облизываться как кот на сметану
olizovat se jako kocour / mlsný pes

Částečný ekvivalent v češtině nemá (resp. se nepodařil dohledat) v čínštině. Existuje tam koncept „chtivého“ muže, který se dá vyjádřit zoonymně jako 色狼 *selang* (nadržžený – vlk), ale to je přece jen menší část významu – navíc k němu není žádné vyložené ustálené sloveso.

по-кошачьи

不声不响 <i>bushengbuxiang</i> (záporka – zvuk – záporka – zvuk)
tichý jako myš / myška

Čeština se v tomto případě liší zoonymem a místo vyjádření způsobu provádění činnosti přirovnává. Čínština používá nejčastěji nezoonymní chengyu uvedené v tabulce a vytvořené podle formy 不 A 不 B, kde použití dvou záporok bud' zesiluje zápor či odporování, anebo znamená prostý zápor či odporování.

СУКИН КОТ
兔崽子 <i>tu zaizi</i> (králík – mládě)
mizera; čubčí syn; hajzl

Všechny jazyky mají zoonymní frazeologismy, čínská a česká zoonymní jednotka jsou vulgárnější.

ТИХО КАК КОШКА
不声不响 <i>bushengbuxiang</i> (záporka – zvuk – záporka – zvuk)
tichý jako myš / myška

Čeština ani čínština nemají zoonymní frazeologismy vyjadřující význam „být zticha“. Čeština používá nejčastěji frazeologismus v tabulce, který se v jiném významu použít nedá, čínština nejčastěji chengyu postavené na platformě 不 A 不 B, které dvojnásobnou záporkou zesíleně neguje nebo odporuje. Komponenty A a B je v tomto případě rozdělené slovo 声响 *shengxiang* (zvuk).

ТЯНУТЬ ЧТО КАК КОТА ЗА ХВОСТ
慢条斯理 <i>mantiaosili</i> (lit. překl. pomalu dělat něco)
1. natahovat co jako harmoniku; leze to z něj jako z chlupaté deky; 2. dělat co na dlouhé lokte; dělat co jako když se mu chce a nechce

Významově jsou si podobné frazeologismy ve všech jazycích, v čínštině často tento frazeologismus syntakticky vystupuje v atributivní či adverbiální roli, např. 老山东慢条斯理的说 *laowang mantiaosili de shuo* – jeho význam se tak ze všech tří jazyků nejvíce blíží triviálním slovům pomalu a pomalý.

черная кошка дорогу перебежала кому черная кошка дорогу перебежала кому

černá kočka přeběhla přes cestu *komu*

Nepodařilo se dohledat koncept černé kočky, i v několika literárních dílech, kde se mohl tento v překladové variantě vyskytovat, bylo použito doslovného vyjádření „náhlé smůly“ jako 真倒霉 *zhen daomei*, apod.

черная кошка пробежала / проскочила между кем

*他们之间发生争执 *tamen zhijian fasheng zhengzhi* (dosl. překl. vznikla mezi nimi rozepře)

*rozkmotřili se; *nesnášejí se; snášejí se / mají se rádi jako kočka a pes

Český frazeologický překlad je poněkud nepřesný, protože se jedná o popis statiky vztahu, kdežto ruský popisuje dynamiku, moment ve vztahu. Rusko-čínský frazeologický slovník jako překlad frazeologismu uvádí jednotku, která je v tabulce. Přestože neodpovídá současné čínštině, nepodařilo se dohledat adekvátní frazeologickou náhradu.

игривый как котенок

*爱游玩 *ai youwan* (milovat – hrát si)

(být) hravý jako kotě / štěně

Čeština může být až plně ekvivalentní, čínština často používaný frazeologismus vyjadřující hravost nemá a nejčastěji tuto vlastnost vyjadřuje slovním spojením uvedeným v tabulce.

3. 5. Tur

Tur jako velmi staré pracovní zvíře, chované dále i pro maso, mléko a další produkty, je reflektován v ruské, české i čínské. Jeho zemědělské a obchodní využití je totožné, lze předpokládat, že výskyt ekvivalentů bude vyšší než u jiných skupin frazeologismů.

V ruštině se vyskytují především frazeologismy s komponenty *корова*, *бык* a *вол*. Kráva je v ruštině vnímána především jako nešikovná, neohrabaná a neskladná, býk jako velký a vůl jako zaostalý. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině se vyskytují překladové ekvivalenty ruských tuřích komponent, tedy kráva, býk a vůl. Mohou mít nominativní funkci, kdy kráva a vůl slouží jako nadávky pro ženu a muže, tedy analogicky k pohlaví zvířete, býk může být sexuálně velmi schopný muž. Jinak kráva ve frazeologii nejčastěji znamená nešikovnost a něco, s čím je těžké

pořízení. Býk může označovat i násilníka, vůl potom přílišnou velikost a hloupost. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

Čínština obvykle nerozděluje podle pohlaví a zařazuje do frazeologismů unisexový komponent 牛 *niu*. V zásadě nebývá explicitní a nevyjadřuje pohlaví (公牛 *gongniu* býk) ani fakt, jestli se jedná o kastráta (阉牛 *yanniu* vůl) či tele (牛犊 *niudu* tele). Není vlastně ani jasné, zda-li se jedná o tura domácího nebo o buvola. Frazeologismů s komponentem 牛 *niu* je v čínském jazyce více než 200 (<http://www.hydc.com/cy/chengyu/cy02808.htm>)

3. 5. 1. Frazeologismy s komponentem kráva

дойная корова
现金牛 <i>xianjin niu</i> (hotovost – kráva); 摇钱树 <i>yaoqianshu</i> (třást – peníze – strom)
dojná kráva

Plná ekvivalence ruštiny s češtinou a částečná s čínštinou. Častěji se však používá druhý čínský frazeologismus uvedený v tabulce.

здоровая как корова
**活蹦乱跳 <i>huobengluantiao</i> (živý – skákat – chaotický – skákat); 像牛一样健壮 <i>xiang niu yiyang jianzhuang</i> (jako – kráva – stejně – zdravotní stav)
zdravá jako ryba; zdravá jako řípa; kypí zdravím

Čeština má relativní ekvivalenty, přičemž může být i zoonymní – existuje koncept zdravého jako ryba. Čínština zdraví vyjadřuje frazeologicky velmi často konkrétněji – existují třeba frazeologismy, které „chválí“ zdraví a krásu postaršího člověka – 鹤发童颜 *hefatongyan* (lit. překl. vlasy i pokožka zdravé barvy). První frazeologismus uvedený v tabulce nese vyjádření zdravého až jako sekundární význam, první význam označuje někoho čiperného, nejčastěji potom děti. Druhý uvedený frazeologismus je, odhlédneme-li od čínských slovtvorných a gramatických specifik významově plně ekvivalentní s ruským a lze se domnívat, že se jedná o koncept převzatý z ruštiny. Rozhodně nebude první volbou, kterou Číňan ve vyjádření podobného významu použije jako první.

как будто / точно / словно корова языком слизнула / слизала кого
踪影全无 <i>zongyingwuquan</i> (zmizet – stín – úplně – nemít)
vytratil se jako pára; jako by se vypařil; jako by se propadl; přišel nazmar co

Čeština i čínština se ve vyjádření významu „dočista zmizet“ obejde bez animalistů, čínský frazeologismus je opět nepříliš obrazný a jeho idiomatičnost se projevuje ustáleností a kodifikací jako chengyu.

как корова на льду кто
打奔儿 <i>dabenr</i> (bít – hnát se – erizace)
jde / chodí jako koza na / po ledě / ledu

Čeština je relativně ekvivalentní, čínština může v daném případě použít dialektický výraz, který označuje neobratnost jednak v chůzi, jednak v mluveném projevu.

(как) корова жевала кого / что
*揪揪 <i>jiujiu</i> (popadnout – popadnout)
vypadá, jako by v tom spal; je to jako hadr; vypadá to, jako by to vytáhl krávkě z huby / tlamy

Částečné ekvivalenty v ruštině a češtině při zachování stejného zoonyma nemají v čínštině obdobu. V čínštině v případě pomačkaného oblečení lze použít dialektické slovo uvedené v tabulce, které ale není frazeologismem.

корову через ять пишет
土老冒 <i>tulaomao</i> (půda – starý – čepice)
venkovský balík; vidlák

Zatímco ruština označuje „sociálně neobratného člověka z periferní oblasti“ prostřednictvím děje, čeština i čínština ho označují přímo, oba jazyky přitom metonymiemi, kdy pomocí předmětů typických pro venkov vlastně pojmenovávají celou venkovskou zaostalost, resp. zaostalého člověka z venkova – čeština balík (slámy) a vidle, čínština typickou venkovskou pánskou čepici. Existuje i ustálené pojmenování, které Číňané v provinciích Severovýchodu pojmenovávají Rusy, kteří k nim v podstatě již tradičně jezdí na nákupy a jsou pověstní svým nevkusným oblékáním – i zde si čínština bere na paškál čepici, rusům se tam totiž říká 老冒子 *laomaozi* (starý – čepice – člověk). Toto pojmenování ale vzniklo jaksi sekundárně, neboť původně a dodnes daleko častěji se Rusům říkává 老毛子 *laomaozi* (starý – čepice – chlup), což je podobně nelichotivé, protože to útočí na (oproti Číňanům) ochlupnější tělo Rusů.

похотливая корова
色眯眯 <i>semimi</i> (sex – mžourat – mžourat)
*chlípník; *úchylák; **Casanova; **starý kocour

Český zoonymní frazeologismus je častěji označením starého a chlípného člověka. Čínský frazeologismus má atributivní funkci.

пристало / идет как (к) корове седло кому что
**稀奇古怪 <i>xiqiguai</i> (řídký – divný – starý - divný)
sluší komu co jako svini čepec / praseti foremetka / psovi uši

Čeština je relativně ekvivalentní, čínština speciální frazeologismus pro nepadnoucí či nevkusný kus oblečení nemá, jednotka uvedená v tabulce může označovat téměř cokoliv divného.

разваливаться как корова
懒洋洋 <i>lanyangyang</i> (lit. překl. líně)
být líný jako prase; válet se jako prase

Česká jednotka může být i relativně ekvivalentní, čínská jednotka má adverbální charakter.

(как) священная корова
jako svatyně

Soudobé korpusy neznají český překlad ruského frazeologismu, v čínštině se ekvivalent nepodařilo dohledat vůbec.

сидит как на корове седло что на ком
**稀奇古怪 <i>xiqiguai</i> (řídký – divný – starý - divný)
slušíjako praseti foremetka / náprsenka komu co

Komentář k čínskému frazeologismu viz výše.

3. 5. 2. Frazeologismy s komponentem býk a vůl

брать / взять / хватать / схватить быка за рога
*抓住要害 <i>zhuazhu yaohai</i> (lit. překl. uchopit důležité); *抓住关键 <i>zhuazhuguanjian</i>

(lit. překl. uchopit důležité)
chytit / popadnout býka na rohy; chytit popadnout co za správný konec

Čeština je až plně ekvivalentní, ovšem v současném českém jazyce se daleko více používá *chytit za správný konec*. Čínština v daném kontextu používá nejčastěji uvedená spojení, která se sice za frazeologismy obecně nepovažují, nejsou nijak obrazná a nejsou, na rozdíl od většiny chengyu, tvořeny podle pravidel klasické čínštiny – na první pohled je jasné, že první dva znaky tvoří první slovo a druhé dva znaky druhé slovo.

(такой голодный, что) вола бы съел
**饥肠辘辘 <i>jichanglulu</i> (hladový – střeva – 2x citoslovce označující kodrcavý zvuk kol); **饿狼 <i>elang</i> (hlad - vlk)
má hlad, že by hřebíky polykal; má hlad jako vlk; snědl by vola

Velký hlad lze vyjádřit mnohými frazeologismy ve všech zúčastněných jazycích. V překladech ruských pohádek do češtiny se vyskytuje i doslovný překlad ruského uvedeného frazeologismu a jedná se o nositeli českého jazyka naprosto srozumitelnou jednotku. Čeština podobně jako ruština popisuje potenciál hladu, čínština častěji buď průběh hladu, nebo člověka, který má hlad.

готов быка съест
**饥肠辘辘 <i>jichanglulu</i> (hladový – střeva – 2x citoslovce označující kodrcavý zvuk kol); **饿狼 <i>elang</i> (hlad - vlk)
má hlad, že by snědl vola; má hlad / jedl by / je hladový jako vlk

Koncept „je hladový, že by snědl něco velkého“ se v čínštině nepodařilo dohledat.

действовать / подействовать на кого как на быка красная трябка / красный цвет
**挑灯火 <i>tiaodengbahuo</i> (nést – lampion – roznášet – oheň); **敲敲打打 <i>qiaoqiaodada</i> (klepat – klepat – bít – bít)
působit na koho jako červený hadr na býka

Plná ekvivalence v ruštině a češtině nemá analogii v čínštině. Význam provokovat *někoho něčím* v čínštině se příliš nevyjadřuje frazeologismy. První sice lze v tomto významu použít, ale je již velmi málo používaný. Druhý znamená *provokovat ústně*, ovšem jeho použití v reálném jazyce je jiné, využívající nepřeneseného významu – tedy

bít, například kladivem.

здоров / здоровый как бык
像牛一样健壮 <i>xiang niu yiyang jianzhuang</i> (jako – kráva – stejně – zdravotní stav)
silný / zdravý jako býk; zdravý jako dub; (je) zdrav jako ryba; chlap jako dub

Čeština může být až plně ekvivalentní, čínština má koncept převzatý pravděpodobně z ruštiny, ale nepatří k velmi často používaným příměrům.

работать / трудиться / вкалывать как вол
做牛做马 <i>zuoniuzuoma</i> (dělat – kráva – dělat – kůň)
dřít (se) jako kůň; dřít jako hovado; dřít / makat jako Bulhar; dřít (se) jako mezek; dřít jako černej

Dělat jako vůl je sice možné použít i v češtině, konotace však bude trochu jiná – bude tam podtext přiznání vlastní slabosti / hlouposti, že pracuji mnoho, aniž bych musel. Lépe tedy odpovídají české překlady s jinými zoonymy. Čínština může použít různé příměry s pracovními zvířaty, např. uvedený se dvěma animalismy.

силен / сильный как бык
牛劲儿 <i>niu jinr</i> (kráva – síla – erizace)
silný / zdravý jako býk; silný jako dub

Čeština je plně ekvivalentní, čínština sice ne, ale využívá konceptu kraví / býčí síly. Nicméně označuje sílu samotnou, nikoliv člověka – není přirovnáním.

реветь как бык
*叫春 <i>jiaochun</i> (křičet – jaro)
řvát jako tur; řvát / vřeštět jako pavián

Čeština je částečně ekvivalentní, když používá zoonymum, které patří biologicky do stejného taxonu. Čínština nejčastěji pro vřeštění, které připomíná až zvířecí zvuky používá sloveso uvedené v tabulce.

упереться как бык
牛脾气 <i>niu piqi</i> (kráva – povaha)
postavit si hlavu; být tvrdohlavý jako mezek / beran

Ruština a čínština používají taxonomicky stejná zoonyma, nicméně čínština označuje něčí povahu, charakter, kdežto ruština konkrétní konání. Čeština nabízí v tomto smyslu shodně používaný frazeologismus (první český v tabulce), ten ovšem není zoonymní.

упрям как бык кто
牛脾气 <i>niu piqi</i> (kráva – povaha)
tvrdohlavý jako mezek / beran

Ruština i čeština nabízí přirovnání se zakomponovanými animalismy, čínština označuje něčí tvrdohlavý charakter.

3. 5. 3. Frazeologismy s komponentem tele

быть в телячем восторге
心醉神迷 <i>xinzuishenmi</i> (srdce – opojení – duch - posedlý)
být jako u vytržení

Nepodařilo se najít adekvátní zoonymní frazeologismy v češtině a čínštině, čínské chengyu však může popisovat stav „údivné a bouřlivě veselé koncentrace ducha na prezentovaný fenomén“.

впадать в телячий восторг
心醉神迷 <i>xinzuishenmi</i> (srdce – opojení – duch - posedlý)
**být jako u vytržení

Český překlad nepopisuje proces dostávání se do stadia požadované vlastnosti, ale jeho výsledek.

настоящий теленок
憨态可掬 <i>hantaikeju</i> (naivní – stav – moci – vzít do dlaní)
naivní jako motýl

Ruština přirovnává, zatímco čeština a čínština přirovnávají. Čínská jednotka je stylisticky vyšší, ale může se používat i ve významu velmi ironickém a hanlivém (ve smyslu, řekneme-li ironicky „ty jsi ale hloupoučký“).

телячий восторг

撒欢儿 <i>sahuanr</i> (lit. překl. skotačit, skotačení)
*skotačení

Čínskou jednotku lze označit za frazeologismus (习惯用语 *xiguanyongyu*).

3. 6. Ryby

Styčných ploch ohledně percepce ryby v západních kulturách, kam pro potřeby této práce můžeme počítat i kulturu ruskou, je podstatně méně než u předchozích druhů zvířat. Jednak existuje v Číně tendence zobrazovat ryby často ve výtvarných dílech (neméně oblíbení jsou ještě ptáci), jednak Číňané uměli tradičně zpracovávat ryby komplexněji. Narozdíl od Rusů, kteří od Evenků zřejmě nepřevzali (napodařilo se dohledat) dovednost šít z rybí kůže oblečení, se to Číňané od svých Chečenů naučili a dnes stojí na severovýchodě Číny u města 佳木斯 *Jiamusi* muzeum k počtě tohoto pozoruhodného etnika a jeho dovednosti. Percepce ryby se liší, míra ekvivalentnosti zoonym tedy nebude vysoká.

Ruština frazeologicky vnímá ryby celkově jako „nijaké“ a rybími „komponenty“ je možné označovat lidi nevýrazných vlastností. Může ale označovat i člověka bezstarostného. Vychází se i z charakteristik rybího znamení v západním horoskopu.

(<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině se s rybou asociuje zdraví, vztah s vodou a bez ní, zápach, který se ryby táhne, pokud je zkažená, a také mlčenlivost. Rovněž se vychází z charakteristik západního horoskopu.

(<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

V čínské kultuře je ryba symbolem bohatství, zmnožení, hojnosti, regenerace a jiných kladností. Jsou rovněž symbolem ostražitosti, protože nikdy nezavírají oči. Jsou spjaté s vodou, což čínská frazeologie reflektuje stejně jako ruská a česká. Číňané věřili, že utopenci se měnili v ryby. (Guter 2005: 163)

3. 6. 1. Frazeologismy s rybími komponenty

биться как рыба об лёд
拚命掙扎 <i>panming zhengzha</i> (lit. ze všech sil bojovat o svůj život)
stavět se / postavit se na hlavu; dělat ve dne v noci; chytat se břehů

Přestože by doslovný překlad z ruštiny byl nositeli českého jazyka srozumitelný, čeština využívá spíše jiných, nezoonymních frazeologických analogů. Čínský překlad je na hranici toho, co se dá považovat za frazeologismus. V kontextu dnešní čínštiny jím však tento výraz zatím není. Používá se v přeneseném významu. „Ze všech sil bojovat o svůj život“ tedy lze i v případech, kdy nejde bezprostředně o život, ale třeba i o udržení se ve skupině při sportu, apod. Je sémanticky velmi blízko ruské jednotce.

быть / чувствовать себя как рыба на песке
**寸步难行 <i>cunbunanxing</i> (cun měrová jednotka – krok – náročný – jít)
být / cítit se jako ryba na písku / kapr na suchu

Zatímco čeština může být až plně ekvivalentní, čínština nemá zoonymní frazeologismus v tomto významu. Chengyu uvedené v tabulce označuje nikoliv člověka, který se cítí z nějakého důvodu nekomfortně, jako spíše činnost, kterou provází nepříjemnosti „na každém kroku“ nebo stav, kdy je činnost provázena nepříjemnostmi „na každém kroku“, následkem čehož je až možné se cítit „nekomfortně“.

быть / чувствовать себя (где) как рыба в воде
如鱼得水 <i>ryudeshui</i> (jako – ryba – dostat – voda)
být / cítit se jako ryba ve vodě; být ve svém živlu

Plná ekvivalence a češtiny má zcela výjimečně analogii i v čínštině. S ohledem na specifika klasické čínštiny je ovšem použito jiné sloveso a frazeologismus má pouze 4 komponenty. Literárně by zpětný překlad vypadal asi takto: je jako ryba, které se dostalo vody.

живой / юркий как вьюн
**百样玲珑 <i>baiyanglinglong</i> (lit. překl. šikovný na sto způsobů)
mrštný jako ryba / lasička / veverka / kočka ...

Čeština má nepřeborné množství zoonymních přímětů, vyjadřujících mrštnost. Je to samozřejmě dáno tím, že divoká zvířata jsou v našem vnímání obecně velmi mrštná, protože jejich fyzická aktivita je pro člověka v mnoha případech nenapodobitelná. Liší se podle aktuálnosti – nejfrekventovanější zoonymum podle vyhledávače Google, je had, tedy *mrštný jako had*. Čínský frazeologismus v tomto případě odpovídá spíše ruskému *ловкий* nežli *юркий*.

(нужен) как рыбе / рыбке зонтик
不稂不莠 <i>bulangbuyou</i> (záporka – tráva – záporka – bér); **无用之树 <i>wuyong zhi shu</i> (nemít – používat – ukazatel atributivnosti – strom)
je to pro kočku; je na houby; je to na draka; je platný jako mrtvému zimník

Čeština může nabídnout řadu frazeologických analogů, čínština nabízí frazeologismy s obvykle užším sémantickým polem. První uvedený čínský frazeologismus může rozvíjet podobné objekty, jako ruské přirovnání, druhý uvedený ovšem označuje pouze osoby, které jsou pro neschopnost k nepotřebě.

как сельди в бочке
又多又挤 <i>youduoyouji</i> (jak – mnohý – tak – namačkaný)
(být) namačkaní jako sardinky

Čínská jednotka není příměrem a je založena na platformě 又 A 又 B, která se dá sama o sobě přeložit jako *jak...*, *tak...* a má zdůrazňující charakter. Ruština a čeština jsou relativně ekvivalentní. Častěji se pro vyjádření četnosti lidí na jednom místě používá 人山人海 *renshanrenhai* (člověk – hora – člověk – moře), kde ale chybí explicitní element „namačkanosti“, ale v principu by bylo možné jej použít i v takovém kontextu.

карась – идеалист
憨态可掬 <i>hantaikeju</i> (naivní – stav – moci – vzít do dlaní)
naivní jako motýl

Čeština a ruština jsou relativními ekvivalenty, v češtině koncept naivních ryb chybí, ačkoliv je vlastně jeho etymologie ihned srozumitelná – Rusové stejně jako Češi se částečně vždy živili rybolovem a rybám rozuměli – některé druhy se dají snáze chytit než druhé. V češtině je momentálně velmi moderní frazeologismus uvedený v tabulce. Čínská jednotka je v zásadě stylisticky vyšší, ale může se používat i ve významu velmi ironickém a hanlivém (ve smyslu, řekneme-li ironicky „ty jsi ale hloupoučký“).

когда / скорее рак (на горе) свистнет и рыба запоёт
除非太阳从西边出来 <i>chufei taiyang cong xibian chufei</i> (dosl. překl. až slunce vyjde ze západu)
až naprší a uschne; na svatého Dyndy; na svatého Nikdejše; až hrábě pokvetou

Čeština i čínština nabízí frazeologismy, které jsou ruské jednotce frazeologickými analogy.

кормить рыб
utonout; jít ke dnu jako sekera / kámen

Frazeologický výraz pro utopení se v čínštině nebyl nalezen.

ловить рыбу / рыбку в мутной воде
混水摸鱼 <i>hunshuimoyu</i> (kalný – voda – nahmatávat – ryba)
lovit / zalovit v kalných vodách

Vzácný případ plné (pokud tak můžeme vůbec kdy ekvivalenci ruštiny a čínštiny s ohledem na gramatická a slovtvorná specifika nazvat) ekvivalence mezi všemi zúčastněnými jednotkami navzájem.

молчать / быть нем как рыба
噤若寒蝉 <i>jinruohanchan</i> (mít zavřená ústa – jako – zimní – cikáda)
mlčet jako ryba; mlčet jako hrob; držet jazyk za zuby; mít ústa na zámek

Čínština nemá koncept mlčící ryby ve frazeologismech, přirovnává k cikádě v zimě. Čeština a čínština jsou v plné ekvivalenci.

на безрыбье и рак рыба
山中无好汉 猢猻称霸王 <i>shanzhong wu haohan husun cheng bawang</i> (dosl. překl. v horách, kde nejsou pořádní muži, se i makak může zvat králem krutovládce)
mezi slepými jednooký král

Frazeologický analog má jak čeština, tak čínština. Zoonymním frazeologismem disponuje pravděpodobně v tomto významu pouze ruština.

на рыбьем меху что
半半拉拉 <i>banbanlala</i> (půlka – půlka – táhnout - táhnout)
kabát bez podšívky

Vyjádření nekompletnosti a ledabylosti je zoonymní pouze v ruštině. Čínský výraz je nejméně formální.

ни рыба ни мясо
不三不四 <i>busanbusi</i> (záporka – tři – záporka – čtyři); 非驴非马 <i>feilüfeima</i> (záporka – osel – záporka – kůň)
ani ryba, ani rak; nemastný neslaný; ani takový, ani makový; ani černý, ani bílý
Ve všech zúčastněných jazycích se jedná pravděpodobně o relativní ekvivalenci.

рыбья кровь (в жилах) у кого
呆板无神 <i>daiban wu shen</i> (ustrnulý – nemít – duše)
má (v žilách) rybí krev; má račí krev

Ruský frazeologismus lze z pohledu současné ruštiny označit za archaický, český se v korpusech současné češtiny vůbec nevyskytuje – v případě ustrnulosti nebo „nevřelosti“ člověka se dá říci, že je *studený čumák*, což se ale hodí pouze do hovorového jazyka. Čínský výraz je na hranici považovatelnosti za frazeologismus, daleko spíše jím není.

он скользкий как угорь
九头鸟 <i>jiutouniao</i> (devět – hlava - pták)
slizký jako had

Čeština význam slizkosti člověka stejně jako ruština nejčastěji vyjadřuje přirovnáním, čínština pojmenováním. V čínštině existuje sice vyšší množství vyjádření slizkosti frazeologismem, ale „devítihlavý pták“ je poměrně hovorovým, a tedy uvedeným dalším jednotkám stylisticky blízkým frazeologismem.

худой как вобла
být vyžle

Ruština a čeština se liší v zoonymech, ruština přirovnává, čeština pojmenovává. Čínština má mnoho slov vyjadřujících hubenost, ale většinou se nejedná o frazeologismy. Frazeologismy vyjadřující hubenost mají v čínštině obvykle menší sémantické pole a vyjadřují spíše hubenost ženskou či dívčí, např. 婷婷袅袅 *pingpingniaoniao*, 亭亭玉立 *tingtingyuli*, *apod.*

3. 7. Ptáci

Ptáci jsou podobně jako ryby vnímáni komplexněji a diametrálně odlišně v čínské a západních kulturách. V této kapitole jsou frazeologismy rozčleněny na ty, které obsahují komponent pták nebo ptáče (*птица, птенец*), na frazeologismy, kde jedním z komponentů je název nedomestikovaného ptáka, frazeologismy, v nichž je komponent, který pojmenovává kur domácí a frazeologismy, v jejichž struktuře se nachází komponent označující některý z ostatních druhů drůbeže.

V ruské frazeologii je důležité, že pták přelétá, což může vytvářet v jazyce příměry. Jako pták (s atributem) může být označen i člověk podle svého sociálního statusu.

Co se týče drůbeže, je v ruštině důležitá otázka různosti slov *кура* a *курица*. V diskuzích na internetových fórech se diskutuje, ve kterých městech se častěji používá které slovo. První jmenované slovo má ve frazeologii pejorativní význam, druhé v sobě nese význam ubohosti, ale používá se jako komponent i v souvislosti s absencí charakteru nebo špatným psaním. Dalším častým komponentem je kohout (*петух*). Je spjat s ohněm, ranním vstáváním, kdy kokrhá, také jazyk reflektuje jeho agresivitu. Husa, další z častých komponentů, je v jazyce nejčastěji reflektována jako nedůvěryhodná a šikovní, takže se často používá figurativně na pojmenování lidí podobných vlastností. Krocان (*удюк*) a ráv (*павлин*) jsou prezentováni jako pyšní.

(<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině může být pták vychytralý. Ptákem se nazýval nezkušený chlapec, který byl prvním rokem na vojně. Nejfrekvencovanějším českým frazeologismem je *mít po ptákách*. Pták se pojít také s volností a létáním. Slepice, jako nejcitovanější z kuru, se pojí s mokrostí. Kohout je podobně jako v ruštině agresivní a potřebuje svoje teritorium (*dva kohouti na jednom smetišti*). Husa je především hloupá. Jako komponent se sice vyskytuje i ve frazeologismech, pobízejících k čekání (*dočkej času, jako husa klasu*) nebo vyjadřujících překvapení (*aby do tebe husa kopl*), ale jejich využití jako překladů nebylo pro tuto práci potřeba. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

V Čínštině existují některé styčné body, jako třeba ptačí volnost, jinak se ale ptačí komponenty vyskytovaly spíše v jiných významech. Komponenty 鸟 *niao* nebo 鸟 *wu* má minimálně 120 čínských frazeologismů. Konkrétní druhy ptáků se vyskytují málo, lze zmínit mýtického fénixe, 凤 *feng*, který se jako komponent nachází minimálně ve 180 frazeologismech. Pro potřeby této práce jsme využili jediný. Co se týče drůbeže,

nejrozšířenějším je 鸡 *ji*, což je bezpohlavní označení kuru. Pokud chceme být v čínštině explicitnější, píšeme 雄鸡 *xiongji* kohout a 雌鸡 *ciji* slepice. V čínštině slepice s kuřaty jsou symbolem úspěšné výchovy dětí, kohout (většinová percepce základního znaku se překládá jako kohout) potom symbolem agresivity (shodné s ruskou a českou kulturou) a pěti ctností: ctnosti občanské, vojenské, dobrotivosti, odvahy a spolehlivosti. Lidé narození v tomto znamení jsou tedy analogicky puntičkářští, inteligentní a mají organizační talent. Frazeologismů s komponentem kohout je v čínštině mnoho, využití kuru je identické, proto existuje určitá shoda v celkovém konceptu – viz v příkladech níže. (Guter 2005: 93)

3. 7. 1. Frazeologismy s komponentem pták

 важная / крупная птица
大鳄 <i>da'e</i> (velký – krokodýl)
velké / veliké zvíře

Všechny tři jazyky k vyjádření významu „velmi důležitý a mocný člověk“ používají animalismus. Vzácně dochází také ke stylistické shodě.

видать / видеть / узнавать птицу по полету; видно птицу по полету; видна птица по полету; видать / видеть / узнавать птицу по полету
pták se pozná podle peří

Bohužel se nepodařilo dohledat čínský frazeologismus v podobném významu, natož pak s animalismem. Český překlad bývá někdy modifikován do formy *podle peří poznáš ptáka, podle řeči nezdvoračka*.

вольная птица / пташка
自由自在(的人) <i>ziyouzizai (de ren)</i> (sám – svobodný – sám – být (- ukazatel atributivnosti - člověk)
je volný (jako) pták

Čeština je v tomto případě plně ekvivalentní s ruštinou. Čínština frazeologicky vyjádřuje skutečnost – být volný, pokud chceme pojmenovat člověka, musíme připojit atributivní ukazatel a objekt.

гоняться / погнаться за синей птицей
** (要)赚大钱 (<i>yao</i>) <i>zhuan daqian</i> ((chtít -) vydělat – velký – peníze); ** 淘金 <i>taojin</i> (rýžovat - zlato)
hledat své štěstí; snažit se popadnout štěstí / štěstěnu / fortuna za pačesy

Nebyl nalezen zoonymní frazeologismus v češtině, ani ruštině. Čínský frazeologismus bez fakultativní části v závorce přeneseně ze spojení „vydělat velké peníze“ označuje konec procesu – najít velké štěstí. Proto musíme, abychom se přiblížili k ruskému frazeologismu vyjadřujícímu potenciál, před ustálené spojení přidat modální sloveso, např. to v tabulce uvedené. Druhý uvedený čínský idiom je v podobném duchu.

есть / клевать как птичка
小鸡吃米 <i>xiaojichimi</i> (malý – pták – jíst – rýže)
jíst jako vrabec

Ruská jednotka je vzhledem k češtině a zřejmě i k čínštině částečně ekvivalentní. Čínský frazeologismus ale není přirovnáním, jako spíše přirovnávací glosou použitelnou především v hovorovém jazyce.

желторотый птенец
憨态可掬 <i>hantaikeju</i> (naivní – stav – moci – vzít do dlaní)
naivní jako motýl

Ruština přirovnává, zatímco čeština a čínština přirovnávají. Čínská jednotka je stylisticky vyšší, ale může se používat i ve významu velmi ironickém a hanlivém (ve smyslu, řekneme-li ironicky „ty jsi ale hloupoučký“).

жить как птица небесная / божия
人间天堂 <i>renjiantiantang</i> (člověk – mezi – nebe – chrám)
mít ráj na zemi; žít si jako v bavlnce; žít si jako prase v žitě

Čeština má zoonymní frazeologický analog, Význam „dobře si žít“ výrazně antropocentristická čínština vyjadřuje nejčastěji frazeologismem v tabulce, bez animalismů, tedy v literárním významu *chrám mezi lidmi*, které v zásadě nemůže mít ve větě predikativní funkci.

на птичьих правах
**纸上谈兵 <i>zhishang tan bing</i> (dosl. překl. bojovat na papíře)
nemít pevnou půdu pod nohama; mít nejníň co mluvit do čeho; nemít žádné vyhlídky

Míra ekvivalence je v této tabulce obecně dosti nízká, chybí i zoonyma. Čeština má mnoho ekvivalentů, které byly nalezeny ve slovníku, ale tyto mají poměrně zásadně odlišné významy a podle příkladových vět s ruským frazeologismem snesou srovnání jen obtížně. Čínština je na tom podobně, míru „nedostatečné kvalifikace“ pro něco ukazuje frazeologismus v tabulce.

не велика птица кто
小人物 <i>xiao renwu</i> (malý – postava)
je moc malá ryba; je moc malý pán; je malé zvíře

Čeština používá dva animální komponenty, vyjadřující něčí nedůležitost, obě s atributem malý. Čínština je méně obrazná, i když určitá míra přenesenosti je tam také, slovo 人物 *renwu* vyjadřuje postavu, nejčastěji z knihy nebo počítačové hry.

неоперившийся птенец
初生牛犊 <i>chusheng niudu</i> (čerstvě narozený - tele)
neopeřené mládě; zelenáč

Čeština a ruština jsou až plně ekvivalentní, ačkoliv slovní spojení neopeřené mládě je na ústupu. V čínštině se v hovorovém jazyce objevuje relativně ekvivalentní spojení v tabulce, jinak také čteně, ale korektněji 少不更事者 *shaobugengshizhe*, popř. Nefrazeologicky 新手 *xinshou*.

перелетная птица
流浪汉 <i>liulanghan</i> (plynout – vlna – chlápek)
tažný / stěhovavý pták

Čeština může být formálně shodná s ruštinou, ale frazeologicky přelétavý pták (říká se i přelétavý motýl) označuje spíše muže, který střídá svoje partnerky. Mezi českou a ruskou jednotkou je tedy vztah částečné ekvivalence. Čínština používá hovorový výraz v tabulce, který není zoonymní. Existují i další možné překlady, ale obvykle mívají vyšší míru exprese a označují spíše bezdomovce a lidi z nejnižších vrstev společnosti.

питаться как птица небесная
**喝西北风 <i>hexibeifeng</i> (pít – západ – sever – vítr)
žít ze vzduchu; živit se vzduchem

Zatímco ruský a český frazeologismus znamenají spíše „jíst málo z vlastního rozhodnutí“, čínská jednotka znamená spíše „nemít, co jíst“, ale za určitých okolností mohou být ve větě sémanticky podobné.

проворный / быстрый / ловкий как птица
百样玲珑 <i>baiyanglinglong</i> (lit. překl. šikovný na sto způsobů)
hbitý jako ještěrka / srnka / veverka...

Ruština je ve významu vyjádření šikovnosti nejvariabilnější v atributech, čeština ve výčtu zoonym, která jsou k přirovnání používána. V Čínštině se opět zoonymum pravděpodobně (minimálně v nejfrekventovanějším jazyce) nevyskytuje. Chengyu v tabulce má prakticky stejnou stylistickou hodnotu jako ostatní jednotky.

птица высокого полета кто
大鳄 <i>da'e</i> (velký - krokodýl)
velké zvíře; velká ryba; velký pán

Čeština jsou si s čínštinou v tomto případě ekvivalentnější, mají stejný atribut. Atribut má ale i ruská jednotka, všechny mají navíc animální komponent.

птица невысокого / низкого полета кто
小人物 <i>xiao renwu</i> (malý – postava)
malé zvíře; malá ryba; malý pán

Stylisticky i sémanticky zcela totožné jednotky. Čeština a čínština mohou být až částečně ekvivalentní.

птица Феникс
凤凰涅槃 , 浴火重生 <i>fenghuang niepan , yuhuo chongsheng</i> (fénix – zemřít – projít ohněm – znovuzrodit se)
fénix vylétající z popela

Zatímco v ruštině, soudě podle vyjádření hesla ve slovníku, postačí k vyjádření

významu pouhé vyřčení ptáka fénixe, čeština potřebuje zmínit ještě další atributy zmrtnýchvstalého fénixe jako popel nebo znovuzrození.

пуглив / труслив как птица
胆小如鼠 <i>danxiaorushu</i> (dosl. překl. zbabělý jako krysa)
být bázlivý jako zajíc; **být plachý jako laň

Všechny jazyky přirovnávají a jsou navzájem až relativně ekvivalentní. Český frazeologismus označený dvěma hvězdičkami byl nalezen jako aplikovaný překlad ruské jednotky, ale vyjadřuje spíše prchlivost či neškodnost než zbabělost. Faktem je, že ruština zná koncept prchlivého ptáka, takže v určitém kontextu může být takový překlad možný.

птичий язык
*切口 <i>qiekou</i> (sblížit se - ústa); *隐语 <i>yinyu</i> (schovaný - jazyk)
*tajný jazyk; *nesrozumitelná řeč

V češtině ani čínštině se nepodařilo dohledat frazeologismy. První překlad do čínštiny má omezený význam – jedná se o tajný jazyk spíše v kriminálním prostředí.

ранняя птичка
早起的鸟儿 <i>zao qi de niao</i> (ráno – vstát – atributivní ukazatel – pták – erizace)
ranní ptáče

Vzácně se vyskytuje vysoký stupeň ekvivalence ve všech jazycích, čínština ale má ve svém frazeologismu predikativní komponent 起 *qi*.

редкая птица
凤毛麟角 <i>fengmaolinjiao</i> (fénix – peří – jednorožec – roh)
vzácný pták

Ruština a čeština plně ekvivalentní, čínština vzácnost vyjadřuje předměty, které mají pocházet ze vzácných zvířat, a tudíž jsou vzácné. Čínský frazeologismus se nejčastěji používá jako označení vzácného talentu.

с высоты птичьего полета
*一览 <i>yilan</i> (vyjádření jednorázovosti slovesa – prohlédnout si)
1. z ptačí perspektivy; 2. klouzat po povrchu; brát to hopem (hákem); nejít do hloubky

První význam v češtině není primárním při použití ruského frazeologismu. Čínský nefrazeologický překlad ruské jednotky (frazeologismus se nepodařilo dohledat) vyjadřuje mj. právě význam druhé uvedené české jednotky, navíc jen ve významu „něco si zběžně prohlédnout“ nebo „zběžně se učit“.

синяя птица
脂膏 zhigao (lit. překl. sádlo)
*fortuna; *šťěstěna; muška zlatá

Přenesené pojmenování pro štěstí mají všechny jazyky, čeština má jeden zoonymní, který pochází z básně Adolfa Heyduka a proslavil ji film Škola základ života. Uvedené čínské obrazné pojmenování se v současnosti používá velmi málo a má původ v dobách hladomorů. Číňan by pro pojmenování štěstí nejspíše použil jeden z četných přímých jmen.

стреляная птица
老牌 laopai (starý – značka)
starý mořský vlk

Čeština a ruština jsou zoonymní a relativně ekvivalentní. To je i čínský výraz, který odpovídá i stylisticky. Velmi časté je v čínštině (která je celkově vzato korektnější než slovanské jazyky) chengyu 饱经沧桑 *baojingcangsang* vyjadřující „zkušenosti prožitím životních zvratů“ - nemá však nominativní funkci.

только птичьего молока нет / не хватает / не достаёт кому, где
**贪得无厌 <i>tandewuyan</i> (žádat příliš – dostat – nemít – uspokojený)
jen hodinky s vodotryskem chybějí <i>komu kde</i>

Zatímco ruský a český frazeologismus označuje spíše přílišnou vybíravost, čínský frazeologismus materiální lačnost. Přesnější ekvivalent se nepodařilo nalézt.

3. 7. 2. Frazeologismy s komponentem nedomestikovaného ptáka

безобидный как / словно голубь
天真烂漫 <i>tianzhen lanman</i> (naivní - nevinný)
být nevinný jako beránek

V tomto případě je čeština a ruština jen relativně ekvivalentní a čínština opět projevuje idiomatičnost pouze ustáleností výrazu – přestože na první pohled by se výraz mohl zdát jako spojení dvou jinak běžně používaných slov, jedná se o kodifikovaný frazeologismus.

веселый чиж
*爱游玩 <i>ai youwan</i> (milovat – hrát si)
(být) hravý jako kotě / štěně

Ruský koncept hravého čížka v češtině nemá obdoby, čínština často používaný frazeologismus vyjadřující hravost nemá a nejčastěji tuto vlastnost vyjadřuje slovním spojením uvedeným v tabulce.

волосы как воронье крыло / как вороново крыло
**青丝 <i>qingsi</i> (černý – hedvábí)
havraní vlasy

Vyjádření velmi tmavých vlasů v češtině i ruštině používá stejné zoonymum, čínština frazeologická většinou není, výraz uvedený v tabulce však je přenesený, protože barva 青 *qing* uvedená ve frazeologismu je prvoplánově modrá nebo zelená a pouze v ustálených jednotkách černá, navíc jsou vlasy nazvány hedvábím – tento frazeologismus se dá použít pouze pro označení ženských či dívčích černých vlasů.

глухая тетеря / глухой тетерев
双耳失聪 <i>shuang'ershicong</i> (pár – ucho – ztratit – citlivost)
hluchý jako tetřev / poleno / pařez

Čeština může být s ruštinou v tomto případě až plně ekvivalentní, čínština obecně v případě nedoslýchavosti obecně frazeologismy příliš nepoužívá, resp. nepochybně musí existovat hovorové frazeologismy, ale nepodařilo se je dohledat. Výraz v čínštině uvedený v tabulce je mnohem korektnější než řekneme-li o někom, že je hluchý jako tetřev.

ГОЛ КАК СОКОЛ КТО
一贫如洗 <i>yipinruxi</i> (jeden – chudý – jako – mýt) ; 一穷二白 <i>yiqiongerbai</i> (jeden – chudý – dva – bílý) ; 穷得象教堂里的老鼠一样 <i>qiong de xiang jiaotangli de laoshu yiyang</i> (lit. překl. chudý jako kostelní myš)

chudý jako kostelní myš; má jen holý zadek; nahý jako Adam; má holé ruce
--

Třebaže ve všechny jazyky mohou dosáhnout až plné ekvivalence, čínština častěji používá frazeologismů využívajících platformu — A ≡ B, která obvykle zesiluje atributivní význam adjektivního komponentu, jenž je v jednotce obsažen.

гордый / горд как павлин

骄傲得像孔雀 jiao'ao de xiang kongque (dosl. překl. pyšný jako páv)
---

pyšný jako páv; pyšný jako čert; pyšný až hrůza

Plná ekvivalence mezi všemi jazyky navzájem.

есть как воробышек
----

jíst jako vrabec

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, i v češtině se vyskytoval vrabec v tomto příoměru ve zdobnělině, ale v současné jazyce už se takové spojení považuje za archaické. V čínštině se nepodařilo frazeologismus v tomto významu dohledat – v Čínské kultuře málo jíst znamená většinou cosi patologického.

ждать, пока жаренные голуби сами в рот влетят
--

不劳而获 <i>bulaoerhuo</i> (záporka – pracovat – ale - získávat)
--

pečení holubi létají sami do huby

Koncept „být odměňován bez úsilí“ je přítomen pravděpodobně ve většině jazyků světa. Zatímco čeština a ruština mohou být i plně ekvivalentní, čínština je opět méně obrazná a idiomatičnost jednotky se projevuje ustáleností.

жить как кукучка

神仙 <i>shenxian</i> (duše - nesmrtelný)
--

*být lehkovážný; *žít nezodpovědně

Čínština nepřirovnává, je figurativní. Výraz v tabulce je přeneseným termínem z taoismu, který označuje nesmrtelnost či nesmrtelnou entitu.

красть / тащить как сорока

偷猫盗狗 <i>toumaodaogou</i> (krást – kočka – krást - psa)
--

krást jako straka

Český a ruský frazeologismus jsou plně ekvivalentní, čínská jednotka je zoonymní, má podobnou stylistickou platnost. Zatímco ruská a česká jednotka znamenají spíše „krást hodně“, čínská jednotka znamená spíše „krást všechno“.

лучше воробей в руке, чем петух на крыше

双鸟在林不如一鸟在手 <i>shuang niao zai lin buru yi zai shou</i> (dosl. překl. pár ptáků v lese se nevyrovná ptákovi v ruce)
--

lepší vrabec v hrsti, než holub na střeše

Částečné ekvivalenty ve všech jazycích. Ruština a čeština mají naprosto identickou stylistickou hodnotu, čínská jednotka je součástí slovní zásoby spíše spisovného mluveného jazyka.

миловаться как голубки
----

*互相爱抚 <i>huxiang aifu</i> (navzájem – mazlit se)
--

cukrovat jako hrdličky; být jako dvě hrdličky

Čeština a ruština jsou částečně ekvivalentní, čínská jednotka nemá zoonymní komponent, je ale sémanticky totožná.

набрасываться / наброситься на кого / что как ястреб

狗血喷头 <i>gouxuepentou</i> (pes – krev – stříkat – hlava)
---

vrhat se / vrhnout se na koho / co jako sršeň; dávat / dát co proto komu; nadávat / nadat komu jako psovi
---

Každý jazyk umí podobný výraz vyjádřit s pomocí animalismů, čeština je s ruštinou relativně ekvivalentní, čínština podle příkladu v tabulce nabízí zoonymní frazeologický analog.

надутый / недовольный как сыч

滚刀肉 <i>gundaorou</i> (fréza – nůž – maso)
---

být protivný jako štěnice

Zatímco čeština a ruština jsou relativně ekvivalentními zoonymními frazeologismy, čínština není zoonymní, pouze (pravděpodobně) frazeologicky analogická. Narozdíl od češtiny a ruštiny čínská jednotka není přirovnáním, ale nazváním otravného člověka.

нахохлиться как сыч
**死沉沉 sichenchen (smrt – ponořit se – ponořit se)
divný / mrzutý / starý pavouk

Čínština pravděpodobně nemá přirovnání ani jiný zoonymní frazeologismus vyjadřující protivnost či nějakou formu asociálnosti. Uvedený čínský frazeologismus má ponejvíce atributivní charakter a lze jím rozvíjet nikoliv subjekt samotný, ale jeho činnost či další příznak, např. 脸色死沉沉的 *lianse sichenchen de* (lit. překl. zachmuřelý obličej).

орел или решка
擲硬币解决 <i>zhi yingbi jiejie</i> (hodit – mince - vyřešit)
panna nebo orel

Schéma *panna a orel* v čínštině není ustálené, i když mincí se v tamní kultuře za stejným účelem jako v českých zemích nebo Rusku hází – v tomto smyslu je i uvedený čínský frazeologismus. *Ruské решка* nemá translativní souvislost s českým *panna*, ale vychází z ruského *решето* – síto. V carském rusku byla na jedné straně mince orlice a z druhé strany carovy iniciály, jejichž font byl velmi zdobný a písmena se proplétala, takže vypadala jako síto.

очи соколы
明察秋毫 <i>mingchaqiuha</i> (lit. překl. jasně vidět i podzimní smítko)
oči jako ostříž

Čeština na rozdíl od ruštiny při vyjadřování vlastností častěji přirovnává. Čínština není zoonymní, ale uvedené *chengyu* má podobnou stylistickou platnost jako ruská nebo česká jednotka.

первая ласточка (чего)
*先兆 <i>xianzhao</i> (nejdříve - příznak); *开端 <i>kaiduan</i> (začínat - začátek)
první vlaštovka

Čeština a čínština jsou plně ekvivalentní. Čínština pro „prvního“ v tomto smyslu pravděpodobně nemá frazeologické označení, jednotky uvedené v tabulce ale lze považovat za literární, a proto stylisticky mohou být ruskému frazeologismu velmi blízké.

прятать / спрятать голову под крыло / в песок как страус
塞耳偷铃 <i>sai'ertouling</i> (ucpat – ucho – ukrást – zvonek)
strkat / strčit / schovávat / schovat hlavu do písku (jako pštros)

Čínština zná koncept pštrosa jako licoměrníka, ale nepoužívá frazeologismus s ním jakožto komponentem, nabízí frazeologický analog. Čeština může být s ruštinou až plně ekvivalentní.

пустой как ворона
马鹿 <i>malu</i> (kůň – jelen)
mít v hlavě vymyto / vymydleno; mít slepičí mozeček; **bejt dutej

Ve snaze použít zoonymní frazeologismus jsme použili danou čínskou jednotku, která ale není nejpoužívanější. Frazeologismů, označujících hloupost je v čínštině obrovské množství. Bohužel se nepodařilo najít ekvivalentnější frazeologismus, který používá komponent s významem „dutosti“ či „prázdnoty“.

ходить / выступать / распускать хвост как павлин
趾高气昂 <i>zhigaoqi'ang</i> (palec – vysoký – vzhled – vysoký)
nadýmát se / nafukovat se jako holub / páv / ropucha / žába

Čínská jednotka jako jediná není zoonymní, je stylisticky zhruba stejně vysoká jako ruská jednotka. V češtině míra exprese závisí od použitého zoonyma – od velmi expresivní ropuchy až k nejvyššímu pávovi.

распускать павлиний хвост
趾高气昂 <i>zhigaoqi'ang</i> (palec – vysoký – vzhled – vysoký)
nafukovat se / nadouvat se jako krocan

Čínština není jako jediná zoonymní, čeština přirovnává, ruština pojmenovává „proces arogantnosti“. Česká jednotka je z uvedených stylisticky nejnižší.

спать соловьиным сном
*打盹儿 <i>dadunr</i> (bít – podřimovat - erizace)
spát jak zajíc

Koncept „lehkého spánku“ je zobrazován v češtině a ruštině odlišným zoonymem. Čínština daleko nejčastěji lehký / krátký spánek vyjadřuje spojením v tabulce, které může být považováno za frazeologismus (习惯用语 *xiguanyongyu*), ale mnohdy není.

страусова / страусовая политика
鸵鸟政策 <i>tuoniao zhengce</i> (dosl. překl. pštrosí politika)
pštrosí politika

Vzácně dochází k plné mezi češtinou a ruštinou. Do čínštiny pravděpodobně frazeologismus pronikl z ruštiny a rodilý mluvčí ho nemusí vůbec znát. Ani v češtině se daný frazeologismus nepoužívá příliš často. V češtině je mnohem frekventovanější „strkat hlavu do písku“, což je aluze na „pštrosí taktiku“ marného a trapného schovávání se.

страусова тактика
鸵鸟政策 <i>tuoniao zhengce</i> (dosl. překl. pštrosí taktika)
pštrosí politika

Pojem „pštrosí taktika“ do češtiny nepronikl, překlad je však téměř synonymní s pštrosí politikou v tabulce výše. V čínštině se v tomto případě jedná o plnou ekvivalenci.

стрелять из пушек по воробьям
割鸡焉用牛刀 <i>ge ji yanyong niudao</i> (řezat – slepice – použít – nůž na krávu)
jít s bubnem / kanónem na vrabce / ptáky; jít s brokovnicí na zajíce

Čeština a ruština mohou být až částečně ekvivalentní, mezi ostatními jednotkami je vztah relativní ekvivalence.

тетереву вся зима одна ночь
**瞌睡虫 <i>keshuichong</i> (dřímat – spát – červ)
**ospalý jako kotě; **mít spavou nemoc

Ruský frazeologismus označuje dlouhý spánek, čínský člověka, který hodně spí, české označují v prvním případě permanentní nebo jednorázovou potřebu spánku, ve druhém případě přeneseně dlouhý spánek – nejbližší ruské jednotce je tedy druhá uvedená česká jednotka. Jinak čínština dlouhý spánek bude označovat spíše nefrazeologicky, atribut ospalý lze frazeologicky ve vyšší stylistické vrstvě vyjádřit pomocí chengyu 昏昏

欲睡 *hunhunyushui* (ztrácet vědomí – ztrácet vědomí – přát si – spát).

трещать как сорока
多嘴多舌 <i>duozuiduoshe</i> (mnoho – ústa – mnoho – jazyk)
mlít hubou jako pes ocasem; mít řeči jak opice chcánek

České a ruské jednotky jsou relativně ekvivalentní, v češtině se nepodařilo dohledat zoonymum, které by nepotřebovalo pro vyjádření upovídání spojení s verbem. Čínština je opět méně obrazná, uvedenou jednotku je dobré použít v překladu písemného textu, jinak čínština použije spíše adjektivní vyjádření, popř. nominativní, např. 话匣子 *huaxiazi* (lit. překl. upovídánec).

умирающий лебедь
软脚虾 <i>ruanjiaxia</i> (slabý – noha - kreveta)
je jako pápěrka / věchýtek / pára nad hrncem

Fyzickou slabost v ruštině znázorňuje labuť a v čínštině kreveta. Čeština nepoužívá zoonymum (i když můžeme říci o někom, že je jako vyžle – lovecký pes – být je to spíše ve významu hubený než slabý). Mezi ruštinou a čínštinou je v tomto případě zřejmě vztah relativní ekvivalence.

3. 7. 3. Frazelogismy s komponentem označujícím kur

(как) вареная курица (кто)
无精打采 <i>wujingdacai</i> (nemít – duše – ubíjet – bodrost)
je jako mátoha; je jako moucha; je jako duch

Čeština, stejně jako ruština přirovnává, dokonce i k zoonymu, byť jinému. Čínština není tak obrazná a opět nezoonymní. Toto chengyu může být různým větným členem.

вставить до петухов
**起早贪黑 <i>zaoqitanhei</i> (vstát – brzy – hladit – tma)
vstávat se slepicemi; *vstávat ještě za tmy

Ruský a čínský frazeologismus používají stejný nebo podobný animalismus, což svědčí i o jejich vysokém stupni ekvivalence. Čínština má koncept ranního ptáčete, jako jednotku s predikativní funkcí ale ve větě použije spíše chengyu uvedené v tabulce – jeho význam ale spíše odpovídá překladu „brzy vstávat a do tmy pracovat“.

вставать / встать с (первыми) петухами / до петухов
**起早贪黑 <i>zaoqitanhei</i> (vstát – brzy – hladit – tma)
vstávat se slepicemi; vstávat, když kohouti kokrhají

Ruský a čínský frazeologismus používají stejný nebo podobný animalismus, což svědčí i o jejich vysokém stupni ekvivalence. Čínština má koncept ranního ptáče, jako jednotku s predikativní funkcí ale ve větě použije spíše chengyu uvedené v tabulce – jeho význam ale spíše odpovídá překladu „brzy vstávat a do tmy pracovat“.

гулять до петухов
**鬼浑 <i>guihun</i> (duch - kalný)
*být venku až do svítání / až do rána

Čeština ani čínština nedisponují možností frazeologického překladu dané jednotky, čínský překlad je hovorové slovo, které se nejčastěji používá v kontextu ironizujícího či vyčítavého vítání pozdního navrátilce jeho rodiči. Jedná se o verbum.

денег куры не клюют у кого
堆金积玉 <i>duijinjiyu</i> (hromadit – zlato – kumulovat – nefrit)
mít peněz jako šlupek

Pouze ruština používá ve vyjádření významu „míz hodně peněz“ animalismus. Čínské chengyu je stylisticky vyšší než ostatní frazeologismy, je méně obrazné, ve větě může mít atributivní i predikativní funkci.

драться как петухи
*打架 <i>dajia</i> (dosl. překl. prát se)
prát se / rvát se jako koně

Čeština může stejné zoonymum jako ruština použít nikoliv ve významu prát se, ale ve významu „systematicky nesnášet mužského soka, který se nachází na stejném místě / pozici“ - platí zase pouze o muži, a to ve frazeologismu *jsou jako dva kohouti na jednom smetišti*. Základ je tedy stejný – konkurence dvou mužů, v češtině toto zoonymum vyjadřuje pouze potenciál, v ruštině již praktické hledisko. Při překladu čeština používá jiné zoonymum, v čínštině se nepodařilo dohledat žádný frazeologismus v podobném významu – existuje koncept bojového kohouta 斗鸡 *douji*, ale příliš se neaplikuje na lidi

– je v souvislosti s tradicí kohoutích zápasů zejména na západě Číny.

жареный петух клюнул кого
挨克 <i>aikē</i> (lit. překl. dostat vynadáno)
dověděl se, zač je toho loket; dověděl se, zač je v Pardubicích perník; dostal se do bryndy

Jedině ruština je zoonymní, čínská jednotka je velmi hovorová, ale patří k frazeologismům.

желторотный цыпленок
初出茅庐 <i>chūchūmaolu</i> (lit. překl. poprvé vyjít z rákosové chýše)
má mléko na bradě

Všechny uvedené frazeologismy jsou ve významu „mladý a nezkušený“. Ruská jednotka je nominativní, česká atributivní, čínská může být cokoliv z toho – navíc může být atributivní.

задиристый как петух
*好辩 <i>haobian</i> (lit. překl. hádavý)
být (bojovný) jako kohout

Ruské spojení vyjadřuje spíše hádavost, české spíše výbušnou bojovnost, čínské je nefrazeologické, je adjektivem a vztahuje se prakticky výhradně k hádavému člověku – postrádá však prvek dynamiky, který je obsažen díky zoonymnímu komponentu v češtině i ruštině.

курам на смех
*滑稽可笑 <i>huaji kexiao</i> (komický - směšný)
je pro srandu / švandu králíkům; je všem pro bláznů / pro legraci; je přímo k popukání

Čeština a ruština jsou relativně ekvivalentní, používají jiná zoonyma. Čínština používá uvedené spojení, které je poměrně ustálené, ale nelze jej pravděpodobně zatím nazvat frazeologismem. Podobně by bylo možné použít 极其可笑 *jiqi kexiao* (mimořádně směšný), které ale nejspíš ukazuje ještě vyšší stupeň směšnosti – obě dvě čínská spojení lze použít nejen v souvislosti s osobou.

красный петух

červený kohout

Nepodařilo se dohledat frazeologické pojmenování pro oheň v současné čínštině. Český překlad uvedený ve slovníku sice uvádíme, ale neodpovídá realitě současné češtiny a těžko mu bude adresát rozumět.

курицы не обидит / не зашибет кто
--

菩薩心肠 <i>pusa xinchang</i> (bódhisattva - duše)
--

neublíží ani mouše / kuřeti; má holubičí náturu; je to dobrák od kosti
--

Češtině je s ruštinou až plně ekvivalentní, čínština používá metonymii bódhisattvy, což je multiinterpretativní termín z buddhismu a označuje člověka, který dosáhl stavu, který vede k nirváně.

ложиться (спать) с курами
----

chodit spát se slepicemi

Čínština pravděpodobně nemá ekvivalent pro význam „jít spát velmi / příliš brzy“. Čeština je plně ekvivalentní.

ложиться / лечь с петухами
----

chodit spát se slepicemi

Čínský ekvivalent pro význam se nepodařilo dohledat. Čeština je relativně ekvivalentní.

(как) мокрая курица (кто)
----

1. *浑身湿透 <i>hunshen shitou</i> (celé tělo - promoklý); 2. **可怜虫 <i>kelian chong</i> (ubohý – červ)
--

1. je jako zmoklá slepice / slípka; jako zmoklé kuře; 2. je jako mátoha; je jako mouchy snězte si mě
--

Ruský frazeologismus má dva významy - „mokrý“ a „pasivní“. Význam pasivity je

v čínštině vyjadřován zoonymně, ale místo vlastní pasivity vyjadřuje spíše nucenou pasivitu, která je vyvolaná postavením člověka. V ruštině může být pasivita vyjadřovaná uvedeným frazeologismem i vlastní, i vynucená okolnostmi, v češtině zoonymní frazeologismus v tabulce vyjadřuje pasivitu výhradně vlastní. Ve vyjádření mokrosti je čeština plně ekvivalentní s ruštinou, čínská jednotka není frazeologismem.

КЛЮЮТ КАК ЦЫПЛЯТА
*少吃饭 <i>shao chifan</i> (málo jíst)
jíst jako vrabec

Ruština má kromě vrabce koncept klovajícího ptáčka nebo kuřat, což také znamená málo jíst. V čínštině se podobný frazeologismus nepodařilo dohledat. Obecně se v Číně jí velké množství jídla a „nejezení“ se spíše považuje za něco patologického. Přesto nebyl ekvivalent nalezen spíše vinou nedokonalé vyhledávací metodiky.

НОСИТСЯ КАК КУРИЦА С ЯЙЦОМ С КЕМ / С ЧЕМ
体贴入微 <i>titieruwei</i> (lit. překl. projevovat starost i o nejmenší detaily)
starat se jako kvočna o kuřata <i>o koho</i>

Česká a ruská jednotka jsou relativně ekvivalentní, čínské chengyu vyjadřuje péči o někoho s velkou pozorností. Čínština nabízí podle své kladně ageistické tradice i frazeologismus, který vyjadřuje výbornou péči o rodiče – 养老送终 *yanglaosongzhong* (živit – stáří – doprovodit – konec).

ОПЕКАТЬ КОГО-ТО / БЫТЬ КАК НАСЕДКА
体贴入微 <i>titieruwei</i> (lit. překl. projevovat starost i o nejmenší detaily)
starat se o <i>někoho</i> jako kvočna o kuřata

Komentář viz výše.

ПЕРВЫЕ / ВТОРЫЕ / ТРЕТЬИ ПЕТУХИ ПЕЛИ / ПРОПЕЛИ / ПОЮТ
鸡叫 <i>jijiao</i> (slepice – vydávat zvuk)
*je půlnoc; *je před svítáním; *svítá

Čínština má mnoho ekvivalentních pojmenování pro úsvit, za frazeologické lze považovat např. 蒙蒙亮 *mengmeng liang*, 拔白 *babai*, apod. K ruštině je

nejekvivalentnější spojení uvedené v tabulce, které se ale v současném hovorovém jazyce příliš nepoužívá. V českém jazyce se frazeologismus nepodařilo dohledat.

петушиный характер
肝火旺 ganhuo wang (vznětlivý - burácející)
kohoutí / horká krev

Čeština a ruština mohou být ve vyjádření vznětlivosti relativně ekvivalentní za použití stejného zoonyma. Častějšímu využití se v češtině těší druhá uvedená jednotka. Čínština obvykle spíše nevyjadřuje vznětlivost frazeologicky – i uvedená jednotka je jen hraničně idiomatická, navíc má ve větě na rozdíl od zbylých jednotek atributivní funkci.

писать как курица лапой
*乱写 luanxie (nepořádný - psát)
drápat / škrábat jako kocour

Čeština je relativně ekvivalentní, ale používá jiné zoonymum, čínština pravděpodobně zoonymní ani jiný idiom pro vyjádření významu „neúhledně psát“ nemá.

попадать / попать / попатьсья / угодить как кур во щи / в ощиц
跳进黄河洗不清 tiaojin huanghe xibujin (skočit do – Žlutá řeka – umýt se nikoliv do čista)
dostávat se / dostat se do pěkné kaše / maléru / štychu; ocítat se / octnout se v pěkné kaši; *přišel k tomu, ani neví jak

Čeština může být vzhledem k ruštině v tomto případě až relativně ekvivalentní, čínská jednotka je stylisticky vyšší a jejím významem nemůže být proces „dostávání se do pěkné kaše“, ale pouze „být ve velkém problému“.

пускать / пустить красного петуха (на крышу) (кому / на что / по чему)
*放火 fanghuo (zapálit)
dávat / dát posadit / hodit komu červeného kohouta na (střechu)

Čínština pravděpodobně frazeologismus pro význam „zapálit“ nemá, český frazeologismus uvedený ve slovníku není součástí slovní zásoby moderní češtiny.

пускать / пустить / давать / дать петуха

**左嗓子 <i>zuosangzi</i> (levý – hrdlo – <i>afix vyjadřující nominativum</i>); *走调 <i>zoudiao</i> (jít - tón)
--

*kiksnout při zpěvu, řeči, apod.

Čeština pravděpodobně nemá pro daný význam frazeologismus, čínština ano, ale ten nemá predikativní funkci. Tu má druhý čínský výraz v tabulce, který ale není frazeologismem.

слепая курица

捣眼窝 <i>dao yanwo</i> (dosl. překl. bít oční důlek)
--

slepý jako patrona / krtek / kotě

Čeština používá několik zoonym a je tedy až relativně ekvivalentní. Čínská jednotka vyjadřuje příznak slepoty v částečně přeneseném slova smyslu pomocí predikátu a objektu.

ночью кур воровать

昏昏欲睡 <i>hunhunyuishui</i> (ztrácet vědomí – ztrácet vědomí – přát si - spát)
--

**být unavený jako kotě

Ruský frazeologismus označuje ospalost ve dne, kdy se obvykle ptá inkriminované druhé osoby a použitím tohoto frazeologismu se táže, co ospalec v noci dělal. Čínská jednotka je stylisticky neutrální, vhodná k použití i v psaném jazyce. Český frazeologismus příměrem označuje ospalost, ale jedná se obvykle spíše o ospalost večerní, kdy tato přišla po náročném dni a spánek tak bude zasloužený. Pokud se nás v situaci, kdy se ve dne tváříme jako velmi ospalý, bude nějakou frazeologizující otázkou snažit zeptat rodilý nositel češtiny, co jsme v noci dělali, že jsme nevyspalí, pravděpodobně použije ustálený slangový výraz.

3. 7. 4. Frazeologismy s komponentem, který obsahuje název ostatní drůbeže

багроветь / побагроветь (от злости / ярости / гнева) как индюк

面赤耳红 <i>mianchierhong</i> (tvář – rudý – ucho – červený)
--

rudnout / zrudnout / zčervenat / začervenat se jako krocán
--

Čeština může být s ruštinou až plně ekvivalentní, čínština se vyjadřuje méně obrazně

a idiomaticnost výrazu spočívá v jeho ustálenosti. V češtině a čínštině se má na mysli častěji rudý vzteky, v čínštině to může znamenat častěji např. rudý studem.

гадкий утенок
丑小鸭 <i>chouxiaoya</i> (ošklivý – malý - kachna)
ošklivé káčátko

Plná ekvivalence mezi všemi jednotkami. V Číně je koncept znám z pozdější doby než je tomu v češtině i ruštině, rovněž je to ale zásluhou literatury – ani v jednom jazyce není tento frazeologismus původní.

газетная утка
*谎报 <i>huangbao</i> (lhát – report)
novinářská kachna

Čeština i ruština dosahují plné ekvivalence, čínština frazeologické vyjádření pro daný význam nemá. Zatímco „kachnou“ v češtině a ruštině myslíme častěji záměrně podanou informaci, která má zpětně pobavit nebo za nějakým účelem vyvolat diskuzi, čínský překlad může prozaičtěji označovat i lživou zprávu, která může být lživá třeba novinářovou neprofesionalitou.

гусь лапчатый
这个家伙! <i>zhe ge jiahuo</i> (tento – numerativ – chlapec)
pěkný / povedený / podařený / pálený ptáček / pták; známá / vyhlášená firma; čertovo kvítko; kvítko z čertovy zahrádky

Zatímco čeština a ruština jsou relativně ekvivalentní, používají oba ptačí, i když ne stejný animalismus, čínština používá nejčastěji výsostně hovorovou uvedenou větu, která se k frazeologismům řadí jen v čínštině díky její terminologii (v tomto případě se jedná o 习惯用语), literární překlad této věty by byl asi „to se nám z něj vyklubal ale pěkný hošík“. V každém případě v podobných případech právě čeština používá sloveso *vyklubat* i pokud věta neobsahuje komponent pták – vyjádření tohoto významu je tedy i bez přímého zoonymního komponentu s ptáky jaksi spojeno.

гусь порядочный / хороший кто; хорош гусь кто
这个家伙! <i>zhe ge jiahuo</i> (tento – numerativ – chlapec)

známá / vyhlášená firma; čertovo kvítko; kvítko z čertovy zahrádky

Zatímco čeština a ruština jsou relativně ekvivalentní, používají oba ptačí, i když ne stejný animalismus, čínština používá nejčastěji výsostně hovorovou uvedenou větu, která se k frazeologismům řadí jen v čínštině díky její terminologii (v tomto případě se jedná o 习惯用语), literární překlad této věty by byl asi „to se nám z něj vyklubal ale pěkný hošík“. V každém případě v podobných případech právě čeština používá sloveso *vyklubat* i pokud věta neobsahuje komponent pták – vyjádření tohoto významu je tedy i bez přímého zoonymního komponentu s ptáky jaksi spojeno.

гусь свинье не товарищ

燕雀安知鸿鹄之志 *yanque an zhi honghu zhi zhi* (lit. překl. vlaštovky a vrabci ztěží znají úmysly velikého ptáka)

**jsou jako oheň a voda

Význam „dvou lidí, kteří se k sobě nehodí“ vyjadřuje se zoonymním komponentem ruština a čínština. Uvedený čínský i ruský frazeologismus se častěji používá ve významu nekoherence v případě vyložené a zjevné dominance jednoho z partnerů, čeština pouze označuje nekoherenci.

дразнить / раздражить гусей

*无谓地激怒 *wuwei de jinu* (beze smyslu – ukazatel adverbálnosti - rozezlít)

píchat / píchnout do vosího hnízda; dělat si zlou krev

Ruština i čeština jsou zoonymní (odlišně), v čínštině se blízce ekvivalentní frazeologismus nepodařilo dohledat, nejčastěji se tento význam (a potvrzuje to i uživatelský moderovaný slovník bkrs.info) překládá, jak je uvedeno v tabulce.

идти / ехать гуськом

鱼贯而行 *yuguanerxing* (lit. překl. pohybovat se jako ryby)

jít husím pochodem

Všechny jednotky jsou si ekvivalentní v různých stupních, čínština však používá jiný animalismus, který více odpovídá jeho přírodě – ryby k chovu jsou tam daleko častější než husy.

как с гуся вода

满不在乎 manbuzaihu (lit. překl. <i>na čem vůbec nezáleží</i>)
---

1. ani to s kým nehne; je to fuk komu; 2. jen se otřepe kdo; otře se z toho jak pes kdo
---

Čeština nabízí relativně ekvivalentní jednotku s jiným zoonymem a čínština jednotku, která je na hranici idiomatičnosti, kam se dostává jenom díky ustálenosti.

каков / ничего себе / тот еще гусь (оказался)!; ну и гусь!

这个家伙! zhe ge jiahuo (tento – numerativ – chlapec)
---

vyklubal se z koho pěkný ptáček!

Zatímco čeština a ruština jsou relativně ekvivalentní, používají oba ptačí, i když ne stejný animalismus, čínština používá nejčastěji výsostně hovorovou uvedenou větu, která se k frazeologismům řadí jen v čínštině díky její terminologii (v tomto případě se jedná o 习惯用语), literární překlad této věty by byl asi „to se nám z něj vyklubal ale pěkný hošík“. V každém případě v podobných případech právě čeština používá sloveso *vyklubat* i pokud věta neobsahuje komponent pták – vyjádření tohoto významu je tedy i bez přímého zoonymního komponentu s ptáky jaksi spojeno.

красный / багровый (от злости) как индюк

面赤耳红 <i>mianchierhong</i> (tvář – rudý – ucho – červený)
--

červený / rudý / zarudlý jako krocán

Čeština může být s ruštinou až plně ekvivalentní, čínština se vyjadřuje méně obrazně a idiomatičnost výrazu spočívá v jeho ustálenosti. V češtině a čínštině se má na mysli častěji rudý vzteky, v čínštině to může znamenat častěji např. rudý studem.

надуваться / надуться как индюк
--

骄傲得像孔雀 <i>jiao'ao de xiang kong que</i> (dosl. překl. pyšný jako páv)
---

nafukovat se / nafouknout se / nadýmat se / napařovat se jako holub; nadýmat /
--

napařovat se jako páv; nadýmat se jako ropucha; nafukovat se jako žába
--

Nepodařilo se najít čínskou jednotku, která by obsahovala komponent „nadouvat se“, proto uvádíme příměr obsahující komponent „pyšného páva“.

надутый как индюк / надутая как индюшка
--

骄傲得像孔雀 <i>jiao'ao de xiang kong que</i> (dosl. překl. pyšný jako páv)
---

pyšný jako páv; pyšná jako pávice

Zatímco v ruštině může být pyšný i krocan nebo krůta, v češtině nikoliv a stejně i v čínštině existuje v takovém stupni ekvivalence pouze převzatý, avšak zdomácnělý koncept pyšného páva.

подсадная утка
媒鸽 <i>meige</i> (přitahovat – holub)
volavka; *nastrčený provokatér; bílý kůň

Všechny tři jazyky mají zoonymní frazeologismus s ptačím komponentem. Čínská jednotka je výjimečně ekvivalentnější ruské nežli česká díky podobnému vyjádření atributu.

с него все как с гуся вода
**冷酷无情 <i>lengkuwuqing</i> (chladný – krutý – nemít - city)
sjede to po něm jako voda po huse; má hroší kůži; **oklepe se a jede dál

Zatímco ruský frazeologismus má pejorativní nádech a znamená bezcitnost, absenci obav na nepravém místě. Čínské nezoonymní *chengyu* označuje spíše bezcitnost nebo otrlost (pejorativně), česká mohou mít v zásadě i kladnou konotaci a mít význam určité zakalenosti, zejména poslední jmenovaný, nejhovorovější, musí být zasazen do pejorativního rámce, aby bylo dosaženo požadovaného efektu.

ходить уткой
鸭行鹅步 <i>yaxingebu</i> (kachna – jít – husa – procházet se)
kolébat se jako kachna

Všechny jazyky používají stejné zoonymum, čínština má navíc ještě jedno příbuzné. Vzhledem k tomu, že čínština má tendenci frazeologizmy realizovat převážně ve čtyřznakové podobě, velmi často, a v tomto frazeologismu je to velmi dobře vidět, jsou komponenty duplicitní – stejné nebo velmi podobné ve významu. Všechny jednotky navzájem tedy pravděpodobně lze označit jako částečně ekvivalentní s podobnou stylistickou platností.

чтоб гусей не раздражить
** (不要)无理取闹 (<i>buyao</i>) <i>wuliquanao</i> ((záporka – chtít –) nemít – rozum – vyvolat –

rámus)
nepíchat do vosího hnízda; nedělat si zlou krev

Český frazeologismus je k ruskému relativně ekvivalentní, rovněž zoonymní, čínský zoonymní se nepodařilo najít, uvedený v tabulce znamená bez modálního slovesa se zápornou „bez příčiny vyvolávat spor“, je tedy nutné pro dosažení požadovaného významu připojit modální sloveso a zápornku (v tabulce v závorce), které nebudou nedělitelnou součástí frazeologismu.

3. 8. Hmyz

Je nabíledni, že prvotní poznávací znaky hmyzu, jsou malý rozměr, četnost, u mravenců a včel pracovitost, zejména u létavého hmyzu potom obtížnost či otravnost. Tyto vlastnosti jsou reflektovány v ruštině, češtině i čínštině. V ruštině nejčtenější jsou potom frazeologismy s komponentem moucha. Moucha může být metaforou sněžných vloček a všeho mnohočetného nebo může být symbolem křehkosti jako tvor, kterému je snadné ublížit. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině se hmyz vnímá jako odporný, zbytečný, škodící, protivný nebo jen četný. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

V čínštině je základním problémem, že hmyz se vyjadřuje stejným znakem jako červi – 虫 *chong*, což je tedy znak, který významově pokrývá veškerou „drobotinu“ nebo havět“, což jsou sice zabarvené, ale věcně poměrně přesné překlady. V čínském konceptu je tedy tato „drobotina“ mnohá, titěrná a pokud má nějaké vlastnosti, jsou velice triviální.

3. 8. 1. Frazeologismy s komponentem moucha

безобидный как муха
菩薩心腸 <i>pusa xinchang</i> (bódhisattva - duše)
neublížil by ani mouše / kuřeti; dobrák od kosti; nechal by na sobě dříví štípat

Čeština může použít stejné zoonymum jako ruština pro vyjádření významu „dobrota člověka“, nicméně moucha jako nositel obraznosti ve frazeologismu je v jednom případě nositelem komparačního potenciálu, ve druhém objekt. V Čínštině vyjadřuje dobrotu bódhisattva – široký pojem pro stav před nirvánou převzatý s buddhismu.

белые мухи
*雪花 <i>xuehua</i> (sníh - květina)
*sněhové vločky

Prvotní význam druhého čínského znaku v jednotce je květina, celé slovo se ale dnes již jako frazeologismus nebere. Ani v češtině se frazeologismus, který je pojmenováním sněhové vločky, nevyskytuje.

будто / словно / точно (какая-то (шальная)) муха укусила кого
*发神经 <i>fa shenjing</i> (vyjít - nervy)
přelétlo / přeletělo přes nos <i>komu</i> ; moucha přeletěla přes nos <i>komu</i> ; něco vjelo <i>do koho</i>

Čeština může být částečně ekvivalentní s ruštinou a používat stejné zoonymum. Čínština nejčastěji používá výraz v tabulce, který může být považován za frazeologismus (习惯用语 *xiguanyongyu*).

быть как сонная муха
可怜虫 <i>kelian chong</i> (ubohý – červ)
být takový „mouchy snězte si mě“; nechat sebou vláčet

Zatímco čeština a ruština přirovnávají, v čínštině se rovnou nazývá. Všechny jazyky mohou použít pro daný význam zoonyma, status mouchy se v ruštině a češtině liší. Červo má v čínštině podobnou konotaci titěrnosti a nicotnosti jako moucha v češtině a čínštině.

быть под мухой
醉醺醺 <i>zuixunxun</i> (opít se – intoxikovaný - intoxikovaný)
mít opici; být v náladě; být pod párou; mít špičku

Všechny kultury, které pijí alkohol pravděpodobně mají frazeologismy vyjadřující význam opilosti. Čínština je nejméně obrazná a idiomaticnost spočívá v ustálenosti. V tomto případě lze předpokládat, že existuje mnoho aktuálnějších frazeologismů, na které se „rychle zapomíná“. Je tomu tak ostatně i v češtině (naprat se, mít ji jako vidle, mít pěknou motyku, pěkně se připojit ke cloudu, apod.). Jen v čínštině se však nepodařilo objevit zoonymní frazeologismus vyjadřující opilost.

до белых мух

do sv. Martina; než přijede Martin na bílém koni; *do začátku zimy; *než napadne sníh

Čínština pravděpodobně nemá frazeologismus vyjadřující čekání na první sníh, první česká jednotka je aluzí na pranostiku *Sv. Martin přijede na bílém koni*, kde bílý kůň je metaforou sněhu.

(липучий) как муха кто

牛皮糖 *niupitang* (kráva – kůže - cukr)

být (neodbytný) jako štěnice; držet se jako klíště *koho*; být jako (čtvrto denní) zimnice

Všechny zúčastněné jazyky mají v daném významu zoonymum, čeština a ruština přirovnávají, čínština opět přímo pojmenovává, její spojení postrádá verbální část.

как мухи на мед

如蚁慕膻 *ruyimushan* (jako – mravenec – prahnout – zápach)

jako vosy na med

Všechny jazyky mají zoonyma, všechny přirovnávají, objektem nepřenesené touhy ve frazeologismu pouze v čínštině není med, ale zápach. Míra ekvivalence je tedy mezi češtinou a ruštinou větší. Výrazy v tabulce mají i podobnou stylistickou hodnotu – čínská - snad jen čínské chengyu se více hodí do psaného jazyka.

как / будто / словно / точно / ровно муху проглотил кто

愁眉苦脸 *choumeikulian* (smutný – obočí – bolestivý – tvář)

je otrávený jako šváb

Ruština i čeština mají hmyzí komponent, v češtině je hmyzí komponent substituentem subjektu, protože se jedná o příměr, v ruštině je moucha objektem. Čínský frazeologismus skutečně vyjadřuje obličej, který vyzařuje jistou nelibost, jakkoliv podle doslovného překladu jednotlivých komponent může vypadat, že se jedná o smutný obličej.

какая муха укусила кого

*傻样 *shayang* (hloupý – chování)

jaká moucha přeletěla přes nos *komu*; něco přelétlo / přeletělo přes nos *komu*; co to vjelo *do koho*

Čeština a ruština jsou částečně ekvivalentní, liší se ve verbální části. Čínština

nejčastěji vyjadřuje stav, kdy „do někoho něco vjelo“, slovem uvedeným v tabulce, které není frazeologismem.

ЛИПНУТЬ КАК МУХА
牛皮糖 <i>niupitang</i> (kráva – kůže - cukr)
být dotěrný jako moucha; být jako štěnice; držet se <i>koho</i> jako klíště / zimnice

Všechny jednotky jsou zoonymní. Frazeologismus v češtině a ruštině popisují proces, kdy je někdo „proti vůli protějšku velmi sociálně aktivní a aktivně vyhledávající interakci právě s tímto protějškem“, zatímco čínština člověka, který se takto chová přímo nazývá.

ЛОВИТЬ МУХ (ртом)
吊儿郎当 <i>diao'erlangdang</i> (lit. překl. lajdácký)
dívat se pánu bohu do oken; okounět; chytat lelky; dělat mrtvého brouka; *nechtít nic vidět ani slyšet

I čeština může být zoonymní, dokonce relativně ekvivalentní, nicméně zdánlivě zoonymní lelek je animalismem pouze mluvnický. Čínská jednotka může označovat i mít predikativní funkci. Kromě významu „nic nedělat“ může označovat i osobu nedbalého vzhledu.

мрут / дохнут как мухи
padají / mřou / hynou / umírají jako mouchy

V čínštině nebyl nalezen frazeologismus vyjadřující hromadnou a „snadnou“ smrt, i když se zdá být velice pravděpodobné, že minimálně ve staré čínštině bude podobný ekvivalent v historických spisech existovat. Čeština je s ruštinou plně ekvivalentní.

(и) муха крылом перешибет
být jako žirafa po tyfusu

Čínský frazeologismus vyjadřující „vychrtlost“ v hovorovém plánu nebyl nalezen – nezbyvá než doporučit k překladu do stylisticky neutrálních neidiomatických slov 极瘦 *jishou* nebo 消瘦 *xiaoshou*.

мухи мрут / дохнут (от скуки) где
郁闷不堪 <i>yumen bukan</i> (smutný - krajně)
tady chcipl pes; nuda / otrava k ukousání; (člověk / jeden) by se mohl nudou ukousat

Čeština je s ruštinou až relativně ekvivalentní, liší se použitým zoonymem. Čínské slovní spojení je na hranici idiomatičnosti, tato kombinace slov je ale téměř ustálená. Navzdory překladu jednotlivých slov se tímto slovním spojením označují nudná místa (města), kde není co dělat.

(и) мухи / муху / комара / курицы не обидит / не зашибет кто
菩萨心肠 <i>pusa xinchang</i> (bódhisattva - duše)
neublíží (ani) mouše / kuřeti; má holubičí národu; je to dobrák od kosti

надоедливый / назойливый / неотвязный как осенняя муха
牛皮糖 <i>niupitang</i> (kráva – kůže - cukr)
dotěrný jako moucha; je jako klíště

Čeština a ruština relativně ekvivalentní. Komentář k čínské jednotce výše v této podkapitole.

пугливый / боязливый как муха
胆小如鼠 <i>danxiaorushu</i> (dosl. překl. zbabělý jako krysa)
plachý jako zajíc

Všechny tři jazyky přirovnávají. Existuje zkrácená verze čínské jednotky 鼠胆 *shudan* (krysa – zbabělý).

слабый как муха
无精打采 <i>wujingdakai</i> (nemít – duše – ubíjet – bodrost)
je slabý jako moucha; je slabý jako čaj; je jako pápěrka; je jako věchýtek

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínské chengyu je nezoonymní a stylisticky vyšší.

слышно как муха пролетит
连一个苍蝇飞过都听得见那样的寂静 <i>lian yi ge cangying feiguo dou tingdejian na</i>

<i>yang de jimo</i> (lit. překl. ticho, že by bylo slyšet i prolétávající mouchu)
je ticho jako v kostele / jako v hrobě; slyšel bys špendlík spadnout

Čínština by mohla být vzácně (odečítaje gramatické determinanty) plně ekvivalentní ruštině. Možná se jedná o převzatý koncept, který je každopádně rodilým mluvčím srozumitelný, protože se jedná v podstatě o příměr. Čeština nabízí frazeologické analogy.

3. 8. 2. Frazeologismy s ostatními hmyzími ekvivalenty

(он) готов шкуру с блохи содрать шерсти ради
狼贪 <i>langtan</i> (vlk - lakomý)
lakomý jak chrt / žid / skot; být škrt; pro korunu si nechat vrtat koleno

Všechny frazeologismy v tabulce jsou zoonymní, ale liší se použitím ve větě. Ruština alegorií označuje lakomství, čeština nejčastěji přirovnává lakomého člověka ke stereotypnímu lakomému objektu, čínština nazývá lakomého člověka. Pokud bychom se v čínštině chtěli použitím přiblížit ruštině a být alegoričtí, mohli bychom použít např. Frazeologismus 贪心不足 *tanxinbuzu* (lakomý – duše – záporka - uspokojený), které ale není příliš obrazné, pokud bychom chtěli použít přirovnání jako v češtině, použili bychom 爱财如命 *aicairuming* (milovat – peníze – jako – život) .

назойлив как оса кто
牛皮糖 <i>niupitang</i> (kráva – kůže - cukr)
je jako (čtvrto denní) zimnice

Čínština nabízí analogický frazeologismus, který ale není příměrem, nýbrž pojmenováním.

ночная бабочка
noční pták; noční sůva

Čeština by teoreticky mohla být i plně ekvivalentní, ale nočním motýlem se obvykle myslí člověk, kterého si přivedeme na jednu noc za účelem sexuální interakce. Čínština nejčastěji ponocování vyjadřuje slovesem 熬夜 *aoye*, popř. stylisticky vyšší formou chengyu 熬更守夜 *aogengshouye*. Přestože chengyu lze obvykle použít nominálně, v tomto případě to není možné.

трудиться как муравей
蚂蚁搬泰山 <i>mayi ban Taishan</i> (mravenec – stěhovat – hora Taishan)
mravenčí píle

Všechny tři jazyky mají v sobě obsažen koncept pracovitého mravence. Zatímco význam ruské a čínské jednotky je „mnoho práce“ nebo „velká práce“, v češtině to může být i práce, který vyžaduje velmi dobrou jemnou motoriku.

трудолюбив / трудолюбивый / усердный как пчела / пчелка
劳心劳力 <i>laoxinlaoli</i> (pracovat – srdce – pracovat - síla)
pilný jako včela

Zatímco čeština používá stejný koncept jako ruština, čínština, přestože zná koncept pracovitě včely podobně jako mravence, jej neimplementuje do frazeologismů. Frazeologismů vyjadřujících pracovitost je v čínštině mnoho, stylisticky dobře odpovídá v tabulce uvedený.

словно блоха укусила кого
若有所亡 <i>ruoyousuowang</i> (jako kdyby – mít – ukazatel pasiva – ztratit)
mít brouky / mouchy v hlavě

Čeština je ruštině analogická, čínská jednotka je stylisticky vyšší, méně obrazná (i když znak 亡 *wang* se dnes již používá spíše pro smrt) a její idiomaticnost spočívá v ustálenosti.

3. 9. Hlodavci

Hlodavci v ruské frazeologii, to je především myš, krysa, králík a zajíc. Ruština si u myši všímá například jejího zkoumavého pohledu, ale také vztahu s kočkou, který dostal i podobu hry, což reflektuje i frazeologie. Stal se archetypem. Krysa může posloužit jako nazvání pro donašeče, neloajálního spoluvězně nebo člověk, jehož pracovní náplní je pohrdáno. U zajíce se potom zmiňuje především jeho funkce nazvání pasažéra, který nemá platný cestovní doklad nebo zbabělost. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

Percepce v češtině je v zásadě podobná jako v ruštině, rovněž je patrný ve frazeologii rozdíl mezi myší a krysou. Myš může být zpocená, mokrá, chudá i tichá, opět se ale míří

i na ve společnosti neoblíbené pracovní místo v kanceláři. Krysa může být použita jako příměr k bezcharakternímu či donašečskému nebo vyděračskému člověku. Zajíc je podobně jako v ruštině vystrašený, u králíka byla důležitá jeho četnost a schopnost se rychle množit. Míra ekvivalentnosti mezi jednotlivými frazeologismy přes podobnost v konceptech není vysoká. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

V čínštině nejsou hlodavci (啮齿动物 *niechi dongwu*) jako celek důležití – ostatně moderní taxonomie nepochází z čínštiny. Nejzastoupenějšími komponenty jsou myš nebo krysa, jejichž základní pojmenování je stejné (鼠 *shu*). Ve staré Číně byla myš považována za symbol blahobytu, píce a hromadění pokladů či peněz – může tedy posloužit přímo jako nadávka pro lakomce. Myš má kromě toho výdrž a inteligenci. Není tedy vnímána zdaleka tak negativně, jako na západě. (Guter 2005: 128 -9) V čínštině je minimálně 105 frazeologismů, které obsahují myší / krysí komponent a 65 s komponentem králík / zajíc.

3. 9. 1. Frazeologismy obsahující hlodavčí komponent

бедный / беден как церковная мышь кто
бедный / беден как церковная крыса кто
一贫如洗 <i>yipinruxi</i> (jeden – chudý – jako – mýt) ; 一穷二白 <i>yiqiongerbai</i> (jeden – chudý – dva – bílý) ; 穷得象教堂里的老鼠一样 <i>qiong de xiang jiaotangli de laoshu yiyang</i> (lit. překl. chudý jako kostelní myš)
chudý jako kostelní myš

Všechny jazyky vzácně mohou dosáhnout i plně ekvivalence, nicméně v čínštině jsou daleko používanější původní chengyu ve schématu — A 二 B, kde znaky s původním významem jedna a dva dohromady zesilují atributativní význam frazeologismu, tzn. Velmi chudý.

бежать, как крысы с тонущего корабля
老鼠从沉船上逃走 <i>laoshu cong chenchuanshang taozou</i> (lit. překl. krysa utíká z potápějící se lodi)
prchat jako krysy z lodi; krysy opouštějí potápějící se loď

Jednotky mohou být i navzájem až plně ekvivalentní. V čínštině se jedná o přejetý frazeologismus.

без kota мышам раздолье
鹬蚌相争 , 渔翁得利 <i>yubangxiangzheng, yuweng deli</i> (dosl. překl. když bojuje rybolovný pták s ústřicí, rybáři profitují)
bez kočky mají myši pré

Ruština a čínština jsou částečně ekvivalentní, čínština frazeologicky analogická. Čínská a česká jednotka se navíc dají použít ve zkrácené podobě, kdy v čínštině se používá první polovina frazeologismu 鹬蚌相争 *yubangxiangzheng*, v češtině se potom říká *myši mají pré*.

братцы-кролики
三朋四友 <i>sanpengsiyou</i> (lit. překl. dobří kamarádi)
*kamarádi

Třeba že čeština umí frazeologicky vyjádřit hluboké přátelství či kamarádství, zpravidla se jedná o stylisticky snižené výrazy, např. *kámoši jak hrom*. Čínština také není zoonymní a využívá schématu 三 A 四 B, které podobně jako — A 二 B zesiluje význam ostatních komponentů – v tomto případě se jedná o rozdělené slovo 朋友 *pengyou* – kamarád / přítel.

быть мокрым / потным как мышь кто; промокнуть как мышь
全身湿透 <i>quanshen shitou</i> (celé tělo - mokrý)
být mokrý / zpocený jako myš; zmoknout jako myš; být durch

Čeština může být s ruštinou až plně ekvivalentní, čínština nabízí spojení, které nejspíš není idiomem a existuje i ve variantě 浑身湿透 *hunshen shitou*, jehož význam je stejný.

гоняться / погнаться / гнаться за двумя зайцами
想一举两得 <i>xiang yijuliangde</i> (lit. překl. chtít dvakrát dostat za jednu činnost)
honit dva zajíce najednou

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínština používá pro vyjádření „dvojnásobného benefitu za jednu vykládanou činnost“ idiom, k němuž bezprostředně nepatří modální sloveso uvedené v tabulce na začátku spojení, které se ale ve větách velmi často přidává. Jinak je tam při přímém překladu očividně nízký stupeň přenesenosti

a idiomatičnost opět vychází spíše z míry ustálenosti, kdy čínština bere toto čtyřznakové chengyu jako jednu nedělitelnou jednotku.

дрожать / задрожать как заяц
惊心胆颤 <i>jingxindanchan</i> (vystrašený – srdce – odvaha – třást se)
být vyplašený jako zajíc; třást se jako osika

Čeština je částečně ekvivalentní s ruštinou, čínština používá stylisticky podobně a výše využitelné chengyu.

ездить / ехать / поехать зайцем
逃票 <i>taopiao</i> (uniknout – lístek)
jet / jezdit / cestovat na černo / načerno; jet jako černý pasažér

Čeština má frazeologický nezoonymní analog, čínština používá pro daný kontext hovorové sloveso uvedené v tabulce.

заячья душа
胆小鬼 <i>danxiao gui</i> (zbabělý - duch)
zaječí srdce

V čínštině se nepodařilo dohledat zoonymum, které nazývá, podařilo se ale dohledat zoonymní frazeologismus, který přirovnává někoho zbabělého – 胆小如鼠 *danxiaorushu* (zbabělý jako krysa). Česká a ruská jednotka jsou částečně ekvivalentní.

иметь заячье сердце
胆小如鼠 <i>danxiaorushu</i> (dosl. spřekl. zbabělý jako krysa)
zaječí srdce

Zatímco ruština pojmenovává vlastnost, čeština člověka s touto vlastností (zbabělost). V češtině existuje příbuzný frazeologismus se stejným verbálním komponentem, jako má ruština – mít zaječí úmysly. Tento frazeologismus ale označuje spíše momentální rozhodnutí se vzdát nebo utéct. Čínština přirovnává.

какмышьзатаиться / замереть
不声不响 <i>bushengbuxiang</i> (záporka – zvuk – záporka – zvuk)

ani nedutat / *nedýchat

Čeština ani čínština nemají zonymní frazeologismy vyjadřující význam „být zticha“. Čeština používá nejčastěji frazeologismus v tabulce, který se v jiném významu použít nedá, čínština nejčastěji chengyu postavené na platformě 不 A 不 B, které dvojí záporkou zesíleně neguje nebo odporuje. Komponenty A a B je v tomto případě rozdělené slovo 声响 *shengxiang* (zvuk).

как мышь на крупу (смотреть / уставиться / надуться)

绷着脸 *bengzhe lian* (krčit – ukazatel trvání příznaku – obličej)

kouká / dívá se / čumí jako sůva z nudlí; čumí jak tele na nový vrata

Čeština je relativně ekvivalentní s ruštinou, čínština pro význam „podivně a zmateně se na někoho / něco dívat“ nepotřebuje v tomto případě ani okulární komponent.

(щеки) как у хомяка у кого

两腮丰满 *liangsai fengman* (dvě – tvář – bohatý - plný)

má tváře jako sysel; je jako měsíc v úplňku

Čeština může být až plně ekvivalentní s ruštinou, čínština používá nejčastěji stylisticky vyšší slovní spojení, které je na hranici idiomatičnosti. Nicméně pravděpodobně k ní jednou dojde, jelikož slovo 腮 *sai* v dnešní čínštině opravdu označuje spíše skráně.

канцелярская / чернильная крыса

芝麻官 *zhima guan* (sezam - úředník); 小职员 *xiao zhiyuan* (malý - pracovník); 小官吏 *xiao guanshi* (malý - úředník)

kancelářská krysa; kancelářský inkoust

Čeština a ruština nabízí plnou až ekvivalenci, čínština disponuje minimálně třemi frekventovanými výrazy, které hanlivě pojmenovávají úředníka. Nepodařilo se dohledat žádný zonymní.

крысиный хвост

老鼠尾巴 *laoshu weiba* (myš - ocas)

běhat za někým jako ocásek

Čínština a ruština jsou plně ekvivalentní, čeština má stejný anatomický komponent –

zatímco ruština a čínština vyjadřují „nechtěné a dlouho trvající držení se v závěsu někoho“ nominálně, čeština jej vyjadřuje verbálně.

ловить мышей
狡兔三窟 (šibalský – zajíc – tři – nora)
vyznat se v tlačenici; ten se vyzná; všude je <i>koho</i> plno

Zatímco v ruštině je zoonymum jako objekt, v čínštině nominativní substituent. Čeština sice nemá zoonymum, ale její idiom v tomto významu používá verba. Čeština má frazeologické analogy, stupeň ekvivalence ruštiny s čínštinou je komplikovaný.

мышей не ловит кто
**可怜虫 <i>kelian chong</i> (ubohý – červ)
je takový „mouchy snězte si mě“; kam ho ráno postavíš, tam ho večer najdeš; sedí jako buchta na pekáči

Pasivitu v tomto případě ruský frazeologismus vyjadřuje verbálně, čínština nominálně. Čeština podobně jako ruština nominálně, ale pasivitu neprojevuje tím, „co jeden nedělá“, ale tím, co „je jeden ochoten, aby mu bylo děláno“ - s výjimkou posledního českého způsobu překladu uvedeného v tabulce.

(даже) мышь не проскочит
ani myš / myška neprojde / neproklouzne

Čeština a ruština jsou částečně ekvivalentní, čínskou frazeologickou jednotku o tomto významu se nalézt nepodařilo.

подопытный кролик
实验用兔 <i>shiyan yong tu</i> (pokus – použít – králík)
pokusný králík

Čeština je s ruštinou plně ekvivalentní, čínština částečně kvůli redundantnímu slovesu – pokud ale budeme brát v potaz gramatická specifika čínštiny, můžeme označit čínskou jednotku také jako plně ekvivalentní s ruskou.

растерянный, как заяц

张皇失措 / 张惶失措 <i>zhanghuangshicuo</i> (lit. překl. být zmatený / ztracený / nervózní kvůli bezradnosti)
ztracená ovečka

Čeština používá zoonymum a spíše pojmenovává, ruština spíše přirovnává. Čínský frazeologismus vyjadřuje „ztracenost“ či „zmatenost“, ale může označovat i vyšší stádium bezradnosti, tedy jakousi „vynervovanost“.

труслив / пуглив как заяц кто
胆小如鼠 <i>danxiaorushu</i> (odvaha – malý – jako – myš)
být jako zajíc / králík

Čeština a ruština jsou částečně ekvivalentní, čínština a ruština jsou relativně ekvivalentní, čínština jako jediná používá jiný, byť hlodavčí, animalismus.

убивать / убить / ловить / поймать (сразу) двух зайцев; убивать / убить двух зайцев одним выстрелом / ударом
一石二鸟 <i>yishi'erniao</i> (jeden – kámen – dva - pták)
zabít dvě mouchy jednou ranou

Ruština, čínština a čeština jsou navzájem relativně ekvivalentní, čínština nemá lexikálně vzato verbální část, ale jednotka může ve větě vykonávat predikativní funkci. Liší se i zoonyma v každém jazyce.

мышей не ловит кто
**可怜虫 <i>kelian chong</i> (ubohý – červ)
je takový „mouchy snězte si mě“; kam ho ráno postavíš, tam ho večer najdeš; sedí jako buchta na pekáči

Pasivitu v tomto případě ruský frazeologismus vyjadřuje verbálně, čínština nominálně. Čeština podobně jako ruština nominálně, ale pasivitu neprojevuje tím, „co jeden nedělá“, ale tím, co „je jeden ochoten, aby mu bylo děláno“ - s výjimkou posledního českého způsobu překladu uvedeného v tabulce.

сидеть тихо как мышь / мышка
**悄无声息 (ticho – nemít – zvuk - dech)
být (potichu / ticho) jako myš / myška; být jako pěna; být jako oukropeček

Čeština je s ruštinou částečně ekvivalentní, čínská jednotka vyjadřuje obecnou „tichost“. Tuto jednotku zakomponováním do vět můžeme však používat v rámci stejných sémantických polí jako jednotku českou a ruskou.

спать как заяц (на слуху)
沉沉入睡 <i>chenchenrushi</i> (ponořit se – ponořit se – vstoupit - spánek)
spát jak sysel / dudek

Čeština je stejně jako ruština zoonymní, relativně ekvivalentní. Čínština pravděpodobně nemá žádný zoonymní frazeologismus v tomto významu, nabízená jednotka je pravděpodobně stylisticky vyšší než jednotky ostatních jazyků a její idiomatičnost spočívá v ustálenosti.

сухопутная крыса
suchozemská krysa

Plná ekvivalence češtiny a ruštiny, čínský ekvivalent se nepodařilo dohledat.

штабная крыса
štábní krysa

Plná ekvivalence češtiny a ruštiny, čínský ekvivalent se nepodařilo dohledat.

3. 10. Lesní šelmy

Divoké lesní šelmy jsou poněkud zavádějícím názvem podkapitoly. Patřit by sem měl vlk, ale ten pro vysokou příbuznost se psem byl zařazen na začátek praktické části hned za psa. V ruské kultuře jsou nejzmiňovanějšími lesními šelmami bezpochyby medvěd a liška. Medvěd je symbol, který má místo i v současné ruské internetové propagandě, kdy znázorňuje ruskou svébytnost, velikost a neohroženost. Ve frazeologii je vnímán především jako velký a neohrabaný. Liška má již z antiky převzaté vlastnosti jako vychytralost a lstivost. (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině je medvěd nevrlý, bručivý a neohrabaný. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>) Bývá tak

nazýván i pro ženy odpudivý muž, který nedbá o hygienu a je zarostlý.

Divoké lesní šelmy jsou v Číně prakticky vyhubená. A pakliže zatím nejsou, v dohledné době jistě budou. Základním rozporem samozřejmě může být absence nebo menší četnost některých druhů této zvěře v Číně a Rusku či střední Evropě. Protože vycházíme v této práci z ruštiny, věnujeme se především medvědovi a lišce. Za typickou divou zvěř se ale v Číně považuje také tygr (kterému se ruská frazeologie oproti tomu prakticky nevěnuje).

Medvěd je pro svoji velikost symbolem muže, chrabrosti a síly. V rané Číně existovaly rituální medvědí tance, jejichž obdobu známe ze Sibiře. Liška je v čínské kultuře spojována s ženstvím. Dříve se věřilo, že se za svého života liška proměňuje v ženu. Odebírá mužům sílu a je spojována i s pohlavními nemocemi. Frazeologické ekvivalenty, které uvidíme v přespříští kapitole jsou produktem přijetí evropského konceptu lišky čínskou kulturou. (Guter 2005: 112)

3. 10. 1. Frazeologismy s komponentem medvěd

брови, что медведи лежат
扫帚眉 <i>saozhou mei</i> (metla - obočí)
obočí jako Brežněv

Frazeologické analogy ve všech jazycích, zoonymní frazeologismus nalezen pouze v ruštině.

давить / давануть медведя
沉沉入睡 <i>chenchenrushi</i> (ponořit se – ponořit se – vstoupit - spánek)
spát jako když ho do vody hodí; dávat si / dát si dvacet; spát jako o půlnoci

Čeština není zoonymní, ale frazeologicky analogická. Čínština pravděpodobně také nemá žádný zoonymní frazeologismus, nabízená jednotka je pravděpodobně stylisticky vyšší než jednotky ostatních jazyků a její idiomatičnost spočívá v ustálenosti.

(как) два медведя в одной берлоге
一山不容两虎 <i>yi shan bu rong liang hu</i> (jeden – hora – záporka – vejít se – dva – tygr)
být (jako) dva kohouti (na jednom smetišti)

Čínština je relativně ekvivalentní, stejně jako čeština. Každý jazyk vyjadřuje příznak

jiným zoonymem.

делить / продавать шкуру неубитого медведя
熊未打死, 就想分皮 <i>xiong wei dasi , jiu xiang fen pi</i> (medvěd – záporka – bít – smrt , tak – chtít – dělit – kůže)
neříkej hop, dokud nepřeskočíš; už kůži prodává a medvěd / vlk je ještě v lese

Čeština nabízí částečný ekvivalent, čínština nabízí v tomto případě plný ekvivalent, který je ale nejspíše převzat z ruské literatury a v současném jazyce se příliš nepoužívá. Rodilý mluvčí mu nemusí ihned porozumět.

медведь лапу сосет
沉沉入睡 <i>chenchenrushi</i> (ponořit se – ponořit se – vstoupit - spánek)
spát jako dudek / sysel

Čeština je frazeologicky analogická, čínština vyjadřuje význam častěji stylisticky vyšším ustáleným slovním spojením v tabulce, jinak hovorověji též jen 沉沉 *chenchen*.

медведь / слон на ухо наступил кому; медведь ухо отвалил кому
五音不全 <i>wuyinbuquan</i> (pět – tón – záporka – celý)
*má špatný sluch; *neumí zpívat; zpívá jako kočka na střeše

Zatímco ruské zoonymní frazeologismy označují spíše špatnou percepci zvuku, český a čínský frazeologismus vyluzování falešného zvuku / tónu. Nejpřesnější je tedy asi český nefrazeologický překlad *má špatný sluch*.

медвежий угол / край
*偏僻地方 <i>pianpi difang</i> (hlušina - místo)
zapadlý / zastrčený kout / koutek; ztracená / zapadlá varta; konec světa; Zlámaná Lhota

Čeština ani čínština nejsou tak obrazné jako ruština, která jako jediná obsahuje animalismus, čínská jednotka, která se asi nejčastěji používá v současné češtině pro vyjádření významu „periferní oblast“, navíc není frazeologismem.

медвежья болезнь
拉肚子 <i>la duzi</i> (tahat – břicho – <i>nominativizující afix</i>)
*průjem

Čeština má velmi hovorové frazeologismy označující průjem, které jsou ale často součástí situačního humoru a obecně mají krátkou životnost, ačkoliv jim zřejmě budeme rozumět i nadále – byť jen pasivně (např. žene ho to do světa) a jen v daném kontextu. Lze předpokládat něco podobného i u dalších jazyků. Zoonymní je ale pouze ruština. Uvedená čínská jednotka je použitelná jedině v hovorovém jazyce.

медвежья услуга
欲益反损 <i>yuyifansun</i> (přát – užitek – naopak – škoda)
medvědí služba

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínské chengyu je nezoonymní a idiomatické jen díky své absolutní ustálenosti.

неуклюжий как медведь кто
笨手笨脚 <i>benshoubenjiao</i> (hloupý – ruka – hloupý – noha)
je neohrabaný jako medvěd; točí se jako motovidlo

Čeština může být s ruštinou plně ekvivalentní, čínština má nezoonymní frazeologismus vyjadřující význam „mající špatnou jemnou i hrubou motoriku“, který zdvojuje příznak a má pevnou formu.

ходить как мишка косолапый
鸭行鹅步 <i>yaxingebu</i> (kachna – jít – husa – procházet se)
kolébat se jako kachna

Čeština má s čínštinou při vyjadřování kolébaté chůze v tomto případě společné jedno zoonymum, koncept kolébaté chůze medvěda se v čínštině ani češtině pravděpodobně neaplikuje. Řekne-li se v češtině o někom, že chodí jako medvěd (ve zdrobnělině se nerealizuje v češtině vůbec), bude to znamenat spíše, že chodí těžkopádně či neohrabaně.

3. 10. 2. Frazeologismy s komponentem liška

близ норы лиса на промыслы не ходит
兔子不吃窝边草 <i>tuzi bu chi wobian cao</i> (lit. překl. králík nejí trávu, která roste u jeho nory)

Relativní ekvivalence v češtině a čínštině pravděpodobně nemá obdobu v češtině, byť existují věty různé fáze ustálenosti, které popisují určitou nelibost něco dělat „doma“, zatímco jinde než „doma“ je ona činnost vykonávána – např. rasistické *cikán cikána neokrade* nebo *u cizích chutná vždycky lépe než doma*.

хитрый как лиса

狐狸大嫂 *huli dasao* (liška - švagrová); 老狐狸 *lao huli* (starý - liška)

liška podšitá; všemi mastmi mazaný

Všechny jednotky pojí různé úrovně vyšších ekvivalencí, stejné zoonymum liška má původ v antické literatuře, která, byť poněkud později, expandovala svoje archetypy i do Číny.

Лиса Патрикеевна

狐狸大嫂 *huli dasao* (liška - švagrová); 老狐狸 *lao huli* (starý - liška)

liška podšitá; všemi mastmi mazaný

Komentář viz výše.

настоящая лиса

狐狸大嫂 *huli dasao* (liška - švagrová); 老狐狸 *lao huli* (starý - liška)

liška podšitá; všemi mastmi mazaný

Komentář viz výše.

прикидываться / прикинуться лисой

**别有用心 *bieyouyongxin* (jiný – mít – použít – úmysl); 阿其所好 *eqisuohao* (lit. překl. podlézat něčím rozmarům)

vtřít ocasem / ocáskem

Jedině ruština v daném významu nabízí pravé zoonymum, čeština je zoonymní nepřímou. První čínský nabízený překlad znamená „mít postranní úmysl“, což ne zcela odpovídá ruské jednotce, která předpokládá vyšší míru „předvádění se“ ze strany „přesvědčovatele“ ve vztahu k jeho protějšku. Nicméně, tato jednotka je v podobném významu mnohem rozšířenější než druhá čínská jednotka, která se hodí spíše jen do psaného, možná nejlépe literárního textu.

смотреть (на что- л.) как лиса на виноград
瞠目结舌 <i>chengmujieshe</i> (lit. překl. němě zírat)
koukat jako vejr / tele / jako (čerstvě) vyoraná myš / sůva z nudlí / jelen

Čeština může být relativně ekvivalentní, používá jiná zoonyma, čínské chengyu je méně obrazně, ale idiomatické svojí ustáleností.

старый лис кто
狐狸大嫂 <i>huli dasao</i> (liška - švagrová); 老狐狸 <i>lao huli</i> (starý - liška)
liška podšitá; všemi mastmi mazaný

Viz první frazeologismus s komponentem liška.

старая лиса (лисица) кто
狐狸大嫂 <i>huli dasao</i> (liška - švagrová); 老狐狸 <i>lao huli</i> (starý - liška)
liška podšitá; všemi mastmi mazaný

3. 11. Vepř

Pojetí vepře v ruské, respektive české a ruské kultuře se poměrně výrazně liší, ačkoliv nejzásadnější vlastnost – špinavost – je již reflektována ve všech těchto třech jazycích. V ruštině se ve frazeologismech vyskytují formy *свинья* (analogie českého vepře, ale i svině), *кабан* (divoké prase) a *борос* (kastrované prase / kňour). První má velmi negativní význam – nedůstojnost, zákeřnost. Divočák může být nazváním pro nevzhledného muže – analogie medvěda v češtině. Kastrované prase nemá v české ani čínské frazeologii svou obdobu. V ruštině označuje tlustého a neobratného člověka.

(<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V české frazeologii mají nejčetnější zastoupení prase a čuně. Prase v češtině může označovat člověka nemytého, opilého, chlípného nebo tlustého. V češtině tvoří velmi univerzální příměrovou jednotku, která se používá v hovorovém jazyce, a to jak v kladném, tak i v záporném významu. Může sloužit pro zdůraznění prakticky jakékoliv vlastnosti – dobrý jako prase, velký jako prase, špinavý jako prase, drahý jako prase atd. Čuně je člověk, který se ušpinil, znečistil nebo je nemravný. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

Vepř je členem čínského horoskopického zvířetníku. Je symbolem mužské síly a

štěstí při zkouškách. Jsou pohodlní a nedají se svést k dobrodružstvím. Jsou tvrdošíjní a vnitřně nezávislí. Spokojí se s „osobním“ štěstím – což může být vlastnost vystavovaná posměchu. V čínštině je minimálně 20 frazeologismů, které mají znak vepř 猪 *zhu* ve své struktuře. (Guter 2005: 203)

3. 11. 1. Frazeologismy s prasečími komponenty

грязный как свинья
小脏猪 <i>xiao zang zhu</i> (malý – špinavý - prase)
špinavý jako prase / čuně

Koncept špinavého prasete je ve všech třech zúčastněných jazycích přítomen. Čínština jako jediná nepřirovnává.

жирный / толстый как свинья
肉嘟嘟 <i>roududu</i> (maso – citoslovce pro troubení – citoslovce pro troubení)
tlustý jako vepř; tlustý jako prase

Čeština a ruština mohou být i plně ekvivalentní. Čínština příměr k praseti zná, ale nepoužívá ho velmi často. V partnerských svazcích je poměrně rozšířené, že jeden partner druhého, tloustnoucího partnera nazývá 小猪 *xiaozhu* (prasátko), před což je možné vložit ještě komponent ze jména tloustnoucího partnera, aby vzniknul dojem kompletního čínského jména, což nakonec vyznívá velmi žertovně. Jinak je poměrně rozšířený frazeologismus v tabulce.

(грязный) как поросенок
小脏猪 <i>xiao zang zhu</i> (malý – špinavý - prase)
vypadat / být jako čuně

Koncept špinavého prasete je ve všech třech zúčastněných jazycích přítomen. Čínština jako jediná nepřirovnává.

ленивый как боров
懒虫 <i>lan chong</i> (líný - červ)
líný jako prase

Ruština a čeština jsou téměř plně ekvivalentní, nicméně prase a боров mají rozdílnou

stylistickou hodnotu. Čínská jednotka na rozdíl od ruské a čínské není průměrem.

лезть со свиным рылом в калачный ряд
**自己不懂，硬装相 ziji budong, ying zhuangxiang (lit. překl. sám ničemu nerozumět a navzdory tomu ze sebe dělat všeznála)
*cpát se, kam nepatří

Vhodný přesnější překlad do češtiny ani čínštiny nebyl nalezen. Čínská věta je poměrně ustálená, ale její význam je trochu jiný – zatímco ruský frazeologismus popisuje zejména situaci, kdy se člověk snaží vmísit někam, kam nepatří, čínská věta popisuje ještě jeho další aktivitu.

метать (рассыпать) бисер перед свиньями
对牛弹琴 dui niu tanqin (před – kráva – hrát na klavír)
házet perly sviním

Český a ruský frazeologismus jsou plně ekvivalentní, čínský je relativně ekvivalentní, může se vyskytovat i ve variantě, kdy místo zoonyma kráva je znak 驴 lü s významem osel.

пить до поросычьего визга
酩酊大醉 mingdingdazui (lit. překl. opít se domrtva)
*pít do bezvědomí

Čínská jednotka je paradoxně ekvivalentní s českým nefrazeologickým překladem. Její idiomatičnost spočívá v ustálenosti.

пить / напиваться / напиться / нажраться / налакаться как (последняя) свинья
烂醉如泥 lanzuiruni (měkký – opilý – jako - bláto)
pít jako hovado; opít se / ožrat se jako svině / jako zvíře; namazat se jak dělo; opít se pod obraz

Čeština může být až plně ekvivalentní. Čínština vyjadřuje v tomto případě výsledek procesu, čeština a ruština proces, u kterého je ale zároveň jasný výsledek. Ačkoliv to tak na první pohled nemusí vypadat, uvedený čínský frazeologismus je stylisticky snižovaný.

подкладывать / подложить свинью кому

卑鄙勾当 <i>beibi goudang</i> (lit. překl. podle jednání)
dávat / dát / zasadit ránu (do zad / pod pás) <i>komu</i> ; šít / ušít boudu <i>na koho</i> ; chystat / uchystat podraz <i>na koho</i>

Zatímco ruština vyjadřuje potenciál podlosti (s vysokou pravděpodobností „podlého“ výsledku), čeština umí být ve frazeologismech i přímější (zasadit ránu). Čínský frazeologismus je, podobně jako čeština, přímější, ve větě se většinou objevuje v gramatické konstrukci 对 A 卑鄙勾当来 *dui A beibigoudang lai*, kde A je jakýkoliv člověk.

пьян / пьяный как свинья кто
烂醉如泥 <i>lanzuiruni</i> (měkký – opilý – jako - bláto)
opilý / ožralý / zpitý pod obraz (boží); nalitý jak sud

Čeština může být až plně ekvivalentní, čínština je relativně ekvivalentní a ačkoliv to tak na první pohled nemusí vypadat, uvedený frazeologismus je stylisticky nesnížený.

разбираться / смыслить / понимать в чем / что как свинья в апельсинах
一窍不通 <i>yiqiaobutong</i> (jeden – díra – záporka – projít skrz)
rozumět <i>čemu</i> jak koza petřeli; nevědět, která bije; mluvit <i>o čem</i> jako slepý o barvách; rozumět <i>čemu</i> jako pes slabikáři

Čeština je ruštině relativně ekvivalentní, čínština je sice obrazná, ale stylisticky mnohem syrovější a přímější, byť knižnější.

чавкать как свинья
唏哩呼噜 <i>xilihulu</i> (znaky jsou onomatopoiou mlaskání)
mlaskat / jíst / žrát jako prase / čuně / dobytek

Čeština může být plně ekvivalentní, čínština má několik možností, jak vyjádřit mlaskání a uvedená onomatopoiia, která je však ustálená, je jednou z nich. Je potřeba říct, že v čínštině samotné mlaskání není považováno obvykle za neslušné, tudíž pokud vůbec existuje frazeologismus v tomto významu, bude to nejpravděpodobněji v nějakém současném sociolektu.

3. 12. Slon

Slon je největší žijící suchozemský tvor. V ruštině jsou nejreflektovanější právě jeho vlastnosti jako velikost a nešikovnost. Ruština v metajazyce popisujícím slona uplatňuje slovo *слабосильный*, které se dá do češtiny přeložit jako chabý nebo málo výkonný.

(<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině je tento savec vnímán jako výjimečný či raritní. Také se reflektují hlasitý způsob jeho lokomoce. Pro velikost je hromotlucky a neobratný – všechny tyto vlastnosti mohou u slona sloužit jako přirovnání k člověku. Slon může být i vnímán jako překážející. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

Slon (象 *xiang*) je v Číně vnímán jako symbol moudrosti a neochvějnosti. Koncepce slona je poněkud složitější než v západních kulturách a je spíše vnímána jeho „vnitřní podstata“ - jedná se o koncept přejatý z Indie importovaný do Číny prostřednictvím buddhismu. Cesty k hrobům čínských císařů byly lemovány velkými sochami slonů.

(Guter 2005: 170 – 1)

3. 12. 1. Frazeologismy s komponentem slon

быть / вести себя как слон в посудной лавке
笨手笨脚 <i>benshoubenjiao</i> (hloupý – noha – hloupý - ruka); 鲁莽闯祸 <i>lumangchuanghuo</i> (hloupý – hrubý – udeřit se - škodit)
být (počínat si) jako slon v porcelánu

S ohledem na koncept slona v čínštině se nepodařilo dohledat frazeologismus, který by jeho prostřednictvím přirovnával člověka k nešikovi. Čeština tento koncept s ruštinou sdílí, jsou částečně ekvivalentní.

делать / сделать из мухи слона
小题大做 <i>dashixiaozuo</i> (malý – problém – velký - dělat)
dělat z komára velblouda

Čeština, ruština i čínština jsou pravděpodobně navzájem relativně ekvivalentní. Jednotky odpovídají stylisticky i plně sémanticky.

ноги как у слона у кого
*大脚 <i>dajiao</i> (velká noha)
nohy jako lodě

Čeština i ruština přirovnávají, čínština pokud má hovorový frazeologismus, spíše pojmenovává. Bohužel se jej nepodařilo dohledat – očekává se ale množství aktuálních frazeologismů s krátkou životností.

раздавать слонов
раздача слонов
*1.rozdávat dary; *2. zahrnovat <i>koho</i> chválou

Nepodařilo se dohledat ekvivalent v čínštině, ale lze se domnívat, že existuje. V ruštině se tento frazeologismus používá nejčastěji při masových ceremoniích, kdy se předávají vyznamenání. V českých podmínkách k takovým situacím prakticky nedochází, v Číně však ano, s ohledem na koncept hromadnosti způsobený vysokou hustotou obyvatelstva v obydlených oblastech a velkým počtem Číňanů obecně.

слон на ухо наступил кому
*缺乏辨音力 <i>quefa bianyinli</i> (postrádat – schopnost rozlišovat zvuky)
stát si na uších; mít zalehlé uši

Čeština a ruština mohou používat stejný verbální komponent, bohužel se nepodařilo dohledat zoonymní frazeologismus v češtině a žádný frazeologismus v tomto významu v čínštině. Dalo by se čínsky sice říci 耳旁风 *erpangfeng* (ucho – vedle – vítr), ale tato jednotka by měla spíš smysl českého *jedním uchem tam, druhým ven*.

слона (и) не заметить
**见小不见大 <i>jian xiao bu jian da</i> (vidět – malý – záporka – vidět - velký)
*nevšimnout si toho nejdůležitějšího; *nevidět to hlavní

Čínská ani česká jednotka bohužel nevyužívají pro vyjádření smyslu „nevidět něco velkého či důležitého“ žádné zvíře velkých rozměrů. Čínská jednotka navíc znamená spíše „kvůli marginálii si neuvědomovat důležité“.

слонов слонять / водить / продавать / гонять
слоны (слонов) слонять / водить / продавать / гонять
无事游荡 <i>wushi youdang</i> (nemít činnost – potloukat se)
*bezděčně se potloukat; potloukat se jak pouliční pes

Bezděčně se potloukající člověk, který nemá co na práci je v češtině připodobňován k psu. V poslední době pouličních psů ubývá a je otázkou, jestli zůstane etymologie takového přirovnání pochopitelná i budoucím generacím. Ruský frazeologismus je lexikálně velmi specifický a vysoký stupeň ekvivalence už kvůli typologii jazyka nelze v žádném případě očekávat.

ходить / топтать как слон
步重如牛 <i>buzhongruniu</i> (krok – těžký – jako - kráva)
dupat jako kůň; valit se jako parní válec

V čínské literatuře se řídce nachází příměr těžké chůze ke krávi. Na rozdíl od ruštiny a češtiny ale neznamena ani tak dupání, jako těžkou chůzi přesně v jejím slova smyslu. Navíc se nejedná o nijak běžně používanou jednotku v současné čínštině. Míra formální ekvivalence je vysoká, ale nevyhovující.

(все равно) что (как) слону дробина / дробинка
微不足道 <i>weibuzudao</i> (lit. překl. tak malý, že nestojí za to o tom mluvit)
(to je) jako když dá slonovi / volovi malinu / jahodu / višni; to je / je toho jako když plivne / plivneš do moře / stromovky; je toho jak pro vrabce

Zatímco čeština a ruština upozorňují na nepoměr malého kousku potravy pro velké zvíře, čínština je opět méně obrazná, a její idiomatičnost tkví v ustálenosti a nedělitelnosti komponentů tak, jak je vidíme.

3. 13. Had

Had je spojen s archetypem biblického hada pokušitele. V ruské frazeologii se vyskytuje ve variantách *змея* (znamená skryté nebezpečí, zákeřnost, slizkost – ta nemá biologické opodstatnění) a *змиѳ* (právě biblický had je v ruštině *змиѳ-искуситель*,

kromě toho je metonymií nebezpečí alkoholu). (<http://www.gramota.ru/slovari/dic/>)

V češtině se s hadem pojí úlisnost, skryté nebezpečí, faleš, lstivost – vesměs samé negativní vlastnosti. (<http://ssjc.ujc.cas.cz/>)

Had je v Číně pojímán jako symbol smyslnosti, ale i zákeřnosti, což je shodné s percepcí tohoto tvora křesťanskými kulturami. Existuje dokonce analogie biblického hada, který Adamovi a Evě nabízel ovoce ze stromu pokušení – had s hlavou dívky, který vábí muže a poté jim vysává mozek. Přes zjevnou podobnost nejhrubějších rysů se západními kulturami se nepodařilo dohledat čínské frazeologismy s hadím komponentem, které by mohly sloužit jako překlad ruských jednotek v tabulkách níže. Jinak se jich v čínštině nachází minimálně kolem 110.

(Guter 2005: 63)

3. 13 . 1. Frazeologismy s hadím komponentem

женщина / человек змея
随机应变 <i>suijiyingbian</i> (podle – příležitost – přizpůsobovat se - měnit)
být jako chameleon; rychle převlékat kabát

Ačkoliv i v primárním (již tak přeneseném) významu ruský frazeologismus označuje fyzicky ohebného člověka (a korpus dokazuje, že i realizace tohoto spojení v textu je bohatší v tomto významu), sekundární význam vyjadřuje ohebnost ducha, resp. Ohebnost ideologickou, politickou, atp. Čeština používá zoonymní příměr biologicky podobného živočicha, čínština má nepochybně řadu podobně „nekorektních“ výrazů, s ohledem na jejich omezenou životnost v tabulce uvádíme velmi běžné chengyu, jehož idiomatičnost je determinována spíše ustáleností výrazu.

зеленый змий
** 豪饮 <i>haoyin</i> (heroický - pít)
**ohnivá voda; *opilství; hadí jed

Sekundární přenesení „hadí proradnosti“ na alkoholické nápoje v ruštině má svoji analogii v češtině, kdy se alkohol může nazývat hadí jed – ostatně i film Františka Vlácil, Hadí jed, pojednává o alkoholismu. V čínštině se nepodařilo najít frazeologismus pojmenovávající hanlivě alkoholický nápoj – pokud chceme v překladu zachovat expresi, můžeme tak učinit výrazem pro „chlastání“, zpětně přeložené z čínštiny jako „heroické

pítí“.

змея подколотная
*暗敌 <i>andi</i> (skrytý – nepřítel); 蠱虫 <i>duchong</i> (červotoč)
zrádný had; hadí / ještěřčí plemeno

Všechny jazyky mají zoonymní frazeologismus, označující „zrádného člověka“. V čínštině je častější formou nefrazeologické slovo označující skrytého nepřítele.

змий-искуситель
撒旦 <i>sadan</i> (Satan); *诱惑者 <i>youhuozhe</i> (pokušitel)
had pokušitel

Ruština a čeština jsou plně ekvivalentní. Nejčastěji používají význam „pokušitel“ ve vokativních formách a bez hadích komponentů. Čínština nejčastěji používá nefrazeologický výraz v tabulce nebo přeneseně slovo Satan, které nemá v čínštině natolik brutální konotaci jako v češtině.

некрасивый как змей
恐龙 <i>konglong</i> (dinosaur)
ošklivý jako opice / ropucha / prase

Všechny jazyky mají pro zobrazení „ošklivosti“ prakticky zoonymum. Stylisticky vzato, uvedená ruská jednotka je korektnější ve smyslu ohodnocení objektu, protože jako adjektivum používá *некрасивый* místo přímějšího *гадкий* či *безобразный*. Čeština je v tomto směru přímější. Čínština jako obvykle spíše pojmenovává než přirovnává – ošklivého člověka lze označit za dinosaura (v češtině je dinosaurem člověk, který je nemódní a kulturně zaostalý), je to však výraz spíše slangový.

напиваться / напиться / допиваться / допиться до зеленого змия
喝挂 <i>hegua</i> (pít - pověsit)
*opíjet se / opít se namol

Zoonymní je v daném významu jen ruština, čínský překlad odpovídá sémanticky i stylisticky.

мудрый как змея / змий
----

*惺惺 *xingxing* (chápaající - chápaající)

starý mořský vlk

Ruská jednotka je přirovnáním, čínská a česká jednotka mají nominativní funkci. Etymologie čínského výrazu je nejasná, ale vznikl přenesením významu, proto je sporné, zda-li se jedná o frazeologismus. Použití má častěji ve vyšších stylistických vrstvách než ruský a český frazeologismus.

мудры / мудрые как змии и кротки / кроткие как голуби

moudří jako zmiije a krotcí jako holubi

Ruský frazeologismus nemá v čínštině díky dvojí příznakovosti žádný ekvivalent. Čeština má ve své slovní zásobě plný ekvivalent, ale nejedná se o velmi srozumitelný ani rozšířený frazeologismus.

отогреть / отогреть / пригреть / пригреть / согреть / согреть змею на (своей) груди / за пазухой

养虎遗患 *yanghuyihuan* (krmit – tygr – nést - bolest)

hřát si / zahřívát si hada na prsou / za ěadry; hřát / chovat hada / zmiiji / klubko zmiiji na prsou / za ěadry

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní, čínština je relativně ekvivalentní, když používá jiné zoonymum.

коварный как змея кто

蠹虫 *duchong* (červotoč); 九头鸟 *jiutouniao* (devět – hlav - pták)

je jako had

Zatímco ruština a čeština přirovnávají, čínština pojmenovává. V případě první čínské jednotky se proradnost projevuje skrytě (stejně jako nemusíme na první pohled poznat nábytek napadený červotočem, a ten se najednou rozpadne), v případě druhého frazeologismu se jedná o zákeřnost otevřenější.

3. 14. Ostatní

3. 14. 1. Frazeologismy s ostatními zoonymními komponenty

будить / разбудить / пробуждать / пробудить зверя в ком
probudit zvíře v kom

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní. V čínštině se nepodařilo dohledat jednotku, která by vyjadřovala „probuzení agresivity intervencí vnějšího faktoru“.

вертится точно / словно на ежа сел
坐立不安 <i>zuolibuan</i> (sedět – stát – záporka - klid)
vrtět se jako holub na báni

Čeština je ruštině relativně ekvivalentní, čínština je méně obrazná, nemá zoonymní frazeologismus ve významu „být neposedný“.

доходит как до жирафа
鲁钝 <i>ludun</i> (hloupý - tupý)
mít švába na mozku; mít dlouhé vedení

Čeština nabízí frazeologické analogy, čínská jednotka má atributivní funkci, a přestože není zoonymní, zhruba stejně často, jako se používá k vyjádření „hloupého“, se používá k vyjádření „*dlouhé doby než někomu něco dojde*“.

драться / сражаться как лев
孤军奋战 <i>gujunfenzhan</i> (osamělý – voják – vyvíjet úsilí – bojovat)
bojovat / bít se jako lev

Ruština a čeština mohou být i plně ekvivalentní. Čínská jednotka označuje statečnost osamělého bojovníka, kdežto ruská a česká jednotka označují statečnost i v kolektivu.

(и) ежу понятно / ясно что
一清二楚 <i>yiqing'erchu</i> (lit. překl. velmi jasný)
jasné jako facka / jako Brno

Čeština ani čínština pravděpodobně nemají zoonymní frazeologismy vyjadřující význam „velmi jasný a srozumitelný“. Čínská jednotka využívá schématu — A 二 B, kdy zesilují atributivní význam slova rozděleného a mezi tyto dva znaky včleněného, v tomto

případě slova 清楚 *qingchu* (jasný).

жаба душит
红眼病 <i>hongyanbing</i> (červený – oči – nemoc)
*být závistivý

V češtině se nepodařilo vhodný frazeologismus dohledat, v čínštině bude potřeba dodat verbum, abychom mohli jednotku použít ve větě obdobně, jako ruský frazeologismus.

заморить червячка
*先吃点东西 <i>xian chidian dongxi</i> (trochu se najíst)
hodit něco do šachty; trochu si něčeho zobnout; *nadlábnout se

Nepodařilo se dohledat expresivní čínský frazeologismus ve smyslu „trochu se najíst“.

зверский нрав
**色眯眯 <i>semimi</i> (sex – mžourat – mžourat)
**starý kozel; *chlípnost

Český frazeologismus označuje chlípného člověka, nikoliv chlípnost jako vlastnost. Čínský frazeologismus má atributivní funkci.

зверь зверем кто
狼心狗肺 <i>langxingoufei</i> (vlk – srdce – pes – plíce)
je <i>na koho</i> dráb / ras

Čínský frazeologismus jako jediný nepopisuje krutost nebo špatné chování k někomu, ale obecnou krutost.

(быть) как хамелеон
墙头草 <i>qiangtoucao</i> (turan roční)
být jako chameleon; měnit barvu / barvy jako chameleon; měnit kabát podle potřeby; být jako korouhvička

Zatímco v ruštině tento frazeologismus může znamenat i „nijakost v projevu či názorech“, v češtině naopak znamená pouze „názorovou či skutkovou proměnlivost v

závislosti na aktuální situaci, a to ve vlastní prospěch“. Čínská jednotka je názvem květiny, který se přeneseně používá pro člověka typu „chameleon“. Do ruštiny se zpětně překládá jako *флюгер*.

(делать что) как зверь
疯狗 <i>fenggou</i> (šílený - pes)
(být / bejt) jako vzteklej pes

Ruština a čeština přirovnávají, zatímco čínština častěji ve významu vzteklosti pojmenovává.

как ночная бабочка на огонь
心惊胆战 <i>xinjingdanzhan</i> (srdce – leknout se – žlučník – válka)
jako můra světla

Zatímco ruština a čeština přirovnávají, čínština opět není zoonymní a de facto popisuje stav vnitřností při strachu.

колючий как еж кто
疯狗 <i>fenggou</i> (šílený - pes)
hned vyskakuje až do stropu; chytne na první našlápnutí

Zatímco ruština přirovnává, čínština přímo jmenuje a čeština pojmenovává proces projevu vlasnosti. Čínština je zoonymní stejně jako ruština, ale je třeba upozornit, že sémanticky je čínské slovo mnohem širší a může označovat člověka od přiměřeně vzteklého až po psychopata.

крокодиловы слезы
鳄鱼的眼泪 <i>eyu de yanlei</i> (dosl. překl. krokodýlí slzy); 假慈悲 <i>jia cibe</i> (falešný – milosrdenství)
krokodýlí slzy

Čeština a ruština jsou plně ekvivalentní. Přestože existuje snaha se vyvarovat se v této práci doslovnému překladu ruských frazeologismů do čínštiny, což je poměrně legitimní metoda, která se ale většinou používá k literárnímu překladu, v tomto případě je doslovný překlad poměrně srozumitelný. Čínská původní jednotka má podobný význam, což podle primárních významů jednotlivých komponentů není zřejmé.

львиная доля
*最大最好的一部分 <i>zui da zui hao de yi bufen</i> (dosl. největší a nejlepší část)
lví podíl

Česká a ruská jednotka jsou částečně ekvivalentní. V čínštině se minimálně zoonymní analogie nenachází, ale nepodařilo se nalézt ani frazeologický výraz, vyjadřující „největší a nejdůležitější část na zásluze“.

(он) наглый как обезьяна
没大没小 <i>meidameixiao</i> (nemít – velký – nemít - malý)
(být) drzý jako opice

Čeština může být v tomto případě plně ekvivalentní s ruštinou, v čínštině se zoonymní jednotku nepodařilo dohledat, nicméně uvedená jednotka má význam „drzý“ a „neslušný“ a stylisticky je zhruba stejně zabarvená.

от нечего делать и таракан на полати лезет
懒崽子 <i>lan zaizi</i> (dosl. překl. líné štěně)
líný jako veš / prase / štěnice

Čínština většinou k lenosti nepřirovnává, ale nazývá lenocha. Nezoonymně například ještě 懒汉 *lanhan*, apod.

пугливая как лань
胆小如鼠 <i>danxiaorushu</i> (lit. překl. plachý jako myš); 鼠胆 <i>shudan</i> (myš - plachý)
plachý jako laň; bázlivý jako zajíc

Čeština může být s ruštinou až plně ekvivalentní. Čínské jednotky obvykle označují zbybělost, ale mohou označovat i prchlivost, jako v tomto případě – a to jak plná, tak krátká forma.

показать, где раки зимуют
下马威 <i>xiamawei</i> (spustit – kůň – moc)
ukázat, zač je toho loket; ukázat, kde má kanec trenky

Čínská jednotka se v zásadě již za prvoplánově zoonymní nepovažuje, i když jedním

z komponent je znak pro koně.

ползет как улитка
肉 <i>rou</i> (maso)
pomalý jako šnek; táhnout se jako traktor s hnojem

Ruština a čeština přirovnávají, zatímco čínština jmenuje – přirovnává k masu, které na rozdíl od hlemýžďe není pomalé, ale přímo statické.

присосаться как пиявка
牛皮糖 <i>niupitang</i> (kráva – kůže - cukr)
být jako veš / klíště / štěnice; být jako blecha v kožichu; **být jako pijavice

Čeština sice zná plně ekvivalentní jednotku jako ruština, ale její význam je spíše „využívat někoho ku vlastnímu prospěchu“. Čínská jednotka označuje člověka, který se „se snaží zachovat sociální interakci a necítí nevůli, kterou vůči setrvání v dialogu či interakci pociťuje partner“.

салонный / светский лев
纨绔子弟 <i>wankuzidi</i> (hedvábí – kalhoty – syn - syn)
lev salónů

Čeština a ruština jsou až plně ekvivalentní, nositelem „playboyství“ v čínštině nejsou zoonyma, ale drahé předměty – v tomto případě hedvábné kalhoty. Mohou jimi být ale také třeba jadeitové předměty.

слепой / слеп как крот
捣眼窝 <i>dao yanwo</i> (dosl. překl. bít oční důlek)
slepý jako krtek / patrona / kotě

Čeština je v tomto případě s ruštinou plně ekvivalentní, čínština nabízí frazeologický analog, který má podobnou stylovou validitu.

травленный зверь
老牌 <i>laopai</i> (starý – značka)
ostřílený kozák

Frazeologické analogy, ve všech jazycích mají stejnou stylistickou hodnotu.

холодный как лягушка
冷若冰霜 <i>lengruobingshuang</i> (dosl. překl. studený jako led)
studený jako psí čumák

Frazeologismy jsou relativně ekvivalentní, česká jednotka je díky použití komponentu čumák přece jenom asi nejexpresivnější. Čínská jednotka označuje obvykle nudné a chladné ženy, ale není podmínkou.

храбрый как лев
神勇 <i>shengyan</i> (duch - statečný)
statečný jako lev

Ruská a česká jednotka jsou plně ekvivalentní, čínská opět nepřirovnává, ale jmenuje.

царь зверей
百兽之王 <i>baishouzhawang</i> (sto – šelma – ukazatel atributivnosti - král)
král zvířat

Jedná se o jednotky navzájem relativně ekvivalentní a mají identickou stylovou platnost.

червь / червячок (чего) сосет / гложет (кого)
有鬼 <i>yougui</i> (mít - duch)
červík hlodá; *nemít čisté svědomí

Čeština může být až plně ekvivalentní při stejném významu. Občas se ale v češtině tento frazeologismus používá ve významu „přání uskutečnit něco, co mám delší dobu v plánu“ - může se jednat i o nákup kýžené věci. Čínština je frazeologicky analogická.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce měla za cíl porovnat ruské, české a čínské frazeologismy s důrazem na vztah ruských a čínských. Původní záměr byl nasbírat materiál, a podrobit jej analýze ekvivalentnosti a četnosti shodných zoonym. Tento záměr se ukázal jako lichý – nikoliv proto, že by nebyl dostatek ruských frazeologismů, ale proto, že existující rusko-čínské frazeologické slovníky a především námi používaný *Русско-китайский фразеологический словарь* (Чжоу, Чоу, Чжан 1984) obsahují velmi nepatrné množství ruských frazeologismů, což je pro analytickou práci komplikace. Pokud se už potřebná jednotka ve slovníku nacházela, byla většinou do čínština přeložena autory slovníku, a to buď metodou významového překladu, který se nejčastěji používá při překladu frazeologismů v uměleckých dílech a je vlastně něčím, co bychom mohli nazývat doslovným překladem nebo další metodou, kterou je metoda vysvětlením, jež se používá v případě neekvivalence. S použitím těchto dvou metod by byla většina jednotek (z mála, které slovník postihuje) na úrovni plné nebo částečné ekvivalence, což je ale pro analýzu naprosto k nepotřebě. Tím spíše, z takto přeložených frazeologismů jich Číňané používají jenom zlomek a některým bez použití poznámkového aparátu ani nebudou nositelé čínštiny jako prvního jazyka rozumět. Třebaže postupná implementace takto „vytvořených“ frazeologismů v živém jazyce může v dlouhodobém horizontu ovlivnit koncepty zvířat ve vnímání Číňanů, přiblížit je tak konceptům ruským a možná i pozměnit čínštinu jako celek, ale dokud jim majorita nerozumí, bylo by pro potřeby této práce zcela nesmyslné se jejich analýzou zabírat. V procesu tedy vnikl problém nacházení překladových jednotek k ruským frazeologismům. Protože papírové zdroje se ukázaly jako nedostatečné, ukázalo se jako mnohem efektivnější používat zdroje elektronické. Konkrétně ruské uživatelské a moderované slovníky *bkrs.info* a *zhonga.ru*. I ty ale dokázaly najít překladové ekvivalenty jen ke zlomku nasbíraného materiálu. Nezbyvalo tak, než všechny potřebné jednotky analyzovat mimo práci, uvědomit si jejich stylistickou hodnotu a pomocí metajazyka se snažit najít jejich co možná nejadekvátnější protějšky v čínštině. K tomu sloužil především slovník *mdbg.net*, který disponuje aplikací *Jukuu* – korpusem příkladových vět pro hledaná slova. Samozřejmě bylo potřeba pracovat i se specializovanými slovníky pro *chengyu*, poněkud s *chengyu.t086.com*, ale i dalšími. Bohužel i tak zůstalo mnoho nepřeložených jednotek, u nichž byla snaha najít co nejadekvátnější doslovný překlad (označený *) – varianty byly ověřovány ve

vyhledávacích, popř. se hledal co nejpodobnější frazeologismus, jehož rozdílnost ve významu nebo použití je nastíněna v textu pod každou tabulkou v praktické části, která takovou jednotku obsahuje. Tyto jednotky jsou označeny **.

V teoretické části se podařilo definovat prostor frazeologie a popsat její ekosystém v čínském kontextu. Díky pracím čínských rusistů Yu Tingxuanovi, Zhang Leiovi a Cao Yongzemu se podařilo pochopit vztah čínštiny a ruštiny na frazeologické úrovni. Pohled na informace získané z prací těchto pánů se podařilo zjednodušit mj. i díky čínsky psané diplomové práci Olgy Běduliny z roku 2009, která se zabývá vztahem ruské a čínské frazeologie obecně a v translatickém plánu, a díky rusky psané práci Inny Bělých z roku 2013, která se zabývá genderovou komparací čínštiny a korejštiny.

Praktická část byla plně věnována ruským zoonymním frazeologismům a jejich překladům podle metodiky výše popsané. Jsou rozděleny zhruba podle taxonomické příslušnosti, i když třeba lesní šelmy, což je název jedné z podkapitol, není názvem taxonu. V každé podkapitole je nejprve nastíněn frazeologický pohled na typické zástupce skupiny v ruštině, češtině a čínštině, kde se s ohledem na velký význam zvířetníku zmiňují i vlastnosti zvířat právě podle čínského horoskopu (pokud to které zvíře ve zvířetníku je zastoupeno). Již na základě tohoto základního srovnání jsme pochopili základní rozdíly v percepci daných zvířat mezi jednotlivými jazyky. Největší počty ekvivalentů (resp. použití shodného zoonyma) různé úrovně jsou u zvířat, která jsou komponentem v největším počtu frazeologismů. Sem patří třeba pes (*навести всех собак* x 狗血喷头 *gouxuepentou* x *nasazovat někomu psí hlavu*) a kůň (např. *лошадина сила* x 马力 *mali* x *koňská síla*), přestože oba jsou v čínském horoskopu a mají mnohdy dost nečekané vlastnosti (viz kapitoly 3. 1. a 3. 2.). Naopak nejméně ekvivalentní (resp. nejméně používající shodný zoonymní komponent) s ruštinou jsou ty zoonymní frazeologismy, jejichž zoonymním komponentem je zvíře, které je pro čínštinu nebo v Číně obecně exotické (jako třeba zajíc) nebo které je těsně spjato s křesťanstvím, jako například had (*змеи-искуситель* x 撒旦 *sadan* / * 诱惑着 *youhuozhe* x had pokušitel) – v ani jednom čínském překladu nebyl tento zoonymní komponent vzhledem k ruskému zoonymnímu frazeologismu s komponentem had použit. Co se týče formálních odlišností, z tabulek obsažených si můžeme všimnout některých základních rozdílů frazeologických vyjádření, jako například, že ruština a čeština mají daleko větší tendenci přirovnávat, naopak čínština má daleko větší tendenci pojmenovávat (např.

сильный как бык x *silný jako býk* x 牛劲儿 *niujinr*). Bohužel s ohledem na fakt, že jen zlomek jednotek, které slouží jako překlady ruským jednotkám, obsahuje zoonymum, jsou tato zjištění nicneříkající vzhledem ke konceptům zvířat, o které by v práci mělo jít především. Navíc, jak je z tabulek patrné, není díky odlišnému sémantickému poli komponent čínského jazyka mnohdy obtížné správně přisoudit míru ekvivalence vzhledem k ruským jednotkám (např. Jaký je vztah mezi *упереться как бык* a 顽固已极 *wanguyiji?* - lit. překl. krajně tvrdohlavý). Přesto se příklady, snad správně odpovídající jednotlivým termínům týkajících se ekvivalence vyskytují – např. plná ekvivalence: *лошадинная сила* x *koňská síla* x 马力 *mali* nebo *грязный как поросенок* x 小脏猪 *xiaozangzhu* x *špinavý jako čuně*.

V porovnání ruštiny s čínštinou si nelze nevšimnout jedné skutečnosti – zoonyma v ruštině vyplňují prakticky výhradně funkci obraznosti. Ruské frazeologismy mají vnitřně-kvalitativní charakter, která se právě zoonymy (v našem případě) ventiluje. V čínštině mají zoonyma také samozřejmě funkci obraznosti, ale při vnitřně-kvantitativní povaze čínských frazeologismů (týká se především čtyřznakových jednotek *chengyu*, kterých je nejvíce) mají někdy zoonyma zároveň funkci gradační, kdy zakomponováním dvou různých zoonym do frazeologismu stoupá intenzita příznakovosti. Pro srovnání ruské *волчий аппетит* si vystačí s atributem, který má přenesený význam. Čínská jednotka, která může být použita pro překlad, popisuje činnost, příznak, který s sebou „vlčí apetit“ nese (v souladu s výše napsaným) - 狼吞虎咽 *langtunhuyan* (vlk – hltat – tygr – polykat), navíc obsahuje dvě zoonyma, tedy dva prvky přenesenosti, které ale mají gradační funkci. Na ustálená schémata — A 二 B, 三 A 四 B, 又 A 又 B se upozorňuje v praktické části. Znovu je ale třeba upozornit, že přisouzení těchto kvantitativních vlastností přísluší především čtyřznakovým *chengyu*.

Srovnání ruských a čínských frazeologismů s animalismy v této práci neřeklo mnoho o chápání zvířat jakožto konceptů ve zúčastněných jazycích. Pro analýzu jako takovou by ale nebyla vhodná ani klasická metoda výpočtů procent ekvivalentů. Čínština je natolik odlišným jazykem, že asi nejuvěrnější metodikou by k těmto účelům byla teoretická práce s oddělenou analýzou ruských a čínských zoonym, přičemž až výsledky z obou těchto studií by byly podrobeny komparaci. Na druhou stranu zvolená metoda práce přinesla jiné výsledky – nakolik je čínská kultura ve světě svébytná a nepoddajná, ve frazeologii to tak úplně neplatí. Zatímco čínština ruštinu ve frazeologii prakticky neobohacuje (jistě

by se výjimky našly, ale nebudou pravidlem), kdežto ruština má (ale možná už ji propásla) vynikající šanci na čínštinu díky jejím metodám překladu cizích frazeologismů zapůsobit a pozměnit její koncepty.

РЕЗЮМЕ

В самом начале резюме надо упомянуть тот факт, что фразеология, как наука в нашем понимании не имела в китайской традиции своего места, а была заимствована из русской лингвистики, причем обозначающий фразеологию в Китае (熟语 *shuyu*) термин возник исходя из русского термина. До сих пор возникали работы, сопоставляющие русскую и китайскую фразеологию прежде всего в Китае, но они пригодные скорее для китайских студентов русского языка. Посредничеством этой дипломной работы, хочет ее автор внести свой скромный вклад в эту тематику.

Темой настоящей дипломной работы является перевод более чем 600-от единиц русских зоонимных фразеологизмов или их вариантов на китайский и чешский языки. Целью работы является во-первых теоретическое определение терминов, касающихся русских и китайских фразеологизмов и их перевода, во-вторых сбор более чем 600-от русских зоонимных фразеологизмов или их вариантов в силу того, чтобы создать количество более чем 400 сравнивающих значения фразеологизмов таблиц. Указанные в работе таблицы заключают в себе русский фразеологизм, его разновидности либо варианты в верхней части, предлагаемый и по возможности самый соответствующий вариант (или больше) перевода на китайский язык в средней части и по разной степени эквивалентности подходящий перевод на чешский язык в нижней части. Третьей целью является указание разниц в перцепции концептов, т.е. названий животных или зоонимов в фразеологизмах. Можно предполагать, что русский, принадлежащий до группы славянских языков, будет гораздо чаще пользоваться такими же или похожими на чешский концептами, чем изолированный китайский язык. Однако, предполагается, что найдутся и сходства с китайским, так как с начала 20-ого века классическая русская литература пользуется в Китае удовлетворительным, непадающим спросом. Последней и самой важной для автора работы целью, является привести полезные комментарии почти к каждой из таблиц, поскольку автор считает необходимым прояснить употребление прежде всего китайских единиц, так как китайский язык и его фразеологизмы имеют много непривычных для славянских языков закономерностей. В отличии от многих других авторов похожих по теме работ, автор упоминает разницы в стилистической окраске между переводами. Все

комментарии находятся непосредственно под таблицами.

Дипломная работа состоит из теоретической и практической частей. В практической части автор подает дефиницию фразеологии, причем проясняет масштаб исследования этой науки, ее отношение к другим гуманитарным наукам, далее автор особо занимается фразеологией в контексте китайского языка. Далее автор в теоретической части посвятил главы определению, дефинициям и признакам единиц фразеологии, а именно фраземе, идиому и фразеологизму. В следующей главе обращается внимание на классификацию фразеологизмов по следующим критериям: семантической связанности, лексической структуры, происхождения и стилистического расслоения. Особая глава выделена для классификацию китайский фразеологизмов, которая резко отличается от всех классификацией, которые применяются в связи с фразеологизмами славянских языков. В работе, между прочим, указывается, что понятия классификации китайских фразеологизмов не однозначны и в китайской фразеологии допускаются разные подходы. Последние главы теоретической части работы посвящены изложению способов перевода фразеологизмов на другие языки, как в описательном плане, так и в практическом плане. Особенно автор обратил внимание на перевод русских фразеологизмов на китайский язык и его способы. Результаты сравнений практического перевода зоонимных фразеологизмов в этой работе будут обсуждаться дальше в резюме.

В первой главе практической части объясняется, что такое зоонимный фразеологизм. Дальше следуют главы, где изложена информация, описывающая перцепцию животных в русском, чешском и русском языках. Фразеологизмы на уровне глав разчленены по алфавитному порядку, причем главы разделены в собирательном плане биологического расчленения, а не по общему смыслу ключевых компонент или по главной описаемой черте или признаку фразеологизма, как это в похожих работах часто наблюдается. Не всегда читателю с первого взгляду ясно, каково общее значение фразеологизма, к которому читатель проявляет интерес. Тем более, эта работа первично является практическим путеводителем, а не теоретической работой.

После практической части следует заключение на чешском языке и резюме на русском. Целью заключения и резюме является подать общую характеристику

данной дипломной работы и привести самые главные ее итоги. После следует список источников.

Что касается методики сбора материала, необходимо упомянуть тот факт, что в русском языке наблюдается огромное количество зоонимных фразеологизмов и их вариант, поэтому автор решил не указывать статистики о количестве определенных зоонимов в фразеологизмах, пропорции в собранных фразеологизмах конкретных зоонимов и прочее, потому что в масштабе дипломной работы нельзя было проанализировать или перевести на китайский язык все в словарях записанные единицы, которых удалось собрать больше 1000, включая варианты либо дуплицитные фразеологизмы. Итак, автор полагает, что потребительная стоимость таких статистик мала. Читатель скорее оценит конкретную информацию о переводе не только зоонимных фразеологизмов с русского на китайский.

Говоря конкретнее, источниками сбора русских фразеологических единиц послужил прежде всего «*Rusko-český frazeologický slovník (Stěpanova 2007)*», далее он-лайн корпус поисковиков «*mail.ru*», «*google.com*» и пользовательские словари «*zhonga.ru*» и «*bkrs.ru*». Существование всех указанных в работе фразеологизмов было проверено через поисковики. Чешские переводы в большинстве случаев также происходят от словаря «*Rusko-český frazeologický slovník (Stěpanova 2007)*», однако многие были автором этой работы упрощены или заменены более актуальными единицами. Существование чешских единиц было проверено через он-лайн аппликацию «Чешский национальный корпус» и поисковик «*google.com*». Некоторые переводы автор попытался реализовать своими силами по возможностям своего словарного запаса – частота использования была проверена в корпусах, однако нельзя скрывать, что некоторые из таких фразеологизмов пока не находятся в бумажных словарях, некоторые из них, может быть, вписаны даже не будут, так как срок их эксплуатации может оказаться слишком коротким.

Самой трудоемкой частью оказался перевод русских фразеологизмов на китайский язык. Из-за неожиданной утраты академического усилия решил автор поменять характер работы, которая первоначально была предназначена чисто для анализа собранных единиц. Вопреки ожиданиям «*Русско-китайский фразеологический словарь (Чжоу, Чоу, Чжан 1984)*» оказался практически

беспольным, поскольку во-первых содержит слишком мало единиц, которые можно считать зоонимными фразеологизмами, во-вторых указанные в нем переводы в большинстве случаев созданы способом буквального перевода или переводом с помощью пояснения. Эти способы применяются чаще всего для перевода искусственного текста, чаще всего классической литературы, откуда и большая часть русских фразеологизмов происходит. Другими словами, предлагаемые бумажным словарем переводы совсем не содействуют успешному переводу в других, чем художественных функциональных стилях, особенно будут бесполезны в разговорном стиле, так как в потоке речи нельзя сделать подсрочное примечание. Конечно, главной задачей является подобрать самые хорошие переводы, по возможности зоонимные, чтобы показать наличие одиканового или другого зоонима в русской и китайской единице и посредничеством реализации этого перевода доказать, соответствуют ли концепты перцепции животных между русским и китайским. К сожалению, количество сходств, или точнее говоря количество случаев полной или частичной эквивалентности, при переводе на китайский никогда не приблизится к массе полных и частичных эквивалентностей при переводе на европейские языки, особенно на славянские языки. В рамках этой работы можно наблюдать очевидное несоответствие в этом смысле. Этот факт обоснован двоякой причиной: отличной перцепцией животных, которая детерминирована высокой степенью отдельности западных и восточных культур, и отличной типологией русского и чешского в сопоставлении с китайским языком – русский и чешский по натуре флективные языки, между тем как китайский, хотя тоже применяет разные принципы, очень близок к аморфности. Большинство фразеологизмов типа ченьюй (成语 *chengyu* – фразеологизмы, как правило, четырехэлементного строения) построено по правилам древнекитайского языка. Эта полученная в наследство аморфность проявляется применением компонент, используя его не перичное с сегодняшней точки зрения значение. Древнекитайский, так как не применял ни аналитический, ни флексивный и прочие принципы, создавал новые значения таким образом, что поставил компонент в новый контекст, причем его значение именно для этого контекста изменилось или перенеслось. Для того, чтобы понять значение единицы тогда требовалось предварительно выучить текст наизусть. С такими единицами мы в этой работе

столкнулись, причем в рамках повратного перевода они передовились не буквально, а литературно, чтобы все-таки читателю можно было понять их смысл. Например к русскому фразеологизму *растерянный, как заяц* не удалось найти соответствующую зоонимную единицу, чтобы их сопоставить. Автор решил для выражения смысла использовать ченьюй 张惶失措 *zhanghuangshicuo*, где буквальный перевод компонентов на их примарные, русскому языку отвечающие значения, совсем ни о чем не свидетельствует (натягивать – пугаться – терять – меры). Другим примером является китайский перевод русского зоонимного фразеологизма *как слону дробина* - 微不足道 *weibuzudao*, первичные примеры которого соответствуют значениям в использованном фразеологизме отвечают только в случае первого и второго иероглифа. У других единиц по переводу компонент можно понять общее значение фразеологизма. Например 劳心劳力 *laoxinlaoli*, как перевод русского *трудолюбивый как пчела*, по компонентам переводится как *работать – сердце – работать – сила* – в принципе можно догадаться, что имеется в виду нечто в смысле умственной и физической работы. Конечно, читатель не с первого взгляду понимает, что по значению данная единица соответствует приведенной русской единице – эту работу сделал автор путем проверки через корпуса, особенно поиском через поисковики «mail.ru», «google.com».

Одной из основных задач этой дипломной работы является сравнение фразеологического образа конкретных зоонимов в русском, чешском и русском языках, подчеркивая взаимоотношение русского и китайского, поскольку база культурных ценностей России и Чехии имеет гораздо больше стычек сопрокосновения. В основном подтвердилось, что степень частоты использования одинакового зоонимного компонента гораздо выше там, где содержащим компонентом является название (или его дериват) такого животного, которое не является для той или другой культуры экзотичным. Например фразеологизм *пуглив как заяц* естественно не имеет свой эквивалент на китайском, так как в Китае его практически нет (есть только кролик и его едят очень редко), чем в Чехии или России. На него не охотятся - негде, т. е. в концепте пугливости он с точки зрения китайцев является экзотичным, несмотря на тот факт, что его родной кролик является ондним из членов китайского зодиака. Также подтвердились предпочтения,

что не будет практически сходств там, где концепт исходит из локальной религии – христианства в случае русского и буддизма в случае китайского. На пример *змий-искуситель*, один из первых кадров Библии, в аутентической китайской фразеологии не используется. Конечно, так как Библия была переведена и на китайский, есть его переводные варианты, но для фразеологического названия человека, который кого-нибудь заводит, используется скорее слово 撒旦 *sadan*, которое является фонетическим заимствованием и одновременно переводом слова Сатана. Может быть, кажется что это не тот пример – Сатана же персонаж из Библии. Надо подчеркнуть, что это фразеологическое осмысление Сатана не получил из-за Библии, в восприятии китайцев он является злом, но не злом в сопоставлении с Богом. Разумеется, что нет правил без исключения. Найдутся и такие фразеологизмы, которые общеизвестны, несмотря на свое религиозное происхождение, например *козел отпущения* на китайском 替罪羊 *tizuiyang* (заменять – вина – овца).

В работе подчеркиваются и формальные различия фразеологических выражений. Между тем как в русском и чешском достаточно часто образуются сравнения, в китайском гораздо чаще наблюдается наименование. Например, *сильный как бык*, на чешском *silný jako býk* на китайский переводится только как 牛劲儿 *niujinr* (корова – сила – еризация), т. е. как наименование большой силы. Или фразеологизм *упрям как бык*, *tvrdohlavý jako mezek*, переводится на китайский только как 牛脾气 *niu piqi* (корова – характер). С другой стороны, в случае, если на русском имеется наименование, китайский является более эксплицитным, т. к. описывается главный признак, например *человек змея*, *být jako chameleon*, на китайский чаще всего переводится как 随机应变 *suijiyingbian* (по условиям измениться и приспособиться). В работе также наблюдается другая значительная разница в формальных подходах – правда, она не полностью в связи с зоонимной фразеологией, но для любой обработки русских фразеологических единиц в сопоставлении с китайскими эта информация она пригодится. Между тем как средством выражения свойства или черты в русском зоонимном фразеологизме является образ сам (чаще всего образ передаваемый зоонимом), в китайском языке фразеологичность данной единицы иногда совсем не зависит от переносимости включенных в ней компонентов, а только в ее устойчивости. Например 小题大做

xiaotidazuo (малый – дело – большой – делать) сравним с русским переводом *делать из мухи слона* или чешским аналогичным *dělat z komára velblouda*. Разница в подходах очевидна. В работе также замечается, что количественный подход в плане зоонимных фразеологизмов может проявляться и включением двух зоонимных компонентов в один фразеологизм. Напр. *редкая птица* – 凤毛麟角 *fengmaolinjiao* (Феникс – перья – единорог – рог) – *vzácný pták* или *вкалывать как вол* 做牛做马 *zuoniuzuoma* (*работать – корова – работать – конь*). При этом, оба включенных фразеологизма являются носителем одного и того же признака.

Проанализировав сотни русских и китайских фразеологизмов, мы заметили, что в Китае есть благодаря общепринятому подходу к переводу русских идиомов, распространяемых с помощью отличной русской литературы, неожиданное у китайцев стремление заимствовать некоторые русские фразеологизмы почти в их оригинальной форме. Русские авторы по сравнению с китайскими в своих словарях всегда стремятся подобрать собственно свои единицы и сопоставляют их с китайскими единицами. Китайская фразеология очень богата, по количеству зоонимных фразеологизмов, включающих компоненты из биологических групп, которые мы стремились проанализировать в этой работе, она богаче русской фразеологии, но пока кажется, что шанс повлиять друг на друга получается у русского языка гораздо больше.

BIBLIOGRAFIE

1. ČERMÁK, František a František ČERMÁK. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, 718 p. ISBN 80-246-1371-9.
2. ČERMÁK, F., J. HRONEK a J. MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Přirovnání*. Praha: Academia, 1983.
3. ČERMÁK, F., J. HRONEK a J. MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy neslovesné*. Praha: Academia, 1988.
4. FILIPEC, Josef a František ČERMÁK. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.
5. GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny slovník čínské mytologie*. 1. vyd. Praha: Brána, 2005. ISBN 978-807-2432-639.
6. LAKOFF, George. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. ISBN 9780226471013.
7. MOKIENKO, Valerij a Ludmila STĚPANOVÁ. *Ruská frazeologie pro Čechy: Czech and general phraseology*. 2. vyd., rozš. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2008, 259 s. Skripta. ISBN 978-802-4419-169.
8. MOKIENKO, V. a A. WURM. *Česko-ruský frazeologický slovník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0406-09.
9. NEBESKÁ, I., SAICOVÁ-ŘÍMALOVÁ, L., ŠLÉDROVÁ, J., VAŇKOVÁ I.: *Co na srdci, to na jazyku. Kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Praha: Karolinum, 2005.
10. STĚPANOVA, Ludmila a A. WURM. *Rusko-český frazeologický slovník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 878 s. ISBN 978-802-4417-509.

11. STĚPANOVA, Ludmila a A. WURM. *Česká a ruská frazeologie: diachronní aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 297 s. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-0795-7.
12. БЕЛЫХ, Инна. *Гендерная картина мира в китайском и корейском языках*. Биробиджан, 2013. Дипломная работа. Приамурский государственный университет имени Шолом-Алейхема.
13. ВИНОГРАДОВ, В. В. *Избранные труды: Лексикология и лексикография*. Наука, 1977.
14. КОЗЛОВА, Т. *Идеографический словарь русских фразеологизмов с названиями животных*. 4. изд., испр., доп. Москва: Дели и сервис, 2001, 207 с. ISBN 58-018-0112-X.
15. ЦАО, Юнцзе. *ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ КАК НАСЛЕДИЕ КУЛЬТУРЫ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И КИТАЙСКОГО ЯЗЫКОВ)*. Москва, 2003. Диссертация. Московский государственный университет имени М.В.Ломоносова.
16. ЧЖОУ, Цзишэн, Лупэй ЧОУ а Ци ЧЖАН. *Русско-китайский фразеологический словарь*. Хубэй жэньминь чубаньшэ, 1984.
17. ШАНСКИЙ, Н.М. *Фразеология современного языка*. 4. изд., испр., доп. Санкт Петербург: Спецлит, 1996. ISBN 57-571-0038-9.
18. BIEDULINA, Olga. *E'han chengyu bijiao yu e'han chengyu hanyi wenti yanjiu*. Jinhua shi, 2012. Shuoshi xuewei lunwen. Zhejiang shifan daxue.
19. SUN, Wenzhang. *Hanyu shuyu xue*. Changchun shi: Jilin jiaoyu chubanshe, 1989.

ISBN 7538307249.

20. YU, Tingxuan. Qian tan e'han chengyu zhi bijiao he fanyi. *Shanghai Journal of Translators for Science and Technology*. 1994, č. 4, 14 – 16.

21. ZHANG, Lei. *E'han chengyu yuyi ji jiegou de duibi fenxi: Сравнительная характеристика семантики и структуры русских и китайских фразеологизмов*. Jilin, 2008. Suoshi danwei lunwen. Jilin daxue.

Internetové zdroje

Slovníky a korpusy:

1. <http://bkrs.info/>
2. <http://corpus.leeds.ac.uk/query-zh.html>
3. <https://www.google.cz/>
4. <http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>
5. <https://www.korpus.cz/>
6. <https://mail.ru/>
7. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>
8. <http://ssjc.ujc.cas.cz/>
9. <http://www.ruscorpora.ru/search-main.html>
10. <http://vdisk.weibo.com/s/cLyBP0kTarp5>
11. <http://www.zhonga.ru/>

Ostatní:

1. Could the world's oldest dog be swiss?
<http://www.swissinfo.ch/eng/sci-tech/could-the-world-s-oldest-dog-be-swiss-/19738642>
2. Dogs in China
<http://chineseculture.about.com/od/Chinese-Pop-Culture/fl/Dogs-in-China.htm>
3. Akademik Moskalkenko podojil kozla
<https://www.youtube.com/watch?v=pA7e5Rj0laQ>

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Ruská filologie - Čínská filologie (RF-ČI)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. ŠTEFANIDES Jan	Masarykova 1204, Rychnov nad Kněžnou	F130521

TÉMA ČESKY:

Ruské a čínské frazeologismy s animalismy

NÁZEV ANGLICKY:

Russian and Chinese animal idiomatic phrases

VEDOUcí PRÁCE:

prof. Ludmila Stěpanova, CSc. - KSR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Excerpce materiálů
2. Studium odborné literatury
3. Sběr materiálů pro odbornou práci
4. Analýza a klasifikace shromážděného materiálu
5. Vyvozování závěrů

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

FILIPEC, J., ČERMÁK, F.: Česká lexikologie. Praha 1985
STĚPANOVA, L. I.: Česká a ruská frazeologie, Diachronní aspekty. Olomouc 2004
STĚPANOVA, L. I.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007
MOKIENKO V. M., WURM, A.: Česko-ruský frazeologický slovník. Olomouc 2002
MOKIENKO V. M.: Slovjanskaja frazeologija. Moskva 1980
BIERICH A. K., MOKIENKO, V. M., STĚPANOVA L. I.: Russkaja frazeologija istoriko-etimologičeskij slovar. Moskva 2005
REN CHAOQÍ: Zhonghua chengyu da cidian. Wuhan 2006

Podpis studenta: .....

Datum: .....

Podpis vedoucího práce: .....

Datum: .....

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Štefanides Jan

Fakulta: Filozofická fakulta

Katedra: Katedra slavistiky

Název: Ruské a čínské frazeologismy s animalismy

Název anglicky: Russian and Chinese Zoonymic Idioms

Vedoucí práce: Prof. Ludmila Stěpanova, CSc.

Počet slov znaků: 43 512 / 281 093

Počet titulů použité literatury:

Klíčová slova: ruská frazeologie, čínská frazeologie, zoonymní frazeologismus, chengyu

Charakteristika práce: Práce se zabývá srovnáním ruských, českých a čínských frazeologismů s důrazem na vzájemný vztah ruských a čínských. V teoretické části je definována frazeologie a frazeologismus a je osvětleno prostředí čínské frazeologie, klasifikace čínských frazeologismů a způsoby překladu ruských frazeologismů do čínštiny. V praktické části je potom uvedeno více než 500 ruských frazeologismů a jejich variant v tabulkách i s překlady do češtiny a čínštiny, opatřené komentáři. V závěru jsou komentáře k výsledkům práce, podrobnější resumé je umístěno za závěr a je v ruštině.

Thesis characteristics: This thesis aims to be a short practical study about Russian and Chinese zoonymic idoms. It consists of two parts: theoretical and practical. In the first part definitions of phraseology, phrasem and other crutial terms are given. A brief information about nature of chinese idioms are given there, too. The practical part displays more than 500 exaples of Russian zoonymic idioms in more than 400 tables together with their translations to Czech and Chinese. In conclusion there are further comments on the analysis.